Dr. CONSTANTIN V. DIMITRIU

BACĂUL ISTORIC

MONOGRAFIA ISTORICĂ

A 12 SATE DE RĂZEȘI

DE PE VALEA TAZLĂULUI MARE JUD. BACĂU

1. BEREȘTI-STRÂMBA. 2. BOȘOTENI. 3. NADIȘA.
4. NĂSOEȘTI. 5. STROEȘTI-ROMĂNEȘTI. 6. ENĂCHEȘTI.
7. PETRILEȘTI. 8. SPERLEȘTI, 9. PROCEȘTI. 10. NEAGHISEȘTI.
11. IAZUL. 12. TURLUIUL.

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA CULTURA, STR. CÂMPINEANU 15
1936

www.dacoromanica.ro

Dr. CONSTANTIN V. DIMITRIU

BACĂUL ISTORIC

MONOGRAFIA ISTORICĂ

A 12 SATE DE RĂZEŞI

DE PE VALEA TAZLĂULUI MARE JUD. BACĂU

1. BEREŞTI-STRÂMBA. 2. BOŞOTENI. 3. NADIŞA.
4. NĂSOEŞTI. 5. STROEŞTI-ROMĂNEŞTI. 6. ENĂCHEŞTI.
7. PETRILEŞTI. 8. SPERLEŞTI, 9. PROCEŞTI. 10. NEAGHISEŞTI.
11. IAZUL. 12. TURLUIUL.

BUCUREŞTI
TIPOGRAFIA CULTURA, STR. CÂMPINEANU 15
1936

www.dacoromanica.ro

PREFAȚĂ

Lucrarea de față cuprinde monografia istorică a 12 sate locuite de răzeși, situate pe valea Tazlăului Mare din județul Bacău. De originea, formațiunea și desvoltarea lor ne ocupăm dela data întemeierii și până în prezent.

Cercetările noastre cu privire la materialul documentar se opresc la anul 1928, când această lucrare a fost întocmită, pentru a vedea lumina tiparului deabia astăzi. Intârzierea aceasta ne-a permis să mai cercetăm și alte isvoare apărute după această dată pentruca monografia noastră să fie completă.

Am stăruit asupra subiectului ce ne-am propus, în dorința de a contribui la cunoașterea trecutului istoric al satelor noastre vechi, de a da la iveală un număr de documente necunoscute încă specialiștilor și care se aflau răspândite pe la răzeși și în sfârșit pentru a răspunde unei vechi dorințe a locuitorilor de prin partea locului de a-și cunoaște trecutul istoric al satelor lor.

Deaceia, monografia „Bacăul istoric" se adresează și specialiștilor, doritori să cunoască contribuția adusă de cercetările noastre, precum și țăranilor de azi, urmași ai vechilor boieri și răzeși, întemeietorii și stăpânitorii de odinioară ai satelor de care ne ocupăm.

Cuprinsul acestei lucrări are următorul plan:

I. *Descrierea geografică a întregii regiuni în care se cuprind cele 12 sate răzețești.*

II. *O privire generală asupra faptelor petrecute și a urmelor istorice rămase în aceste sate și prin împrejurimi.*

III. *O schiță istorică a tuturor satelor bazată pe documente.*

www.dacoromanica.ro

IV. *Monografia parțială a fiecăruia din satele Bereşti-Strâmba, Boşoteni, Enăcheşti, Nadişa, Năsoeşti, Stroeşti-Romăneşti, Petrileşti, Sperleşti, Proceşti, Neaghişeşti, Turlui şi lazul.*

Istoricul asupra ultimelor cinci sate, care sunt situate pe valea Turluiului, şi din care astăzi se găsesc numai două în fiinţă, celelalte fiind dispărute, a fost tratat într'un singur capitol.

V. *O largă contribuţie în completarea acestei lucrări neau adus mărturiile bătrânilor, care au vârsta între 70—90 ani. Astfel am cules unele informaţii privitoare la vechimea satelor şi organizarea lor în trecut, la măsurilor de suprafaţă, greutate, capacitate, cât şi la banii cari circulau în vremea veche.*

VI. *Dăm în întregime cele 11 documente, găsite pe la răzeşi. Ordinea lor cronologică e următoarea: unul din anul 1424 (Alexandru cel Bun); două din anul 1497 (Ştefan cel Mare); câte unul din anii: 1546 (Petru Rareş), 1573 (Ioan Vodă Armeanul), 1577 (Petru Şchiopul), 1783 şi 1802; două din 1813 şi ultimul din anul 1818.*

Dintre aceste documente, trei sunt reproduse la sfârşitul lucrării, în copie fotografică.

VII. *Pentru o mai uşoară urmărire a datelor istorice şi geografice, anexăm la sfârşitul lucrării o hartă a regiunii.*

Materialul informativ consultat la alcătuirea acestei monografii, cuprinde: documentele publicate de diferiţi autori, precum şi documentele inedite găsite pe la răzeşi; diferite statistici şi hărţi vechi, apoi dicţionare şi manuscrise aflate la Academia Română şi în Arhivele Statului din Iaşi şi Bucureşti.

Numărul documentelor folosite în această lucrare trece de 75. Din cele 11 documente a căror vechime am arătat-o mai sus, trei din ele le-am pus la dispoziţia D-lui M. Costăchescu, care le-a publicat în anul 1931 şi 1933, iar restul de opt sunt nepublicate până astăzi.

Cu materialul adunat şi orânduit după planul anunţat, am întocmit lucrarea de faţă, căreia îi va urma în scurt timp, cercetarea istorică şi a altor sate răzeşeşti, tot din judeţul Bacău.

Bucureşti, 31 Ianuarie 1936.

Dr. Constantin V. Dimitriu

www.dacoromanica.ro

BIBLIOGRAFIE

Academia Română, Fişele „Sturza Scheianu".
Analele Academiei Române, Memoriile secţiunii istorice seria II-a.
Anuarul Institutului de Istorie Naţională, Cluj.
Bandinus (Codex) publicat de V. A. Ureche, în Analele Academiei Române, volumul XVI.
Bălcescu N. Magazin istoric pentru Dacia.
— Românii sub Mihai Vodă Viteazul.
Bianu I. Documente reproduse după originale sau după fotografii, I—III volume.
Bogdan I. Album paleografic moldovenesc. Documente din secolul XIV, XV şi XVI publicate de N. Iorga 1926.
— Câteva observaţiuni asupra îndatoririlor militare ale cnejilor şi boierilor moldoveni în secolul XIV şi XV, Analele Academiei Române, volumul XXIV.
— Documentele lui Ştefan cel Mare, volumul I şi II, Bucureşti 1914.
— Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul şi cu Ţara Ungurească, în secolul XV şi XVI, Bucureşti, 1905.
— Despre cnejii Români, Analele Academiei Române, Tomul XXIV, 1903.
— Inscripţiile dela Cetatea Albă, în Analele Academiei Române, volumul XXX, 1908.
Buletinul Comisiei istorice a României, Bucureşti.
Buletinul „Ion Neculce", Iaşi, 7 volume.
Cantemir D. Descriptio Moldaviae, ed. Pascu, Iaşi 1923.
Catagrafiile dela 1820 din Moldova, manuscris, Arhivele Statului Iaşi.
Catalogul manuscriselor româneşti, Academia Română Tom. I, Bucureşti 1907, II Bucureşti 1913.
Cercetări istorice, Revista de Istorie românească, director I. Minea, Iaşi.
Codrescu Th., Buciumul Român.
— Uricarul, volume I—XXV, Iaşi 1871—1995.
Condica Asache, la Arhivele Statului, Bucureşti.

www.dacoromanica.ro

Condica de proprietățile din Moldova, 1833, manuscris, Academia Română No. 733.

Convorbiri literare, București.

Costăchescu M. Documentele Moldovenești înainte de Ștefan cel Mare, 2 volume, Iași 1931—1932.

— Documente Moldovenești dela Ștefan cel Mare — adaos — Iași, 1933.

Creșterea colecțiilor Academiei Române.

Extracturile regularisirii anului 1831, Arhivele Statului Iași.

Ghibănescu Gh.: Surete și isvoade vol. I—XXV. Iași.

— Ispisoace și zapise I—V, Iași.

— Din Domnia lui Ștefan cel Mare, Iași 1924 (Extras din Arhiva Statului, vol. XV, No. 5—6).

— „Theodor Codrescu", Revista Istorică Iași.

— Opt urice slavone. Iași 1904.

Hasdeu B. P.: Arhiva Istorică a României, Tom. 1—3, București 1865—1867.

Hurmuzaki Eud.: Documente privitoare la Istoria Românilor.

Iorga N.: Acte și fragmente, București 1917.

— Istoria armatei românești, 2 volume, București, 1930.

— Istoria lui Ștefan cel Mare, București, 1904.

— Studii Istorice asupra Chiliei și Cetății Albe, Buc., 1899.

— Documente românești din arhivele Bistriței I, II, 1899—1900, București.

— Studii și documente cu privire la Istoria Românilor, vol. V, VI, XI, XV, București.

— Revista Istorică.

Kogălniceanu M.: Cronicele României sau Letopisețele Moldaviei și Valahici, București, 1872.

Laurian A. Treb. și Bălcescu N.: Magazinu istoricu pentru Dacia, vol. V, București, 1847.

Letopisețul Țării Moldovei până la Aron Vodă (1359—1595), întocmit după Grigore Ureche, Vornicul Istratie Logofătul și alții de Simion Dascălul, ed. C. Giurescu, București, 1916.

Melchisedek Ep.: Cronica Hușilor, București, 1869.

— Cronica Romanului și a Episcopiei de Roman, Buc., 1874.

Nicolaescu Ștefan: Documente slavo-române, București, 1905.

Onciul D.: Originele Principatelor Române, București, 1899.

Pârvan V.: Inceputurile vieții romane la gurile Dunării.

Poni P.: Statistica Răzeșilor.

Popescu Orest: Câteva documente moldovene, Cernăuți 1895.

Revista Istorică: Dări de seamă, documente și notițe, de N. Iorga.

Revista Arhiva dela Iași, 25 volume.

Revista pentru Istorie, Arheologie și Filologie, edit. de Grigore Tocilescu, București.

Revista Nouă, de B. P. Hașdeu.

www.dacoromanica.ro

Rosetti Radu: Pământul, săteni şi stăpânii în Moldova, Bucureşti, 1907.
— Ungurii şi Episcopiile catolice, publicat în analele Academiei Române, seria II-a, Tomul XXVI.
Ursu I.: Ştefan cel Mare, Bucureşti, 1925.
— Petru Rareş, Bucureşti, 1923.
Xenopol D. A.: Istoria Românilor. ed. II-a, Bucureşti, 1914.
Unsprezece documente inedite găsite la răzeşii din satele Bereşti, Boşoteni şi Nadişa.

Dicţionare şi hărţi geografice.

Dicţionarul statistic şi topografic 1872, D. Frunzescu.
Marele dicţionar geografic al României, 1898.
Dicţionarul statistic al României, 1914.

Hărţi vechi — manuscrise la Academia Română.

1) Harta topografică a Moldovei din 1775 de generalul Baur, din armata rusă.
2) Harta Moldovei dela 1790, de inginerul austriac Hora von Olzellowitz.
3) Harta principatului Moldovei din anul 1833.
3) Harta statistică a Moldovei, făcută de Ruşi la anul 1839.
5) Harta generală austriacă dela 1852.

www.dacoromanica.ro

DESCRIEREA GEOGRAFICĂ

Călătorul, care pleacă din oraşul Bacău înspre Vest pe şoseaua ce trece prin satul Liuzii Călugăra*) şi urcă apoi drumul în formă de serpentină dealungul Dealului Nou, ajunge la cota 560 m., de unde drumul scoboară şerpuind spre Sud până la satul Săndulcni, pe valea frumoasă a Tazlăului Mare.

Distanţa aceasta e de 22 km.

De aici şoseaua se desparte în două direcţii opuse: una spre Sud care duce spre Oneşti, Valea Trotuşului, Valea Oituzului, pasul Oituz; iar alta spre Nord, care trece pe lângă satele Bereşti, Stroeşti, Enăcheşti, Boşoteni, până la satul Teţcani, de unde se desparte iarăşi în două direcţii: una spre Moineşti, Comăneşti, Palanca, iar alta în spre Nord pe valea Tazlăului mare, până în valea Bistriţei.

Valea Tazlăului Mare prezintă una dintre priveliştele frumoase şi bogate ale Moldovei, şi mai mult încă, aci avem o regiune care, din cele mai vechi timpuri, a fost locuită de Români.

---

*) Astăzi acest sat este numit Luizii Călugăra. Adevărata numire ar trebui să fie: *Liuzii Călugăra,* după cum ne arată mărturia hotarnică din anul 1816 Iulie 15, dela Comisul Scarlat Miclescul prin care se vede că *„după cercetarea făcută în pricina dintre târgoveţii de Bacău a locului dinspre apus unde locuiesc liuzii ot Călugăra, etc.* (Documentul în păstrarea mea).

Liude, = este cuvânt slav şi înseamnă mai multe suflete, o familie.

www.dacoromanica.ro

Suntem în regiunea subcarpatică, cu dealuri cari ajung până la 570 m. înălţime şi cari au luat naştere prin încreţirea scoarţei pământului ca şi M-ţii Carpaţi, ai căror contra-forturi sunt.

Direcţia lor e N.S. ca şi a munţilor Carpaţi. Aceste dealuri sunt acoperite parte cu păduri şi păşuni, parte cu loc de cultură.

Printre culmea Tazlăului — la est — şi ale Pietrei şi Moineştilor — la vest — curge râul Tazlăul Mare. Izvorăşte din judeţul Neamţ, din muntele Goşmeanul, trece pela M-rea Tazlău şi intră în jud. Bacău pe teritoriul com. Băseşti. După ce parcurge o distanţă de 59 km. — în faţa satului Oneşti, la Slobozia Mielului din com. Răpile — se varsă în Trotuş.

In toată lungimea sa, primeşte mai mulţi afluenţi, dintre cari cei mai însemnaţi sunt: Coman, Solonţu, Tazlăul Sărat, Cernu, Verseşti, Berzunţi, Bârsăneşti, pe dreapta, iar pe stânga: pârâul Boului, Slatina, Borzeşti, pârâul Sârbilor, Nadişa, Turluiul, Orăşa, Filipia, Helegiu, Brătila.

Apele sale sunt repezi şi pe timp ploios inundează aproape întreaga vale, care în general e largă de $1^1/_2$ km.

Dela isvor până la satul Teţcani, el este încă în faza tinereţii, albia fiind bolovănoasă, iar dela Teţcani în jos trece în faza de maturitate, cursul fiind mai liniştit şi albia conţinând pietriş şi nisip.

De o parte şi de alta a acestei văi, pe coastele dealurilor, găsim multe sate frumoase şi bogate, locuite aproape în întregime de răzeşi. Ţinutul, a cărui monografie am făcut-o, este cuprins între: dealul Cetăţuia, d. Armanului şi satul Răchitişul, *la nord;* dealul Slatina, d. Homorăşti, d. Petricica (578 m.), satul Petricica, valea Lărguţa, d. Spaima (445 m.), valea Bejenia, satul Coman (Satul Nou) la *est;* satul Găidarul, Sănduleni (valea Turluiului), apoi peste valea Tazlăului, satul Verşeşti (Vidraşcu), satul Turluianul, d. Bârsei (396 m.), *la sud* şi în sfârşit: dealul Strâmbei, d. Arşiţei, pârâul Cernului, satul Teţcani, valea Tazlăului în sus, până la dealul Comanului, de aci la dealul Sârbilor, Cetăţuia, *la vest.*

www.dacoromanica.ro

Dealungul vremurilor, în această regiune au existat mai multe sate, dintre cari o parte au dispărut, ca: *Sperleştii, Proceştii, Neaghişeştii, Petrileştii* şi *Bereştii.*

Astăzi găsim satele: *Bereşti-Strâmba, Boşoteni, Stroeşti-Romaneşti, Enăcheşti, Nadişa, Năsoeşti, Turlui* şi *Iazul.*

Incepând din cetatea veche românească *Vrancea* şi urcând spre nord, aproape peste toată întinderea deluroasă între Carpaţi şi Siret, până la graniţa de nord a Bucovinei, se găsesc aşezările cele mai vechi româneşti, dintre care unele datează cu mult înainte de întemeirea Moldovei. Aşezări de acestea vechi găsim în regiunea deluroasă şi îmbrăcată cu păduri, de care se folosiau strămoşii noştri pentru a rezista deselor năvăliri ale barbarilor, cari, după cum ştim, nu şi-au găsit un alt loc de trecere şi aşezare vremelnică decât ţara noastră.

Singurul popor năvălitor — Slavii — din cauza aceloraşi ocupaţiuni şi aceleiaşi credinţe, au fost îngăduiţi de Români ca megieşi şi cu timpul s'a întâmplat că elementul slav, deşi mai numeros, a fost absorbit de puternica vitalitate a poporului român.

Dovadă că pe aici au fost elemente slave, avem numirile de sate, dealuri şi râuri, de origină slavonă, ca: Bistriţa, Sohodolu, Ciudomir, Solonţ, Liuzi-Călugăra, etc.

Numirile ca: dealul lui Coman, Siliştea Comanului, satul Comăneşti, nu ne indică, în mod precis, că pe aici au trecut Cumanii, ci, după cum ne arată documentele, sunt numiri rămase dela vechiul stăpânitor al acestor locuri, care se numia *Coman.* Ştim din documente că în timpul lui Alexandru cel Bun a existat un boier cu numele de Coman. In doc. din 1409, Ianuar 28, Alexandru cel Bun întăreşte lui Giurgiu Ungureanul mai multe sate, printre care şi satul Neag, unde este Neagăş jude, şi mai în jos, unde este Coman[1]).

Parte din satele de care vorbim în această monografie, credem că au existat încă înainte de descălecare, după cum ne arată unele documente.

---

1) M. Costăchescu: Doc. moldoveneşti, vol. I, p. 64.

www.dacoromanica.ro

La descălecarea Moldovei această provincie era locuită în mare parte de Români, care aveau proprietăţile lor din moşi-strămoşi. Domnii au respectat stăpânirea veche şi de aceea mai toate uricele date de ei nu sunt decât recunoaşteri şi întăriri, prin acte oficiale, a unei stări de lucruri existente, a vechii stăpâniri.

Aceşti primi stăpânitori, capi de familie, erau bătrânii, a căror urmaşi de mai târziu, s'au numit: răzeşi în Moldova şi moşneni în Muntenia.

Sunt şi cazuri când Domnul dăruia vitejilor câte o moşie, ridicându-i totodată şi la rangul de boier, ca răsplată pentru faptele lor războinice. Mai ales din vremea lui Ştefan cel Mare sunt numeroşi răzeşi, cari păstrează cu multă pietate amintirea marelui voevod. Se înţelege însă, că toţi cei dăruiţi de domn, erau în majoritate sau boieri sau vechi răzeşi..

Urmaşii tuturor acestor stăpânitori de pământuri — şi din vechime, şi dăruite — sunt *răzeşii* de astăzi, cari cu mari greutăţi au străbătut multe secole până în zilele noastre şi şi-au păstrat, măcar în parte, bunurile pe cari le-au avut strămoşii lor.

www.dacoromanica.ro

DESCRIEREA ISTORICĂ A REGIUNII.

Inainte de a trece la monografia istorică a satelor, voiu arăta pe scurt, ce urme istorice se găsesc precum şi ce fapte istorice s'au petrecut în această regiune şi prin împrejurimi.

Anumite rămăşiţe din epoca istorică, găsite mai înainte sau care se găsesc încă în această regiune de care ne ocupăm, ne îndrituesc să afirmăm aci existenţa a două lucrări militare romane — 2 castre.

Unul din aceste castre se găseşte la *Prăjoaia,* aşezat pe dreapta Tazlăului Mare, distanţă de 21 km. spre nord de valea Trotuşului, iar altul, la *Cetăţuia,* deasupra Nadişei — pe stânga Tazlăului Mare, depărtare spre nord de valea Trotuşului de aproape 40 km., iar dela graniţa veche a Moldovei înspre răsărit, la depărtare de 50 km.

Până acum s'au observat asemenea urme de castre şi locuri întărite, unde stăteau corpuri detaşate din grosul unei legiuni, pe distanţa dintre munţii Bistriţei, până dincolo de trecătoarea Oituz, deci în partea de răsărit a Ardealului, dealungul vechii graniţe a Moldovei. Aceste castre şi întărituri apărau graniţa de răsărit a imperiului roman, contra barbarilor.

Vasile Pârvan a descoperit un castru roman la Poiana lângă Siret (Adjud), deci în Moldova răsăriteană.

Atât la Prăjoaia cât şi la Cetăţuia, s'au găsit şi se găsesc cărămizi, hârburi de oale, săgeţi şi mai ales monezi romane. In luna Decembrie 1928, s'a descoperit pentru a doua oară la Cetăţuia, de deasupra satului Nadişa, o oală cu bani de argint, dela împăraţii Titus şi Hadrian şi dela alţi împăraţi romani.

www.dacoromanica.ro

Două din aceste monede, pe care le dăm aci, sunt în posesia noastră.

Dinari romani dela împăratul TITUS şi HADRIAN.

IMP(erator) TITVS CAESAR VESPASIAN(us) AVG(ustus) P(ontifex) M(aximus)
Capul lui Titus laureat spre dreapta.

TR(ibunicia) P(otestate) IMP(erator) XV COS (consuli) VIII P(ater) P(atriae)
Scaun curul cu un fulger.

Dinar din anul 80 d. Cr.

IMP(erator) CAESAR TRAIAN(us) HADRIANVS AVG(ustus)
Bustul său laureat spre dreapta.

P(ontifex) M(aximus) TR(ibunicia) P(otestata) COS(consul) III.
Zeiţa Ceres ţine în mâna dreaptă o ramură iar în mâna stângă o făclie.

Dinar din anul 140—144 d. Cr.

Existenţa acestor bani — mai ales la Cetăţuia — denotă că aci a fost o aşezare militară romană pentru paza graniţei de răsărit a imperiului şi poate pentru asigurarea circulaţiei pe drumul vechiu roman Alba-Iulia, valea Târnavei, la Odorheiu, apoi pe valea Trotuşului, străbătând toată Moldova sudică până la Barboşi, lângă Galaţi, legându-se cu şoselele ce străbăteau Sciţia Minoră. Existenţa acestor bani poate fi lămurită şi prin existenţa unui centru comercial în aceste locuri. O cercetare amănunţită făcută în aceste două locuri: *Prăjoaia* şi *Cetăţuia*, ar da rezultate frumoase pentru trecutul nostru istoric.

www.dacoromanica.ro

Numele de *Cetăţuia* e păstrat în gura poporului până astăzi. Orice locuitor din satele: Nadişa, Boşoteni, Năsoeşti, ştie că în acest loc a fost o cetate veche, aşezată pe un podiş de vre'o 3 ha., deasupra dealului Cetăţuia.

Numele de Cetăţuia e pomenit şi într'un document de hotărnicie a satului Năsoeşti, din anul 1781 Aug. 22, în care se spune că pe lângă bourii puşi pe trunchiul copacilor s'a pus o piatră care caută spre „Cetăţuia“ [2]). In apropiere de această cetate, înspre sud, în pădurea de deasupra Boşotenilor, se găsesc 2 movile mari, despre care oamenii din partea locului spun că sunt din vremurile vechi.

Prin împrejurimi găsim numeroase movile de acestea, dintre care cea mai înaltă şi mai însemnată este cea din comuna Prăjeşti, apoi cea din dreptul locului numit Dumbrava, la apus de oraşul Bacău, între Enăcheşti şi Comau şi, în sfârşit, cea dela Ilieşti, com. Ardeoani, unde se găsesc resturi de săgeţi vechi.

Existenţa acestor movile cred să fie din epoca invaziunilor barbare, dacă nu şi mai vechi.

Unii cred că ar fi vechi morminte din urma unei lupte mari. Dar luptele acelea trebuie să fi fost năprasnice, judecând după mărimea movilelor. Dacă admitem acest lucru, atunci aceste bătălii trebuie să le ducem înainte de întemeierea Moldovei, în timpul luptelor dintre diferite neamuri barbare, care treceau pe aici, lupte ce se dădeau între popoare întregi.

Mai există şi părerea că aceste movile ar fi construite ca puncte strategice sau străji. Aceasta, în cazul nostru, nu se poate admite, deoarece multe din movilele acestea — mai ales cea dela Ilieşti — sunt înconjurate la distanţe nu prea mari, de dealuri naturale, cari puteau fi întrebuinţate ca puncte strategice cu mai mult folos decât movilele construite de mâna omului.

---

2) Uricarul: vol. 10, pag. 173—176.

www.dacoromanica.ro

A treia ipoteză este aceea emisă de călătorul maghiar *P. A. Gegö,* care a fost trimis la 1836 de Academia din Buda-Pesta, ca să cerceteze pe Ungurii din Moldova şi care — susţinând că Ciangăii sunt urmaşi ai Cumanilor — pretinde că movilele ce se văd nu departe de oraşul Bacău, înspre apus, sunt vechi altare, unde Cumanii aduceau jertfă zeilor şi că acele dâlme (movile) sunt numite ale Cumanilor [3]).

Tot în legătură cu aceste movile şi cu popularea Moldovei din cele mai vechi timpuri, voiu dă un citat din lucrarea lui V. Pârvan: „Inceputurile vieţii romane la gurile Dunării".

La pag. 204, găsim:

„Cu mii de ani înainte de Hristos, toate văile Bărăganului, ca şi văile apelor Moldovei, au fost locuite. Sat de sat se înşira pe aceste văi, unde era apă şi adăpost, aşezările străvechi pe care învăţaţii le numesc „preistorice", apoi „In câmpia munteană şi moldoveană vedem cum peste aşezările cele dinainte de Greci şi Romani, cetăţi de pământ minunat, aşezate la locuri cu privire largă de jur împrejur (cum sunt vederile dela cetăţile Poiana de pe Siret şi dela Crăsani de jos pe Ialomiţa) unde însă nu găsim decât cioburi de oale rău făcute şi rău arse şi unelte de cremene, — s'a aşezat — adică a trăit mai departe — lumea cea nouă daco-romană, tot săracă, tot de ţărani, dar cu unelte de metal şi vase mai bine făcute şi arse, şi mai frumos împodobite. Cetatea veche de pământ au păstrat-o şi au locuit-o şi aceştia, dar, acum fiind mai mulţi, ei s'au întins şi până departe împrejurul ei, alcătuind satul cel nou, oarecum roman (vicus) şi, *tot după obiceiul roman, la drumurile ce ieşiau din sat, deoparte şi de alta a căii, ei au aşezat — sub movile înalte — pe cei răpoşaţi*".

Trecând la timpurile mai noui, observăm că partea de sud-vest a jud. Bacău, în apropiere de regiunea pe care o studiem — din punct de vedere istoric — a fost

3) Foaia pentru minte, inimă şi lit. din Braşov 1839, No. 43—46.

www.dacoromanica.ro

adeseori teatrul luptelor dintre principii Moldoveĭ şĭ ai Ardealului. Drumul vechiu ce ducea direct dela Oituz, în interiorul Moldovei, trecea chiar prin această regiune: dela Oneşti, pe valea Tazlăului Mare, până la Sănduleni, iar de aci pe valea Turluiului spre Bacău, valea Bistriţei, sau pe valea Tazlăului Mare, spre nord, până la Piatra Neamţ. In anul 1467 se dă în această parte a Jud. Bacău, o luptă între Matei Corvin şi Ştefan cel Mare[4]).

In lucrarea lui N. Bălcescu: „Românii sub Mihaiu Vodă Viteazul", la pag. 312—313, găsim:

„Sigismund Batori şi Ieremia Movilă, cari se aflau atunci la o nuntă în oraşul Trotuş, luând veste că Mihai a trecut munţii cei mari şi că acum, rânduit de bătălie, se apropie de dânşii, rămaseră încremeniţi. In groaza ce îi cuprinse, ei gândiră că aceea ce e mai sigur pentru dânşii este de a se trage în năuntrul ţării şi, fără zăbavă, sculându-se cu toată armia, se îndreptară spre Suceava.

Mihai Vodă, neîntâmpinând în faţă-i pe duşmani — după cum se aştepta — se luă după dânşii cu aceeaşi iuţeală cu care trecuse munţii. Armia lui avea şi aici a suferi mult de sărăcia locului, mai ales că duşmanul pustia totul în cale, spre a întârzia goana ce-i da ai noştri.

Dar oştile lui Mihai, biruind aceste suferinţi, se îmbărbătară şi mai mult, siliră la drum şi în sfârşit ajunseră pe oştile vrăjmaşe la un loc, anume *Iascea* şi le nevoiră a sta de război".

N. Bălcescu a luat acestea din „Magazinul istoric pentru Dacia"[5]) unde găsim: „Iară oştile lui Mihai ajunseră pre oştile Ieremiei-Vodă la un loc anume *Iascea* şi fu acolo război mare oarecâtăva vreme şi mulţi Moldoveni şi şi Leşi pieriră".

Tot în această privinţă, d-l N. Iorga, în: „Istoria armatei româneşti"[6]) vorbind despre expediţia lui Mihai în Moldova, zice: „Cronica românească şi mai sus citată, (a Buzeştilor) pomeneşte o luptă „la un loc anume

4) Gh. Şincai: Cronica Românilor, vol. II, (anul 1467), pag 76.
5) Volumul IV, pag. 296.
6) Volumul II, pag. 26.

www.dacoromanica.ro

laştea" „un războiu mare, oricâtă vreme" în care „mulţi Moldoveni şi Leaşi pieriră". Deci Moldovenii deteră dosul a fugii şi Leaşii aşişderea, până se apropiară de cetatea Hotinului. Aici iar se opriră a da războiu".

Localitatea aceasta *laşcea* sau *laştea,* credem că nu este alta decât *lazul,* azi silişte pe valea Turluiului, jud. Bacău, în preajma drumului vechiu ce ducea dela Oituz, valea Trotuşului spre Bacău-Roman.

La anul 1611, luna Septembrie, Radu Şerban v. v. Munteniei, după ce biruise pe Gavril Batori la Petreşti, văzându-se părăsit de ostaşii săi, se grăbeşte a trece în Moldova; dar la *Lunca-Mare,* aproape de Bacău, Tătarii — trimişi de competitorul său Radu Mihnea — îl iau la goană şi el abia scăpă cu câţiva oameni în târg la Suceava[7]).

Miron Costin în Letopiseţe[8]), ne arată că o bună parte din primele ciocniri dintre Vasile Lupu şi antagonistul său Gh. Ştefan, care era ajutat de oastea trimisă de Gh. Racoţi din Transilvania, s'a petrecut la anul 1643, prin ţinutul Bacăului, între capitală şi satul Răcăciuni şi pe valea Trotuşului.

Că valea Tazlăului Mare era artera principală şi cea mai scurtă prin care înaintau oştile ce intrau în Moldova pela Oituz, pentru a pătrunde în inima Moldovei, este lucru bine stabilit, căci pe aci a fost şi drumul vechiu şi apoi dispariţia multor sate de pe valea Turluiului şi a Tazlăului Mare trebuie pusă în legătură cu aceste mişcări de trupe străine. In această regiune mai găsim şi numiri de văi ca: valea Bejeniei, care ne arată că aci se refugiau locuitorii în vremuri de primejdie, pentru a scăpa de urgia năvălitorilor.

---

7) Raportul lui Sigismund Forgach, în Ist. Rom. de Xenopol, vol. III, ed. II, pag. 444 şi în Hurmuzache, Doc. IV, p. 447—455.

8) Tom I, capitolul XVII şi XVIII.

www.dacoromanica.ro

SCHIŢA ISTORICĂ A ÎNTREGII REGIUNI.

Regiunea pe care o studiem, din punct de vedere istoric, şi pe care am limitat-o mai sus — în partea geografică — este locuită de răzeşi.

In vechime aci erau 12 sate, iar astăzi nu mai găsim decât 8 din ele.

Intre anii 1409 şi 1424 găsim aci 3 proprietari: pe Giurgiu Ungureanu, pe Toader şi pe Ilie.

Vom face o schiţă istorică generală, bazată pe documente, care va cuprinde întreaga regiune pe care o studiem şi apoi vom trece la monografia fiecărui sat în parte.

In anul 1409 (6917) Ianuar 28, Alexandru vv. domnul Moldovei, întăreşte lui Giurgiu Ungureanul satele de ocină: Ungureni, Sohodolu şi la Turlui: Proceşti, Sperleşti, Negrileşti şi Neag, unde este Neagăş jude şi mai în jos unde este Coman[9]).

Cum aceste sate erau aşezate pe valea Turluiului, în preajma drumului vechiu Oituz-Bacău, ele nu puteau să fie lipsite de terenul necesar pentru agricultură şi de sigur că se întindeau cu stăpânirea, până în valea Tazlăului Mare.

Aceasta o deducem dintr'un document dela Ilie v.v. din *1432, Iunie 29,* prin care întăreşte dania făcută de Giurgiu Ungureanul nepoţilor lui de soră, *Ulea* şi *Iuga,*

9) Rev. I. Neculce: vol. VII, pag. 170. M. Costăchescu: Doc. Moldoveneşti, vol. I, p. 64.

www.dacoromanica.ro

două sate la Turlui: Proceştii şi Neaghişeştii, iar, după moartea lui, jumătate din satul unde este casa lor, pe Nevira [10]).

In doc. dela 1448 (6957) Sept. 3, Petru v.v. întăreşte panului *Ulea,* şi fratelui său *Iuga,* pentru credincioasele lor slujbe, câteva sate şi anume: la Covârlui jumătate sat din Ungureni dela Nevira şi $^1/_2$ de moară şi Sperleşti la Turlui; Proceştii mai jos de Sperleşti şi Neaghişeşti în dreptul Sperleştilor şi Boşotenii la Tazlău şi Siliştea lui Petrilă, etc., să-i fie uric lui şi *fratelui său Iuga,* cu tot venitul şi cu tot hotarul pe unde au umblat din veci [11]).

Plecând dela acest document, vedem că — pe lângă satele menţionate în doc. lui Alexandru cel Bun din 1409 — mai apar dela 1448, încă două sate pe Tazlău: Boşotenii şi Siliştea lui Petrilă sau Petrileşti. Aceste două sate le găsim menţionate într'un doc. mai nou, din 1491, prin care Ştefan cel Mare întăreşte stăpânirea asupra satelor: Bereşti, Boşoteni, Petrileşti şi Năsoeşti, Mărinei fata lui Mihul Berescu.

Am văzut că, încă din 1432, Giurgiu Ungureanu trece în stăpânirea nepoţilor lui de soră, Ulea şi Iuga, proprietatea ce o avea el pe valea Turluiului. Aceşti doi fraţi îşi împart, mai târziu moştenirea şi după cum reese din documentele mai târzii, urmaşii lui Ulea stăpâniau satele de pe valea Turluiului: Sperleştii, Proceştii, etc.

Vom vedea acest document, când vom vorbi de satul Sperleşti.

Lui Iuga, fratele lui Ulea, credem că i-a rămas valea Tazlăului cu satele: Boşotenii, Petrileştii şi cele ce vor fi mai luat fiinţă în acest timp, cum sunt: Bereştii şi Năsoeştii.

Iată dar, fixată întru câtva proprietatea lui *Iuga* care, presupunem că ar fi Popa Iuga, cel ce primeşte dela Ale-

---

10) Ac. Rom.: Peceţi 5 Publ. de Radu Rosetti, Pământul, sătenii şi stăpânii p. 134 şi M. Costăchescu: Doc. moldoveneşti. vol. I, p. 342.

11) Ac. Rom.: Peceţi 103. Publicat în rezumat în Pământul, etc., de Radu Rosetti şi M. Costăchescu: Doc. mold., vol., II, pag. 355.

www.dacoromanica.ro

xandru cel Bun, în anul 1424, Febr. 16, satul Buciumeni, aproape de Fălticeni[12]). In 1434, Aprilie 24[13]), se întăreşte stăpânirea asupra satului Buciumeni şi i se dă şi alte sate, printre care se vorbeşte şi de *Strâmba, dela obârşie la gură, care mocirlă singur să şi-o planteze.* Poate să fie moşia Strâmba-Bereşti de azi, cu apa Strâmba ce trece prin mijlocul moşiei.

In 1435—1436 îl găsim pârcălab la Cetatea-Albă[14]).

Popa Iuga a avut mai mulţi fii, printre cari şi pe Mihail, marele Logofăt, sau Mihul Logofătul. La rândul său, şi acesta a avut mai mulţi copii, printre cari e Mărina, despre care se vorbeşte în câteva acte din această monografie.

Intr'un document din 1497 se spune: Mărina fata lui Mihul Berescu şi-au vândut dreapta ei ocină după uricul ei vechiu ce are dela bătrânul moşul nostru Alexandru domn.

Deci Mărina era nepoata lui Iuga, care — la rândul lui — era nepot de soră, al lui Giurgiu Ungureanu. Acesta avea proprietatea întărită de Alexandru cel Bun, iar documentul se vede că era în posesia Mărinei, fata lui Mihul Logofătul, care fugise în Polonia, la venirea lui Ştefan cel Mare pe tronul Moldovei.

Când Mihul Berescu Logofătul[15]) a primit moştenirea dela tatăl său, aci existau deja satele: Bereşti, Boşoteni, Petrileşti şi Năsoeşti.

In doc. i se zice „Berescu", pentrucă stăpânia Bereştii, care se vede că era cel mai mare sat de pe moşia lui, şi i se zicea aşa, poate pentru a se deosebi de un alt Mihu sau Mihail, după cum şi astăzi se obişnueşte să se spună numele proprietarului urmat de numele proprietăţii: Rosetti Teţcanu, Rosetti-Rosnovanu, etc.

---

12) An. Acad. Rom. Tom. XXX, pag. 354, Inscripţiile dela Cetatea Albă.

13) Uricarul vol. XVIII, pag. 6.

14) An. Acad. Rom. Tom. XXX, p. 353.

15) A se vedea lucrarea mea „Logofătul Mihail" publicată în 1932.

www.dacoromanica.ro

Alţi stăpânitori în această regiune au mai fost *Toader şi Ilie, cari în 1424 Oct. 9 primesc danie dela Alexandru cel Bun, un loc pe Tazlău,* pe care să-şi facă sate[16]).

Din lipsă de isvoare, presupunem că prin anul 1449–50, acest loc — fie că era moştenit de Mihul Berescu, fie că a fost cumpărat, îl găsim însă în stăpânirea lui, după cum ne arată doc. din 1497 Martie 8, dela Ştefan cel Mare, în care întăreşte stăpânirea lui *Ion Nadiş,* asupra satului Nadişa, care a fost cumpărat dela Mihul Berescu[17]).

Am dat această schiţă generală, extrasă din documente, spre a ne edifica asupra primilor proprietari ai acestei regiuni pe care o studiem şi care schiţă ne va servi de bază la monografia istorică a fiecărui sat în parte.

---

16) Publ. în rezumat în: Pământul, sătenii etc. de Radu Rosetti. Pergamentul este la răzeşul Iord. Berilă-Boşoteni. O copie a documentului este în păstrarea mea. In anul 1932 am pus-o la dispoziţia D-lui M. Costăchescu, care a publ. în „Doc. mold.", vol. II, pag. 593.

17) Publicat în rezumat în: Pământul, etc. de Radu Rosetti.

18) O copie a documentului, în întregime, e în păstrarea mea luată dela moşul Iordache Berilă din Boşoteni. Această copie am pus-o la dispoziţia D-lui M. Costăchescu în anul 1933 şi a publicat-o în „Supliment la doc. lui Ştefan cel Mare", pag. 206.

www.dacoromanica.ro

SATUL BEREŞTI-STRÂMBA

Aşezare geografică. Când parcurgi drumul dela Moineşti spre Bacău, şi ajungi în valea Tazlăului Mare, după ce părăseşti satul Enăcheşti, îţi apare în coasta dealului din dreapta Tazlăului un defileu, pe care l-a săpat în timpurile vechi pârâul Strâmba şi care are aspectul unei porţi ce dă într'o cetate. Privind cu atenţie la intrarea în defileu, vei zări pe coasta dealului dinspre nord, turnul bisericii, care îţi indică existenţa — în acel loc — a unei aşezări omeneşti, a unui sat.

Părăsind apoi şoseaua principală la primul drum ce apucă spre dreapta — spre albia Tazlăului — după ce parcurgi o distanţă de $1^1/_2$ km., ajungi la biserica ce se zărea în defileu. Lărgimea defileului nu e mai mare de 80 m. Ajuns aci, ţi se deschide spre apus o vale întinsă şi frumoasă, înconjurată de dealuri acoperite cu vii şi livezi.

Lărgimea acestei văi ajunge până la 900 m. însă, mergând spre apus, se îngustează mereu până ajunge la mărimea pe care o are albia pârâului Strâmba, încă dela isvor.

Aci, în această vale în formă de luntre, adopostită de dealuri, cari în vechime erau acoperite cu codri bătrâni, au găsit cu cale strămoşii Bereştenilor de azi să-şi facă adăpostul lor, pentru a nu mai fi supăraţi de popoarele năvălitoare, cărora nici prin gând nu le-ar fi trecut că în acel loc ar exista vre-o locuinţă omenească.

Primii locuitori şi-au făcut casele chiar din lemnul pe care-l trântiseră jos, pentru a face loc micei lor aşezări

www.dacoromanica.ro

de atunci. Ca dovadă că pe aci, precum şi pe toată valea Tazlăului, au fost codri mari, este mărturia şi amintirea ce au voit să păstreze Bereştenii, lăsând aproape de intrarea în sat, 2 stejari mândri, dintre cari astăzi numai unul rezistă timpurilor chiar şi acela fiind scorburos. Tovarăşul l-a părăsit acum câţiva ani, prăvălindu-se de bătrâneţe. Despre aceşti doi stejari, bătrânii satului spun că sunt din timpul lui Ştefan cel Mare. In dicţionarul statistic din 1872 găsim că de comuna Bereşti ţinea şi un cătun cu numele *„Stejarii Mândri“*. Acest sat nu există astăzi şi nici nu e menţionat în documente. Se poate să fi fost un cot al satului Bereşti-Strâmba unde se găsesc aceşti doi stejari.

Istoricul. Primul doc. asupra satului Bereşti, — spun locuitorii de azi — ar fi dela anul 1411, dat de Alexandru cel Bun lui Mihul Berescu, prin care-i dăruеşte un loc pe dreapta şi stânga Tazlăului, până deasupra Comanului, răsărit de Tazlău[19]).

Toţ oamenii bătrâni afirmă că acest Mihu Berescu ar fi fost un mare general al lui Ştefan cel Mare.

Iată două mărturii care nu pot fi susţinute şi cari cad în faţa cercetărilor bazate pe documente.

Mărturia oamenilor, că *Mihail Berescu* a fost împroprietărit de Alexandru cel Bun la anul 1411, este neîntemeiată deoarece Mihul apare în viaţa politică abia în anul 1422 Decembrie 25[20]) sub numele de „Mihail grămăticul“ apoi pisar în anul 1442 Mai 7[21]) „logofăt“ în 1443 Noembrie 29[22]) şi „mare logofăt“ dela anul 1446 până la 1457, când vine la tronul Moldovei Ştefan cel Mare, iar el fuge în Polonia.

Ţinând seamă că pentru a ajunge în slujba Dom-

---

19) Bătrânii satului afirmă că ar fi existat un asemenea document; astăzi e pierdut.

20) M. Costăchescu: Doc. moldoveneşti, vol. I, pag. 152.

21) B. P. Hasdeu: Arhiva Istorică, Tom. I, partea I, p. 123.

22) I. Bogdan: Album paleografic moldovenesc, planşa No. 36: Uricarul XI, pag. 51; M. Costăchescu: Doc. moldoveneşti, vol. II, pag. 189.

www.dacoromanica.ro

nului, Mihail sau Mihul trebuia să aibă cel puţin 21 ani, vedem că la anul 1411, despre care spun mărturiile, el avea zece sau unsprezece ani. Deci această mărturie cade.

In documentul despre care spun bătrânii că ar fi existat, se spune că erau scrise şi cuvintele: „să stăpâneaască până deasupra Comanului, la răsărit de Tazlău". Aceasta nu se poate admite, pentrucă în acest caz, intra în proprietatea de ocină a lui Giurgiu Ungureanu, căci în doc. din 1409 Ianuar 28 se spune că Giurgiu Ungureanu stăpâneşte şi Comanul [23]).

Afirmaţia locuitorilor, că Mihul Berescu a fost generalul lui Ştefan cel Mare, este deasemenea neîntemeiată, deoarece ştim că Mihul Logofătul a fugit în Polonia, la venirea lui Ştefan cel Mare ca domn al Moldovei, unde a stat — se crede — până la moarte. Această afirmaţie a locuitorilor s'ar potrivi pentru Ştefan al II-lea, fiul lui Alexandru cel Bun.

Satul Bereşti cred că a luat fiinţă după anul 1432 şi a fost înfiinţat de primul locuitor care s'a numit Berea. Numele de Berea îl găsim în doc. din *1428 Iulie 24,* unde se pomeneşte de Toader şi Berea, fraţii lui Sinata [24]).

Despre un sat al lui Berea depe apa Moldovei, ţinutul Romanului vedem vorbindu-se într'un document din *1400 Aug. 4,* pe care Alexandru cel Bun îl dărueşte lui Nicula şi fraţilor săi, Toader şi Mihail.

Nu putem afirma că Mihail Berescu a înfiinţat satul şi că acesta ar fi luat numele lui, ci, mai curând, înclinăm spre părerea că el şi-a luat numele de Berescu dela satul lui Berea pe care-l căpătase dela domn.

Satul Bereşti n'a putut exista mai înainte de anul 1432, căci nu avem nici o mărturie scrisă care să ne arate aceasta şi apoi cunoaştem un doc. din *1400 Iunie 29, dela Alexandru cel Bun,* prin care întăreşte lui

---

23) Revista „I. Neculce", vol. VII, p. 170; M. Costăchescu, vol I, p. 64.

24) Uricarul: vol. II, pag. 248; M. Costăchescu: Doc. mold. vol. I, p. 215.

www.dacoromanica.ro

Stroe şi Ivan, două sate: Poiana, pe Tazlău, lui Stroe şi Gârtanul, mai sus pe Gârtan, lui Stroe şi lui Ivan [25]).

La arătarea hotarelor pentru satul Gârtanul, vedem că ele se ridică spre nord de Poiana, până în apropiere de locul unde erau Bereştii vechi şi dacă acest sat ar fi existat pe atunci, poate l-ar fi menţionat în arătarea hotarului dinspre nord, de ex.: mai jos de satul Bereşti etc.

In doç. dela 1497, Martie 15, Vaslui, dat de Ştefan cel Mare, prin care se întăreşte vânzarea ce o face Mărina, fata lui Mihu Berescu, lui Popa Stroe, găsim următorul pasaj: *şi-au vândut dreapta ei ocină după uricul ei vechiu, ce are dela bătrânul moşul nostru, Alexandru Domn* [26]), etc.

Deci, numai pe baza acestui document, am putea pune vechimea satului Bereşti cam pela 1432, ţinând seamă că Mărina a moştenit dela tatăl ei, Mihul Berescu, satele: Bereşti, Petrileşti, Boşoteni, Năsoeşti, după cum se arată şi în actul de întărire dela 1491 Sept. 16 [27]), iar despre Mihul Berescu, ştim că moşteneşte aceste sate şi moşii, dela tatăl său Popa Iuga, care la rândul său moşteneşte pe moşul său Giurgiu Ungureanu, prin doc. dela 1432, Iunie 29 [28]). Acest lucru l-am arătat şi în schiţa generală dela început.

Documentul de întărire pe care-l dă Ştefan cel Mare Mărinei, fata lui Mihul Berescu, în 1491 Sept. 16, îl avem publicat numai în rezumat, în documentele lui Ştefan cel Mare, publicate de I. Bogdan, în vol. I, pag. 51 cu data de 6969, adică 1461 şi tot în vol. I la pag. 466 îl găsim cu data de 6999 adică 1491. In „Pământul, sătenii şi stă-

---

25) Rev. I. Neculce, vol. VI, pag. 352; M. Costăchescu: Doc. mold., vol. I, p. 36.

26) Publ. în rezumat în Doc. lui Ştefan cel Mare de I. Bogdan, vol. II, p. 114. Documentul în întregime sub forma de suret se găseşte în păstrarea mea. In anul 1933 l-am dat D-lui M. Costăchescu, care l-a publicat în „Supliment la Doc. lui Ştefan cel Mare", pag. 218.

27) I. Bogdan, vol. I, p. 466.

28) Acad. Rom. Peceţi 5; Radu Rosetti, Pământul, etc., p. 134 şi M. Costăchescu: Doc. moldoveneşti, vol. I, p. 342.

www.dacoromanica.ro

pânii" de Radu Rosetti la pag. 178, găsim acest document trecut la anul 1491 Ianuarie 16.

Dacă am avea în întregime acest document, poate am găsi lucruri cari ne-ar aduce date noui în această monografie.

Deci primul document în care se vorbeşte de satul Bereşti datează din *anul 1491 (6999) Iulie 22.*

Prin aceasta, Ştefan cel Mare, întăreşte Mărinei fata lui Mihul Berescu, satele: Bereşti pe Tazlău, Petrileşti şi Boşoteni, mai sus de Bereşti şi Năsoeşti deasupra Nadişei [29]).

La pag. 51 e pusă data 1461 (6969) Sept. 16, în loc de 1460. La acest an ar fi fost de drept să capete Mărina întărire asupra satelor de mai sus, dar cum noi mai avem un doc. cu acelaş conţinut, şi din anul 1491, Iulie 22 [30]) punem mai multă bază pe acesta, deoarece dela acest an înainte, găsim mai multe acte de întărire de sate şi de vânzări, ce sunt făcute de Mărina, fata Mihului.

Până la această dată, se poate ca Mărina, fata lui Mihul Berescu, să nu fi obţinut întărire dela domn, care era supărat pe tatăl ei, pe Mihul, marele Logofăt, pentrucă a fugit în Polonia, nevoind astfel să colaboreze cu noul domn.

In 1490 Martie 15, vedem că Mărina, fata logofătului Mihail şi nepoata lui Iuga, vinde satul Buciumeni lui Isac, vistiernicul lui Ştefan cel Mare [31]).

Satul Năsoeşti se alipeşte mai târziu la proprietea lui Mihul, prin cumpărare, ca şi satul Nadişa. Aceasta cred că sa întâmplat pela anul 1449—1453, când Mihul Marele Logofăt, era cel mai puternic sfetnic al domnului de atunci.

Al II-lea doc. este din *1497 (7005) Martie 15, Vaslui,*

---

29) Publ. în rezumat în Doc. lui Ştefan cel Mare de I. Bogdan vol. I, pag. 51 şi 466.

30) Bogdan, vol. I, pag. 466.

31) Publ. în An. Ac. Rom. Seria II-a, Tom. XXX, pag. 356—357 şi I. Bogdan: Doc. lui Ştefan cel Mare, vol. I, p. 402. Copie fotografică Acad. Rom. şi rezumat în catalog. de fişe al Doc. Academiei

www.dacoromanica.ro

prin care Ştefan vv. întăreşte lui Popa Stroe, stăpânirea peste o poiană pe Tazlău, în faţa Bereştilor, la gura Strâmbei şi peste o altă poiană numită Runcul, deasupra Strâmbei — ca să-şi facă sat şi moară la Tazlău — cumpărată dela Mărina, fata lui Mihul Berescu cu 200 zloţi tătăreşti. In acest document se spune că: *„şi-au vândut dreapta ei ocină după uricul ei vechiu ce are dela bătrânul moşul nostru Alexandru domn*[32]).

Noi posedăm o traducere a doc. în întregime, făcută la anul 1807, şi pe care traducere am găsit-o la Pr. Goagă din Bereşti-Tazlău.

Documentul este tradus de pe sârbie, de Enache Papainopol, polcovnicul postelniciei. La sfârşitul tălmăcirii se găseşte o notă rectificatoare, făcută de Pavel Debrici, clucer în 1817, Martie 1, în privinţa unor greşeli de traducere.

Pe locul vândut de Mărina, fata lui Mihul Berescu, lui Popa Stroe, se găsesc astăzi 2 sate, alcătuite, în mare majoritate, din seminţiile lui Popa Stroe.

a) *Satul Strâmba.* Acesta, după 1700, îşi schimbă numele în „Strâmba-Bereşti" din cauză că satul Bereşti, care era aşezat pe stânga Tazlăului, pe coasta de vest a dealului Fânărişul, dispare, fiind în drumul invaziilor. Atunci locuitorii se mutară la Gura Strâmbei, peste Tazlău — la vest — unde era un adevărat codru, în mijlocul căruia începuse a lua fiinţă un sat cu locuitori care se trăgeau din Popa Stroe.

b) *Satul Stroeşti.* Acesta a fost întemeiat pela 1497 şi s'a numit după stăpânul acelui loc, adică după numele lui Popa Stroe.

Toate numirile hotarelor, din doc. acesta dela 1497,

---

32) Publ. în rez. în: Uricarul vol. VI, p. 314 şi în I. Bogdan: Doc. lui Ştefan cel Mare, vol. II, pag. 114, un regest luat dela Arh. Statului Iaşi. Condica lit. K. Nr. 378, f. 262 şi 368 cu data 7005, după o carte de judecată.

Documentul în întregime sub forma de suret se găseşte în păstrarea mea. La sfârşitul acestei monografii îl publicăm în întregime. In anul 1933, l-am dat D-lui M. Costăchescu care l-a publicat în „Supliment la Documentele lui Ştefan cel Mare", pag. 218.

www.dacoromanica.ro

se păstrează până astăzi, ca: Gura Strâmbei, gura Topliţei, Cernu, Pustina etc.

Al III-lea doc. îl avem din anul 1546 Aprilie 25 (7054) dela Petru Vodă Rareş, dat din Huşi. Prin acesta el întăreşte stăpânirea copiilor lui Popa Stroe anume: Şteful, Sârbul şi surorile lor Maruşca şi Maria, pe cumpărătura ce au făcut-o tatăl lor — popa Stroe — în timpul părintelui nostru Ştefan vv. dela Mărina, fata lui Mihul Berescu — o poiană împotriva Bereştilor, prin Tazlău la gura Strâmbei şi cu bălţi şi cu loc de moară la Tazlău, etc.[33]).

Din familia lui Şteful şi cu acest nume, se găsesc şi astăzi în satul Bereşti-Strâmba câţiva gospodari de frunte.

Analizând acest document, găsim între martori pe boerii: Efrim Huru şi Danciu Huru.

Danciul Huru e pomenit în celelalte doc. sub numele de Danciu; pela 1529 era pârcălab de Roman. El este în consiliul lui Petru Rareş aproape în tot timpul domniei acestuia.

Efrim Huru a fost pârcălab de Neamţ, la 1527, iar sub domnia lui Petru Rareş, ocupă funcţia de vornic începând dela 1531. Acesta este acela, care cu 6000 de oameni, a asediat Mediaşul, silind pe nefericitul Gritti să se predea Moldovenilor. Aceştia l-au predat Ardelenilor, cari l-au decapitat. Capul lui Gritti şi copiii acestuia au fost trimişi lui Rareş[34]).

Am căutat să vorbesc, în special de Efrim Huru, căci în acest doc. este pomenit cu numele întreg şi aceasta se vede în puţine doc. dela Petru Rareş, după cum a observat şi prof. I. Ursu în lucrarea sa „Petru Rareş“ la pag. 99, jos la trimiteri.

In a doua domnie a lui Petru Rareş îl vedem numit, aproape în toate actele, cu numele întreg „Efrim

---

33) Publ. în Surete şi Isvoade, vol. XVIII, p. 214. Documentul în întregime în copie fotografică şi în traducere în păstrarea mea.

34) Gritti a fost trimis de Turci, în calitate de comisar, în Ungaria.

www.dacoromanica.ro

Huru". Pe fratele lui îl găsim numai în acest document, cu numele întreg „Danciu Huru". In celelalte îl găsim când „Danciu" când „Huru".

Găsim apoi pe boerul Tumba, pârcălab de Novograd.

In veacul al XV-lea la Roman era o fortăreaţă care se numia Cetatea-Nouă, iar în slavoneşte Novograd [35]).

Popa Stroe credem că a avut mare trecere pe lângă Ştefan cel Mare, căci ştim că acesta a fost foarte evlavios. Asemenea trecere a avut şi Popa Iuga pe lângă Alexandru cel Bun şi urmaşii lui, care i-au dăruit multe sate pentru slujbele lui credincioase. Pe Popa Iuga îl găsim la 1435—1436, şi pârcălab al Cetăţii-Albe [36]).

Al IV-lea document e din 1573 (7081) Aprilie, dat în Iaşi de Ioan Vodă cel Cumplit, prin care întăreşte stăpânirea urmaşilor lui Popa Stroe cel Bătrân, pe dreapta lor ocină o poiană împotriva Bereştilor prin Tazlău, la gura Strâmbei, ce se numeşte acum *Stroeştii,* şi cu bălţi şi cu loc de moară la Tazlău etc. [37]).

In acest doc. vedem pentru prima dată pomenindu-se numele satului Stroeşti, azi Romăneşti. Vom arăta mai pe larg de cine a fost înfiinţat şi în care parte e aşezat, când vom vorbi despre satul Stroeşti.

Până la anul 1573, avem documentele înşirate mai sus. De aci înainte vor urma şi alte documente, hotărnicii, dovezi, zapise, unde va fi vorba tot de satul Bereşti.

Din conţinutul documentelor arătate mai sus vedem că: la 1491 Iulie 22, Ştefan cel Mare, întăreşte Mărinei fata lui Mihu Berescu, stăpânirea peste satele Bereşti,

---

35) Vezi Letopiseţe, Tom. I, pag. 168—169.

36) I. Bogdan: Inscrip. dela Cetatea Albă. An. Acad. Rom. Seria II-a, Tom. XXX, pag. 43.

37) Nepublicat. O copie fotografică în posesia mea, precum şi o traducere din 1817, Martie 17. Il dăm în întregime la sfârşitul lucrării. Doc. original e scris la Iaşi de Cristea Mihăilescu, în anul 7081 Aprilie. S'a tălmăcit de pe sârbie de Enache Papainopol, polcovnicul Postelniciei şi s'au posleduit (corectat şi întărit) la 1817, Martie 17, de Clucer Pavăl Debrici. In 1805 îl găsim Polcovnicelul Pavăl Debrici ot Mitropolie.

www.dacoromanica.ro

Petrileşti, Boşoteni şi Năsoeşti. Deci satul Bereşti era înfiinţat cu mult înainte de această dată şi avea o populaţie destul de numeroasă.

Din al II-lea doc. dat tot de Ştefan cel Mare, în care întăreşte cumpărătura lui Popa Stroe dela Mărina Berescu, pe un loc *„împotriva Bereştilor“* loc pe care-l avea Mărina cu acte, încă dela bătrânul Alexandru vv. deducem că satul Bereşti — Strâmba, de azi, a luat fiinţă după satul Stroeşti căci la anul 1497, se vorbeşte de o poiană pe Tazlău în faţa Bereştilor, la gura Strâmbei. Satul Bereşti-Strâmba, a luat fiinţă cam pela anul 1700.

Putem, însă, afirma cu certitudine — bazaţi fiind pe documente — că valea Tazlăului Mare era presărată cu sate destul de dese — după cum reese din unele documente înşirate mai sus — şi că existenţa unora din ele e mai veche decât anul 1400, precum sunt: *Poiana, Gârtanul* sau Găidarul, citate în doc. din anul 1400, Iunie 29 [38]), apoi satele de ocină a lui Giurgiu Ungureanul dela Turlui, ca: Proceştii, Sperleştii, Neaghişeştii şi Neag, unde este Neagăş jude şi mai în jos unde e Coman, pe care le vedem în doc. din 1409, Ianuar 28 [39]).

Toate aceste sate erau înşirate pe valea Turluiului şi a Tazlăului, pe unde era vechiul drum ce ducea din valea Trotuşului în valea Bistriţei, la Bacău.

Satul Bereşti — după cum reese din documente — nu era acolo unde se găseşte astăzi, adică pe dreapta Tazlăului, ci dimpotrivă, pe malul stâng al acestei ape, anume pe dealul Fânărişului sau — cum se mai zice astăzi — „pe coasta Bereştilor“.

Documentul din anul 1497 *ne spune că poiana cumpărată de Popa Stroe la gura Strâmbei, era „împotriva Bereştilor“*. De aci rezultă că atunci când s'a dat acest document, exista deja pe coasta Bereştilor un sat, depe

---

38)) Rev. I. Neculce, vol. VI, pag. 352; M. Costăchescu: Doc. mold. vol. I, p. 36.

39 Rev. I. Neculce, vol. VII, pag. 170; M. Costăchescu: Doc. moldoveneşti, vol. I, p. 64.

www.dacoromanica.ro

urmele căruia se văd şi astăzi: pomi fructiferi, ruini din temelia unei biserici, etc. După întinderea silişteı de azi şi după urmele rămase, vechiul sat Bereşti, pare să fi avut o populaţie numeroasă şi înstărită, având şi biserică de piatră.

Intre anii 1600 şi 1700, năvălirile străine fiind tot mai dese şi satul fiind aşezat în preajma drumului mare de trecere, dela Oituz la Bacău-Roman, a fost un motiv destul de serios ca Bereştenii să-şi părăsească satul lor şi să se mute cu tot avutul ce le mai rămăsese, la locuitorii din *Gura Strâmbei,* care începuseră să puie bazele unui sat mare şi cu cari de sigur că Bereştenii se înrudiseră. Aci, în codrii Strâmbei, ei îşi fac gospodăriile şi duc o viaţă mai liniştită, fiind bine adăpostiţi de codrii deşi ce existau, pe atunci, în aceste părţi.

Până acum câţiva ani, erau în satul Bereşti-Strâmba 2 stejari bătrâni. Astăzi a rămas numai unul cu un diametru ce trece de $1^1/_2$ m. Ei au fost lăsaţi de primii locuitori şi păstraţi cu sfinţenie, de către urmaşi, până în zilele noastre, ca mărturie a începutului satului lor pe aceste meleaguri. Bereştenii bătrâni de azi, povestesc că aceşti 2 stejari bătrâni, sunt din timpul lui Ştefan cel Mare.

In Strâmba-Bereşti se crede că s'au adus şi odoarele bisericii dela Bereşti. Aceasta se poate constata după o veche catapeteazmă care — după pictura ei — se crede că datează cu mult înainte de anul 1800.

Popa Stroe, cumpărând la anul 1497 poiana dela gura Strâmbei, întemeiază lângă hotarul dinspre miază-noapte, satul numit şi azi Stroeşti.

Urmaşii lui Popa Stroe înmulţindu-se, nu mai aveau unde munci şi atunci, fie prin împărţirea dintre moştenitori, fie din cauza depărtării de sat a răzăşiilor, un strănepot al lui, care se trăgea din fiul lui Popa Stroe numit Ştefu1, se mută cu toţii ai lui, la gura pârâului Strâmba, întemeind satul cu numele de Strâmba. Acest prim venit în aceste locuri, este strămoşul Ştefeştilor de astăzi, răzeşi adevăraţi din Strâmba-Bereşti.

www.dacoromanica.ro

Continuăm cu înşirarea documentelor referitoare la satul Bereşti.

La anul 1607, Mai 26, Iaşi, Simion Movilă vv. Moldovei, hotărăşte prin judecată, ca Toader Dragotă să-şi poată face heleşteu în pârâul Sarat, din jos de iazul lui lui Dragan, iar Cârstea vel Vornic să facă iaz în pârâul Oneşti, la satul Bereşti, din jos de iazul lui Dragotă[40]).

Nu putem afirma că acest sat Bereşti de care e vorba în acest document e acelaşi cu satul Bereştii de care vorbim noi.

In anul 1635 (7143) Mai 8, Ştefan feciorul Buciumoaiei, vinde partea sa de *moşie din Strâmba,* Dochiei Călugăriţei[41]).

In „Surete şi Izvoare" vol. IV pag. 49 şi 50, găsim mai multe zapise din anii 1666 şi 1667, prin care diferiţi răzeşi vând părţile lor de moară, moşie sau sate, din Hărtăneşti şi Bogdăneşti, de pe valea Oituzului, lui Neculai Buhuş vel Logofăt.

Printre martori găsim numai răzeşi din satele pe care le studiem. Probabil că toţi cei ce vindeau erau rude de aproape cu martorii şi poate că chiar locuiau în satele de unde erau aceştia. Astfel, printre martori găsim pe: Ariton Kiţăş din Nadişa, Albul şi Todosie de Bereşti, apoi Pătraşcu Busnea şi Tudosie de Bereşti, Ionaşcu Pepelea căpitan din Bereşti, Ieremia de Boşoteni, Ilisăi de Stroeşti, Nicula vătaf de străji şi alţi oameni buni şi bătrâni.

Parte din vânzători de mai sus sunt din familia lui *Oräş staroste,* care e fiul lui Ştefu1, nepotul lui Popa Stroe; erau deci rude cu răzeşii din Bereşti, Stroeşti. Cred că satul Orăşa dela gura Turluiului, din jud. Bacău, e înfiinţat de vre-un membru al acestei familii pe care o găsim stăpânind răzăşii şi prin judeţul Vaslui[42]).

---

40) Acad. Română, pach. 13, No. 138 şi Catalogul de fişe al Ac. Rom.

41) Acad. Rom. Creşterile, din anul 1908, pag. 127.

42) Surete şi Izvoade, vol. XIV, pag. 50, 63, 68 asupra Fereştilor.

www.dacoromanica.ro

Zapis de vânzare din anul 1664 Dec. 20 din timpul lui Eustaţie Dabija vv. *Ionaşcu Pepelea din Bereşti* şi cu femeia sa Nastasia, fata lui Simion Pepelea, nepoţii lui Buţuman cel Bătrân din Sperleşti, a vândut ocină şi moşie a 4-a parte din tot satul, din Sperleşti ce este la Turlui, în ţinutul Bacăului, lui Neculai Buhuş logofătul cel mare.

Martorii: Pătraşcu Vătaful din Bereşti şi Merăuţu din Nadişa şi Ariton Kiţăş tot din Nadişa, Pătraşcu Buznea şi Ionaşcu Gălin din Bereşti[43]).

Scrisoare de pământ dela 1715, Martie 3. Ereiu Grigore, feciorul popii lui Vasile a făcut această scrisoare fiilor săi ca să ştie pe unde au moşie şi cu cine ţin, precum ştie că a apucat dela părinţi. „*La Bereşti* ştiu mai bine că mi-au povestit unchiul meu, popa Lupu, care Mândru şi partea Mândreasca au vândut-o Pepelea mai a luat parte la toate împărţirile de mai înainte.

La Bereşti au fost 3 bătrâni: Buzdugan, Păstrăv şi Mândru şi partea Mândreasca au vândut-o Pepelea mai toată (a rămas numai partea Gavrii şi a Alexiei, care sunt tot din Mândrul).

Acum Bereştii se împart numai în doi bătrâni: Buzdugan şi Păstrăv şi se împart din lunca Teţcanilor în jos, dintr'o poeniţă şi din capul poeniţei din sus, ce au stricat-o Tazlăul în jos cu Boşotenii în jos, până din jos de *biserica cea veche bătrână* în hotarul şi peste deal şi se pogoră în pârâul Fânaţelor şi pârâul peste deal, până în fundul la Turlui şi noi ţinem partea Păstrăvească şi cu alţi răzeşi cine o hi din Păstrăv. Iar din Buzdugan ţin feciorii lui Pătraşcu şi răzăşii lor.

Iar la Obârşie din hotarul Nadişei în sus, cât ţin Năsoeştii, ţin tustrei bătrânii Bereştilor, cu Cârligătura, cu valea Blândului şi cu podul Blândului şi trece peste codru până în Slatina Sârghilor.

Aşa ţinem la Bereşti şi la Obârşie".

Din această mărturie vedem cari sunt bătrânii satelor: Bereşti, Boşoteni şi Năsoeşti. Tot aci mai vedem

43) Uricarul, vol. XII, pag. 321.

www.dacoromanica.ro

că la anul 1715, Martie 3 zile, satul Bereşti nu mai era pe stânga Tazlăului, ci era strămutat unde se găseşte astăzi. Aci se vorbeşte că hotarul dela Boşoteni în jos trecea *pela biserica cea veche bătrână* şi apoi în valea Fânărişului. Deci satul Bereşti, se găsea la sud de Boşoteni şi aşezat pe coasta dealului Fânărişul, cum l-am fixat noi mai sus.

Hotarnica Bereştilor şi Petrileştilor din anul 1754 Aug. 14, făcută de Ioan Roset biv vel medelnicer din porunca domnului Ioan Matei Ghica vv. în urma cererii ce a făcut-o Sf. Sa Varlaam Pelin egumenul M-rei Berzunţul, ca să-i aleagă a 3-a parte din sat din Bereşti şi din Petrileşti ce este la ţinutul Bacăului, pe apa Tazlăului Mare. S'a ales partea răzăşească ce se trage din bătrânii Păstrăv şi Buzdugan de partea ce a fost vândută mânăstirii şi care era a bătrânului Mândru. La fixarea hotarelor se pun şi bouri.

Semnează vreo zece răzeşi, ca martori [44]).

In anul 1762, Ianuarie 17, o *poruncă a D-lui Grig. Ioan vv.*, către Iordache bivftori Postelnic, ispravnic de ţinutul Bacăului, să cerceteze cele reclamate de Ioniţă Popa, diacul de divan, pentru nişte părţi de moşie din bătrânul Păstrăv, în Bereşti, Petrileşti şi Boşoteni, depe Tazlăul Mare din ţinutul Bacăului. „Şi mai are şi o parte de pe bătrânul Mândru în Boşoteni, pe care unii răzeşi din bătrânul Buzdugan o stăpânesc fără nici un drept şi au luat tot venitul de pe moşie. Mai în anii trecuţi au fost Ioniţă Popa acolo cu vornicii de poartă, de au desbătut moşiile şi cu hotărâturi şi cu judecăţi, făcându-se cheltuială şi cu scrisori întărituri ce s'au făcut, pentru aceea i s'au fost făcut cartea D-niei Mele de stăpânit şi de dijmuit moşiile şi poruncă către D-ta să-i împlineşti deplin dela care ar apuca în tărie ca mai înainte cu lăcomie.

Deci să cercetezi şi să împlineşti acei bani după cartea noastră domnească ce ţi s'au scris întâi, să îm-

---

44) Publ. în Uricarul, vol. XVII, pag. 262—265.

www.dacoromanica.ro

plineşti acei bani ce i-ar fi luat acel prisăcariu, cum şi din prisacă de stupi, din 50 unul pe obiceiu[45]).

In anul 1765, Ianuar 8 zile, Grig. Alex. Ghica, domnul Moldovei, face ştire că după jalba ce au dat Iacob, feciorul lui Cosma Baciul, că şi acesta are parte de moşie *în Bereşti,* pe Tazlăul Mare la ţinutul Bacăului, trăgându-se din bătrânul Mândru, din partea ce n'a fost vândută M-rii Berzunţul.

„Deci vei împărţi cu dreptate, pe cât vor avea parte, atât în Bereşti, cât şi în Năsoeşti şi să aibă a stăpâni fiştecare cu pace, lipsind pricinile dintre dânşii. Aceasta facem ştire".

Din documentul acesta vedem că bătrânul Mândru a avut 5 feciori: Grozav, Trifu, Biloşu, Mândrul şi Pricopu[46]).

Zapis de vânzare din anul 1800, Ianuar 27, vânzarea ce o face *Toader Dan vornic,* pentru 74 stânjeni moşie dela *Bereşti pe Tazlăul Mare* — ce este alăturea cu moşia M-rii Berzunţul — pe preţul de 8 lei stânjenul, stareţului Iftimie dela schitul Dălhăuţul.

Semnează: Toader Dan vornic, Scarlat Dan postelnic, Const. Ursoian biv vel medelnicer[47]).

Zapis de schimb din anul 1800 Febr. 2.

Schimbul ce au făcut stareţul Eftimie dela schitul Dălhăuţi cu egumenul Andronic dela M-rea Berzunţul — facem schimb mânăstire cu mânăstire. — Ne-a dat un vad de moară cu trei răzoară, care este pe apa Putnei, în gârla din jos, dela vale de moara Hagiului Baroncei şi noi dăm o moşioară de 74 stânjeni, dela dumnealui vornicul Toader Danul, care moşie este în *apa Tazlăului la Bereşti,* alăturea cu moşia mânăstirii[48]).

Scrisoare de împărţeală a Bereştilor şi Boşotenilor, din anul 1802, Iulie 3. Impărţeala s'a făcut din porunca biv vel Spătarului Dumitrache Haret şi a biv vel Căminarului Neculai Cuza, ispravnici de ţinutul Bacăului. Insărcinat cu împărţeala a fost Dumitraşcu Mareş, mazil.

45) Uricarul, vol. XVII, pag. 268—272.
46) Uricarul, vol. XVII, pag. 272—275.
47) Uricarul, vol. XVII, pag. 285.
48) Uricarul, vol. XVII, pag. 286—287.

www.dacoromanica.ro

Au strâns pe toţi răzeşii şi au făcut măsurătoarea despărţitoare între aceste 2 sate, punând pietre de hotar şi bouri pe unde erau copaci. Li s'a dat această scrisoare la mână, răzăşilor din Bereşti şi Boşoteni, să le fie spre încredinţare.

Iscălit: Dumitraşcu Mareş mazil, şi mai mulţi răzăşi [49]).

De unde până la această dată sate întregi lucrau pământul în devălmăşie, vedem că de acum fiecare sat, apoi fiecare familie îşi reclamă dreptul asupra porţiunii de pământ ce-i aparţine prin moştenire, dela bătrânii din care se trag.

Aşa se explică împărţirea moşiilor mari, care ajung cu timpul îmbucătăţite în şurine de pământ, înguste de un' stânjen.

Mărturie de hotărât, din anul 1814, Mai 25. In urma plângerii mai multor răzeşi din Bereşti, Petrileşti şi Boşoteni, contra altor răzeşi ce sunt cumpărători de moşie în hotarul Bereşti şi care încalcă hotarul vechiu, Banul Iordachi Crupenschi primeşte poruncă dela Domn să meargă la faţa locului şi, strângând pe răzeşi, să facă cu amănuntul cercetare, atât pe scrisori cât şi pe dovezi ce vor avea la mână amândouă părţile.

„Văzându-se nemulţumire şi împotrivire despre părâţii răzeşi, nu li s'a putut face nici o hotărâre, ci făcându-se hartă închipuitoare de starea locului, li s'au dat la mâna jeluitorilor răzeşi, dându-li-se şi această mărturie ca să meargă la cinstitul divan.

Iscălit: Iordache Crupenschi Ban [50]).

Anul 1824 Aug. 17. Anaforaua divanului domnesc în pricina dintre Toma Rafailă, căminar, şi alţi răzeşi ai săi ce se numesc Cimbreşti, Popeşti şi Tumurugeşti, cu arătarea că de către alte neamuri ce se numesc Berileşti, Chiţăşeşti şi Ciosăşti, pătimesc mare supărare, stăpânind cu acolisire şi nedreptate în bătrânul Păstrăv din moşiile Bereşti, Petrileşti şi Boşoteni.

---

49) Uricarul, vol. XVII, pag. 288—291.
50) Uricarul, vol. XVII. pag. 291—294.

www.dacoromanica.ro

Iscăliţi: Const. Cantacuzin vel logofăt, Donici vel logofăt, Iancu Canta vel vornic, Ioan Tăutu vornic[51]).

1825 Aug. 1. Anaforaua divanului domnesc, tot în pricina lui Toma Rafailă căminar, pentru bătrânul Păstrăv din hotarul Bereşti şi Boşoteni, ţinutul Bacăului. Urmează semnăturile boierilor din divan[52]).

1825 Dec. 20. Tot în chestiunea de mai sus, urmează anaforaua divanului domnesc, iscălită de 5 membri, în care se zice că acolisătorii răzăşi voind a se folosi de schimbarea membrilor în acel divan, au făcut iarăşi reclamaţie la divan[53]).

1837, Iunie 10. Hrisov dela Mihai Grig. Sturza prin care se curmă procesul urmat între Toma Rafailă, căminar, şi răzeşii acolisători, întemeiat pe credinţa boierilor din divanul domnesc. Semnează boierii din divan[54]).

Alte documente care să fie ieşite din cancelaria domnească n'am mai găsit.

Avem însă diferite hărţi vechi, precum şi condici, catagrafii, statistici, cari alcătuesc tot un material vechiu documentar, de care ne vom servi pentru întocmirea monografiei istorice a satelor arătate mai sus.

După cercetarea acestui material documentar, vom trece la mărturiile oamenilor bătrâni, pe care le-am adunat din fiecare sat.

Am cercetat următoarele hărţi — *manuscrise,* asupra Moldovei care sunt la Academia Română.

I. Harta topografică a Moldovei din 1775 de generalul Bawr din armata rusă.

II. Harta Moldovei dela 1790, făcută de ing. austriac: Hora von Olzellowitz.

III. Harta principatului Moldovei dela anul 1833.

IV. Harta statistică a Moldovei făcută de Ruşi la 1839.

V. Harta generală austriacă dela 1852.

---

51) Uricarul, vol. XVII, pag. 310—333.
52) Uricarul, vol. XVII, pag. 333—340.
53) Uricarul, vol. XVII, pag. 340 (jos la note).
54) Uricarul, vol. XVII, pag. 340—341, (jos la note).

www.dacoromanica.ro

Condici, statistici şi catagrafii:

1. Condica Liuzilor dela 1803[55]).
2. Catagrafia dela 1820 şi 1831[56]).
3. Condica Abeţedară dela 1833[57]).
4. Condiţa de proprietăţi din Moldova, 1833[58]).
5. Statistica populaţiei satelor din Moldova din anul 1846[59]).
6. Tabloul împroprietăririlor din 1865, dela primăria Bereşti.
7. Dicţionarul statistic şi topografic de D. Frunzescu, 1872.
8. Notiţe statistice despre moşiile din Moldova de E. C.[60]).
10. Marele dicţionar geografic al României, 1898.
10. Dicţionarul statistic al României, 1914.
11. Statistica răzeşilor de P. Poni, 1921.
12. Mărturiile oamenilor bătrâni, cu privire la trecutul satului lor.

Satul Bereşti-Strâmba se află în toate hărţile vechi citate mai sus, aşezat pe dreapta Tazlăului Mare, pe locul unde se găseşte şi astăzi.

In harta statistică a Moldovei, făcută de Ruşi la 1839, Bereşti e trecut cu 150 familii şi o biserică.

Condica liuzilor[61]) (slavoneşte, liudi = mai mult, mai multe suflete) din 1803, pomeneşte despre satul Bereşti că e sat răzeşesc. Il găsim în ocolul Tazlăului de Jos.

Locuitorii se ocupă cu cărăuşia şi au loc destul pentru agricultură. Numărul liuzilor (numărul oamenilor a-

55) Uricarul, vol. VII, pag. 202 şi vol. VIII, pag. 242.
56) Arhivele Statului, Iaşi.
57) Arhivele Statului, Iaşi, vol. VIII, pag. 45.
58 Manuscris Acad. Rom. No. 733, dăruit de D. A. Sturza.
59) Uricarul, vol. XV, pag. 370.
60 Th. Codrescu: Buciumul Român, 1875.
61) Liuzilor, adică oamenilor de peste hotar aduşi de către proprietarii de moşii, atât boieri cât şi mănăstiri, care se foloseau de munca lor pe un timp oarecare. Visteria nu putea percepe nici o dare dela toţi aceşti liuzi, sau oameni străini.

www.dacoromanica.ro

duşi de peste hotar) e de 48. Toţi locuitorii plătesc bir 908 lei pe an.

In catagrafiile dela 1820 şi 1831, *Bereşti* e trecut, tot ca sat răzeşesc.

Catagrafia Bacăului 1820[62]) *(cuprinde numele locuitorilor din fiecare sat al jud. Bacău).*

Bereştii are în anul 1820 un număr de 52 birnici care plătesc 311 lei pe sfert de an.

Numele locuitorilor

Dobre Munteanu
Ion Şindilaru
Toader Văghioan
Ilisei Făcăoaru
Andrei Vornicu
Ion Berusca
Toader Berea
Chiriac Berea
Toma Berea
Ieremia Berea
Ion Berea
Maftei Balan
Mihalache a Diaconului
Ion Ciosul
Toader a Nicului
Cosma Mutului
Andrei Baciu
Vasile Baciu
Ion Baciu
Constantin Baciu
Toader Baciu
Matei Tătâna
Gheorghe Baciu
Alecu Baciu
Vasile Leonte
Vasile Făcăoaru
Ilisei Ciosu
Gheorghe Ciobotaru
Alexandru Moţoc
Gheorghe Tocilă
Gheorghe Mocanu
Vasile Mocanu
Ion Ciobanu
Pintilii Tocilă
Constantin Tocilă
Ion Tocilă
Ioniţă Mălai-Mare
Constantin Tocilă
Ion Rotaru
Vasile Munteanu
Pintilii Făcăoaru
Lupu Burlacu
Ion Ciosu
Ion sin Neculai Tocilă
Ion Năloagă
Gheorghe sin Neculai Tocilă
Ioan Teleucă
Mihailă a lui Grigore
Patriche sin Tocilă
Vasile Petrică
Ion Vădana
Safta Vădana

62) Arhivele Statului, Iaşi.

www.dacoromanica.ro

Total 52 birnici dintre care 25 de frunte, 10 de mijloc, 17 de coadă. Au 74 vite albe, 20 cai, 513 oi.

Locuitori cari nu plătesc bir.

Mânăstirea Berzunţului are 7 bejenari veniţi de 2 ani:

Gheorghe Ardeleanu
Simion Ardeleanu
Toma Ardeleanu
Mihail Ardeleanu
Toader Ardeleanu
Mihăilă
Mihăilă Moşneagu

Stolnicul Stamatache are 5 bejenari la Prisaca:

Pavăl Ungureanu
Toader Ardeleanu
Mihăilă Ardeleanu
Florea Ardeleanu
Vasile Dobogan

Stolnicul Sacară are 2 bejenari:

Iosub Boaru
Năstase Diaconu

Vornicul Ioniţă Sturza are pe Toader zet Popa.
Stavăr Grecu e vătav al mânăstirei Berzunţ.
Alte bresle care cuprind 11 liudi — locuitori.
Panţirii isprăvniciei:
Mihalache Timofte şi Gavril
Vasile Perde-Vară
Preot Dumitraşcu
Preot Anton
Preot Vasile
Diacon Vasile
Diacon Ilisei
Diacon Simion
Iordache Caramalău
Ioniţă Mârza mazil

Din Condica „Extracturile regularisirii anului 1831". (Arhivele Statului din Iaşi. Tr. 644; op. 708; No. 96).
Bereştii, Tazlăul de Jos, jud. Bacău, are în anul 1831:
80 Birnici care plătesc 2.400 lei pe an;
13 Oameni fără căpătâi (palmaşi) care plătesc 390 lei pe an;

www.dacoromanica.ro

3 Mazili care plătesc 90 lei pe an;
8 Ruptaşi care plătesc 240 lei pe an;
1 Jidov care plăteşte 60 lei pe an.

Treptele fără dare — slujbaşii

2 Preoţi.
2 Dascăli.
1 Biserică.
9 Bătrâni nevolnici.
10 Văduve.

In *condica abeţedară* din 1833[63]) Bereştii se află în ocolul Trotoşului.

In *condica proprietăţilor* din Moldova, din anul 1833, am găsit satul Bereşti la fila 23, No. 25, cu următoarea menţiune: Bereşti în ocolul Trotuşului, proprietari răzăşi.

Statistica populaţiei satelor din Moldova din anul 1846. Bereştii se află în ocolul Tazlăului de Jos, ţinutul .Bacăului; are 127 familii (liuzi).

Tabloul împroprietăririlor din 1865. In com. *Bereşti* găsim un număr de 66 clăcaşi. In ea se cuprinde şi satul Prisaca. Tot aci vedem pomenindu-se de 20 de prăjini, loc destinat pentru şcoala publică, unde comuna va chibzui şi coşarele de rezervă cu localul lor. Toate aceste locuri au a fi fără vreo despăgubire către proprietate, după art. 20 din legea rurală.

Dicţionarul statistic din 1872 de D. Frunzescu. *Bereştii,* sat în jud. Bacău, plaiul Tazlăul de Jos; formează comuna cu cătunele: Cernu, Prisaca, *Stejarii Mândri,* Stroeşti. Sunt 1520 locuitori în toată comuna. Numire veche: *Strâmba.*

Notiţe statistice despre moşiile din Moldova[64]). *Bereşti,* la ţinutul Bacăului, ocolul Tazlăului de Jos, moşie cu părţi şi răzăşească, în care are parte şi sf. mânăstire Berzunţul, închinată Sf. Lavre din M-tele Athos. Pe la

---

63 Condica abeţedară serveşte la împărţirea delelor în ramul judecătoresc în anul 1833. Aci găsim satul Bereşti în dosarul No. 25. Slavoneşte. dielo—act; dele=dosar; delei=dosarului.

64 Buciumul Român vol. I 1875, Iaşi, pag. 236.

www.dacoromanica.ro

anul 1840, dumnealui Aga Enache Crupenschi, cumpără 4 stânjeni din ea dela preotul Toader Vasile Ontilă, Neculai Stanciu, Ioan Mihalache şi Maria sin preuteasa Gafiţa din bătrânul Porcescu; are părţi în ea şi casa răposatului căminarul Toma Rafailă şi alţi mulţi răzăşi şi părtaşi în ea. Are satul cu o biserică, 2 preoţi, 2 dascăli, un privilegiat, şaptesprezece mazili, 13 nevolnici, 3 jâdovi. Are un număr de 128 locuitori. E aşezat lângă moşiile: Nadişa, Turluiul, Verşeşti, Stroeşti, etc.

E greşit spus: bătrânul „Porcescu", căci după cum am văzut din documente, a fost bătrânul „Păstrăv" nu Porcescu.

Marele dicţionar geografic al României, 1898. Bereşti, în vechime *Strâmba,* sat în jud. Bacău, plasa Tazlăul de Jos şi reşedinţa comunei cu acelaşi nume, situat pe valea pârâului Strâmbul. Are o şcoală mixtă, care funcţionează dela 1881, întreţinută de Stat, având un local în stare bună, construit de comună. In 1891 au urmat la şcoală: 17 băeţi şi 5 fete, din 105 copii în vârstă de şcoală. O biserică ortodoxă clădită de locuitori şi proprietar la 1827 şi reparată la 1874, deservită de 2 preoţi şi un cântăreţ. Cârciumi sunt trei. Capi de familie, 276; suflete 1043; 13 ha. vii, 98 stupi albine, etc.

Moşia Bereşti are o suprafaţă de 600 fălci, împărţită între mai mulţi proprietari: C. Tisescu cu o moşie de 591 ha. în toată comuna; Ioan Motăţ, răzăş cu o moşie de 36 ha; Vasile Gabor, răzăş, 36 ha.; Vasile I. Gabor, răzăş, 37 ha., etc. Distanţa până la Bacău, 30 km.

(*Dicţionarul statistic al României, 1914, vol. I, pag.* 76. Bereşti-Tazlău, comună înfiinţată la anul 1865. Regiune deluroasă: dealul Bradului, Dohotăriei, Praghila şi Turluianul. Locuitori stabili: barbaţi 554; femei 612; Total 1166. Are o biserică, apoi mori de apă şi una cu benzină, obşte de arendare cu numele de „Mihul Berescu". Distanţa până la Moineşti, 25 km.; până la Tetcani, 5 km.

Statistica răzeşilor de P. Poni, 1921. Bereşti-Tazlău. Situaţia geografică: deal. Capi de familie cari au pământ: răzeşi: 184; împroprietăriţi la 1864: 29; fără pământ: 85. Numărul sufletelor din sat: 1166.

www.dacoromanica.ro

Observări personale şi mărturiile oamenilor bătrâni, cu privire la trecutul satului Bereşti-Strâmba.

Inceputul satului Strâmba, care după 1700, primeşte în el şi pe vechii Bereşteni, îl fixăm după anul 1600.

Satul Bereşti-Strâmba de azi este închis între dealurile: Bradului şi Dealul Mic la nord; dealul La Păr, Dohotăriei şi Poiana-Rotundă, la sud; la apus cu dealul Turluianului, iar la răsărit cu valea Tazlăului Mare.

Acest sat numără astăzi 300 capi de familie, cu un total de 1181 suflete, români răzeşi; apoi 3 evrei, capi de familie, cu un total de 11 suflete.

Biserica, are hramul Sf. Neculai. Turnul dela intrare este construit din cărămidă şi piatră, iar pronaosul şi altarul, din lemn de stejar, tăbănuit pe dinăuntru şi pe dinafară cu scânduri. Biserica este acoperită cu şindrilă şi e în stare bună.

Vechimea nu se cunoaşte din lipsă de mărturii scrise.

După marele dicţionar geografic al României, ea e clădită la 1827 de săteni şi reparată la 1874. Se crede că până după 1700, când constatăm existenţa satului Bereşti —în stânga Tazlăului, pe coasta dealului Fânărişul, unde e silişte astăzi — biserica din acest sat a servit şi poporănilor din Strâmba. Mutându-se însă Bereştenii, la gura Strâmbei, au adus cu ei şi odoarele şi icoanele, construind altă biserică la Strâmba, al cărei loc se vede bine şi astăzi, lângă actuala biserică. Se găsesc — după cum am spus mai sus — resturi dintr'o catapeteasmă care, după vechimea picturii, se crede a fi cu mult anterioară anului 1800.

Asupra satului Bereşti-Strâmba, am căpătat informaţiuni dela următorii răzeşi din acest sat, cari au vârsta între 70 şi 90 ani:

D. Berilă,
V. Grigoraş,
D. I. Făcăoaru,
V. I. Mârza şi
Gh. I. Vasilache.

Organizarea veche a satelor fiind la fel, în toate satele răzăşeşti din această regiune, vom arăta-o la sfârşitul

www.dacoromanica.ro

acestei monografii într'un capitol special. Totodată vom vorbi şi despre unităţile de măsură, despre monezile vechi care au circulat prin sate şi sunt cunoscute de răzeşii şi mazilii bătrâni.

Familiile cele mai vechi răzăşeşti din satul Bereşti-Strâmba sunt ale *Ştefeştilor,* urmaşii lui Ştefu, fiul lui Popa Stroe. Astăzi sunt cinci familii cu acest nume. Urmează apoi familia *Mârzăştilor,* înnemuriţi cu urmaşii lui Popa Stroe. Astăzi sunt vreo şase familii cu acest nume. Origina acestei familii trebue să fie din Muntenia, dintre boierii Mârzăşti — care au însoţit pe Radu Şerban, voevodul Munteniei, în retragerea sa în Moldova. In lupta pe care o are Radu Şerban cu Tătarii la locul numit Lunca mare de lângă Bacău, el este bătut şi alungat de Tătari. Fraţii Mârza, care-l însoţeau pe Radu Şerban, după această luptă au rătăcit mult timp prin pădurile din preajma Bacăului.

Unul dintre ei a ajuns în satul Bereşti, a fost bine primit de către locuitori şi se crede că s'ar fi căsătorit cu vreo fată de rangul lui din părţile acestea.

Despre o altă ramură a familiei Mârzăştilor vorbeşte şi d-l Iorga în „Istoria armatei româneşti", vol. II, pag. 61: „...soldaţii lui Mârza cel Mare şi ai lui Mârza cel Mic, Dimitrie Mârza, acei Mârzăşti, cari aşezaţi în preajma Iaşului, dela începutul sec. al XVII-lea au întemeiat satul, existent până astăzi, al Mârzăştilor".

Şi cronicarul Miron Costin vorbeşte de aceşti vrednici ostaşi ai lui Mihai Viteazul, numiţi Mârzăşti [65]).

Avem apoi familia *Berileştilor,* veniţi dela Nadişa şi înrudiţi cu familia Mârzăştilor. In Bereşti e unul singur. Deasemenea şi în Stroeşti. In Nadişa şi Boşoteni însă, sunt vreo 10 familii, toate coborîtoare din Mihul Berescu. Mai sunt vreo 8 familii cu numele Gabor, etc. Familia veche a Ciosăştilor, despre care ne vorbesc documentele, e dispărută din acest sat.

La împroprietărirea dela 1864, răzeşii din Bereşti, n'au primit nici o palmă de pământ, dovadă că pe atunci

65) M. Kogălniceanu: Letopiseţul ţării Moldovei. Tom. I, pag. 258.

www.dacoromanica.ro

toţi aveau terenul suficient pentru agricultură, după cum prevedea legea. La noua împroprietărire din 1919, la vreo 90 răzeşi mici, li s'a complectat până la suprafaţa de 2 ha. Astăzi, adevăraţi răzăşi sunt vreo *220 locuitori*. Suprafaţa ocupată de răzeşi este de vreo 2000 ha., cu pădure cu tot. Pământul arabil, după o hotarnică din 1893, Iulie 30, este în întindere de 759 hectare[66]).

Cauza pentru care o parte din răzeşi au devenit cu timpul clăcaşi — după mărturia bătrânilor — ar fi următoarea: la anul 1871 a fost o mare inundaţie care a pricinuit pagube de nedescris, locuitorilor. Aceştia rămânând fără gospodării, au căutat să-şi facă altele noui.

Cum însă erau cu totul lipsiţi, au fost nevoiţi să se împrumute dela marii proprietari vecini. Mai târziu, neavând cu ce să-şi plătească datoriile, au început să vândă parte din răzeşiile, care singure le rămăseseră de pe urma inundaţiei.

Imprumutul îl făceau mai ales dela proprietarul N. Tisescu, care bucuros se oferia, căci ştia el că răzeşii nu vor avea de unde să plătească la timp datoria şi astfel el le va putea lua răzeşia. Aşa s'a şi întâmplat. N. Tisescu e răzeş originar din Strungari-Nadişa. Şi-a cumpărat boieria de şatrar cu bani. In mod samavolnic s'a introdus în mijlocul răzeşilor, la început cu o suprafaţă de 6 palme domneşti, apoi cumpărând şi acaparând dela răzeşii nevoiaşi, şi-a mărit moşia la o suprafaţă de 150 stânjeni. Astăzi: parte e expropriată, parte în stăpânirea evreului Moritz Ionaş.

La anul 1821, armata turcească a intrat în satul Bereşti, întrebând dacă printre locuitori sunt şi greci. Boeraşul Caramalău — grec — care se înrudise cu familia Ştefeştilor, s'a ascuns în pădure, iar Turcii i-au luat toată averea.

Darea pe care o luau Turcii, erau zeciuiala şi goştina. Cu 100 de ani în urmă — spun bătrânii — în satul Bereşti era un mare coşar de rezervă, în care fiecare

66 Primăria Bereşti.

www.dacoromanica.ro

răzeş era dator să ducă până la 10% din recoltă, asigurare pentru vremuri de lipsă. Coşarele se pecetluiau de către proprietarul satului, împreună cu privighetorul, iar cheia se încredinţa judecătorici săteşti. Numărul baniţelor vărsate în coşare, se raporta isprăvniciei.

Dacă timp de 3 ani nu era lipsă, se slobozia locuitorilor, împărţindu-se între dânşii deopotrivă, roada anului întâiu şi umplându-se acel coşar la loc, cu roada anului al patrulea.

In caz de lipsă, se slobozia din aceste coşare câtimea trebuitoare, cerându-se mai întâiu învoirile necesare şi distribuirea făcându-se sub întreită priveghere: a judecătoriei săteşti, a privighetorului şi a proprietarului. Această măsură, modificată în curând, ajunsese o pacoste pentru săteni şi un mijloc de înavuţire pentru privighitori, sameşi şi ispravnici.

In satul Bereşti sunt vreo 8 răzeşi, cari au răzeşii mai mari decât 15 ha, ajungând chiar până la 40 ha.

In războiul dela 1877, din acest sat au fost vreo 20 oameni, dintre cari 3 au murit pe front. In acest timp se strângea din sat — pentru armată — îmbrăcăminte şi hrană.

Ocupaţia locuitorilor de azi e agricultura, creşterea vitelor şi cărăuşia. Cei ce au puţin pământ pentru agricultură, pleacă vara la câmp, pentru a munci pământul şi a-şi aduna hrana pentru tot anul. In general, situaţia economică e bună.

Banca populară e înfiinţată la anul 1920 şi are un capital social de 500.000 lei.

Industria casnică desvoltată; se seamănă mult: cânepă şi in. Casele vechi aveau o singură odaie şi o tindă, fiind făcute din bârne; astăzi sunt în majoritate, case mari şi frumoase, care au cel puţin 2 odăi.

Starea culturală. In vechime, în acest sat era un dascăl de biserică, cu numele Ion Antonie, care făcuse din casa lui, şcoală pentru cei ce doreau să înveţe a scrie şi a ceti.

www.dacoromanica.ro

In general, răzeşii sunt refractari culturii. Totalul ştiutorilor de carte, astăzi e de 280, dintre cari: 210 bărbaţi şi 70 femei.

Populaţia satului, în întregime, e de 1181 suflete. In vechime documentele satului erau ţinute de vătav, care era autoritatea cea mai mare şi care judeca neînţelegerile dintre răzeşi şi dintre răzeşi şi vecini.

www.dacoromanica.ro

SATUL BOŞOTENI.

Intre valea Tazlăului Mare şi a Nadişei, pe coasta dinspre apus şi miază-zi a dealului Teleuca este aşezat satul Boşoteni.

Numirea acestui sat vine dela primul stăpânitor, care s'a numit Başotă (Ex.: cu Başotenii dăruit de Başotă Manuil, M-rei Neamţului şi întărită această danie de Alexandru cel Bun la anul 1427, Dec. 4, Suceava — cred că e vorba de Başoteni din jud. Fălticeni [67]).

Primul document care pomeneşte de Boşotenii dela Tazlău este din anul 1447, Sept. 3 (6956), prin care Petru vv. hărăzeşte panului Ulea şi fratelui său *Iuga,* pentru credincioasele lor slujbe, câteva sate după cum urmează: la Covârlui jumătate sat din Ungureni la Nevira şi $^1/_2$ moară şi Sperleşti la Turlui şi Sproneşti mai jos de Sperleşti şi Neghiseşti în dreptul Sperleştilor şi *Boşoteni* la Tazlău şi siliştea lui Petrilă etc. să-i fie uric lui şi fratelui său Iuga, cu tot venitul şi tot hotarul pe unde au umblat din veci [68]).

Cred că acest sat e mai vechiu decât anul 1447 când este pomenit pentru întâia oară.

Alt document este cel dela 1491, Sept. 16, pe care l-am citat şi la satul Bereşti. Prin acest document, Ştefan cel Mare întăreşte stăpânirea Mărinei, fata lui Mihu Berescu, peste satele: Bereşti, Petrileşti, Boşoteni şi Năsoeşti [69]).

---

67) Ghibănescu. Surele şi Isvoade, vol. V, pag. 110.

68) R. Rosetti; Pământul..., etc., pag. 134; Acad. Rom, peceţi 103, Catalogul de fişe al doc. Acad. Rom.

69) I. Bogdan. Doc. lui Ştefan cel Mare, vol. I, pag. 51, 466.

www.dacoromanica.ro

In anul 1638 (7146) Aprilie 1, Iaşi, Vasile Vodă Lupul întăreşte lui Ionaşcu Mânjea uricarul, cumpărătura ce au făcut-o cu 450 taleri de argint în jumătate sat de Voineşti în ţinutul Cârligăturei, dela *Tofana Vitoldoaia*, fata lui Condrea Bucium biv vel vornic, care apoi cu banii luaţi ş'au răscumpărat altă a lor ocină, un sat anume *Boşoteni* din ţinutul Bacăului, dela fetele lui Patraşcan, anumea: Drăguna şi Candachia, care acel sat *Boşoteni fost-a pus zălog la Patraşcan pentru ceva datorie a tatălui lor, în mâinile unei grece, ce a venit din Ţarigrad cu zapis de datorie a lui Bucium vornic*[70]).

Zapis de învoială din 1665 (7173) Mai 10, Iaşi prin care Irimicea şi femeia lui Solonea, ce au fost mai dinainte vreme femeia lui Ilie Băicescul şi Anuşca femeia lui Dănilă şi feciorii lui Lupaşcu, nepoţi lui *Vitold logofătul,* strănepoţi lui Bucium ce a fost vornic mare, se împacă cu Ioniţă Bucium postelnic, care pentru $^1/_2$ sat din Voineşti, ţinutul Cârligăturei, ne-a oprit $^1/_2$ sat de Boşoteni, partea lui Lupaşcu şi a lui Dănilă, feciorii Tofanei Vitoldoaiei, iar $^1{}_2$ sat Boşoteni este moşie a lui Ilie Boicescul; „deci noi văzând că Ioniţă postelnicul vrea să intre cu noi răzăşii, n'am primit, ce am venit la pâră şi judecata ne-a obligat să întoarcem acea jumătate de sat din Voineşti să ş'o ţie Ioniţă şi să lase el Boşotenii în pace să-i ţinem noi. Deci căzând la tocmeală i-am dat 150 lei şi să nu mai aibă nimic cu Boşotenii[71])".

Carte de judecată din anul 1802 Octombrie 4.

Inaintea noastră la Divan s'au judecat, de faţă fiind: Pintilii Berilă şi Ioan Nour, răzăşi de moşia Bereşti şi Boşoteni, dela ţinutul Bacăului, vechili şi deplin răspunzători, fiind şi din partea altor neamuri şi răzăşi ai lor, adică neamul Chiţăşeştilor şi cel al Ciosăştilor, cu Constantin Cimbru, nepot de frate lui Ioniţă Cimbru, cât şi Enache fecior lui Vasile Tumurug, aceştia fiind de partea neamurilor şi răzăşilor lor: neamul Cimbreştilor şi Tumurugeştilor şi Popeştilor, tot dela acel ţinut.

---

70) Gh. Ghibănescu: „Surete şi Isvoade", vol. III, pag. 318.
71 Gh. Ghibănescu, Surete şi Isvoade, vol. IV, pag. 254—256

www.dacoromanica.ro

Pricina judecăţii este neînţelegerea dela împărţirea răzeşiilor ce li se cuvin de pe bătrânul Păstrăv.

Se cercetează scrisorile următoare:

I. Cartea de judecată din anul 1765, Martie 11, dela răposatul Ştefan Roset ce au fost vel logofăt.

II. Cartea gospod. tot din anul 1765, Iulie 7, dela răposatul Grig. Alex. Ghica vv. către înaltul divan cu ordinul ca până la hotărârea judecăţii ce s'au zis, să urmeze la cercetarea martorilor ce vor arăta neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor.

III. Carte de judecată din anul 1768, Iulie 23, dela veliţi boieri ai vremii de atunci.

IV. Mărturie de judecată dela anul 1775, Iulie 6, dela răposatul vornic Niculai Roset, fiind atunci ban, cuprinzând judecata ce-au avut înaintea sa Vasile Ciosu şi cu neamurile sale, cu Ioniţă Cimbru şi cu neamurile sale pentru o parte de moşii din bătrânul Păstrăv, din hotarul Boşoteni.

V. 1782 Aug. 1. O mărturie hotarnică dela răposatul Matei Hurmuzache biv vel paharnic, cuprinzătoare de alegerea ce au făcut părţilor M-rii Berzunţu, care au fost de pe bătrânul Mândru.

VI. *1783 Ianuar 10.* Mărturia hotarnică dela spătarul Manolache Dimache, fiind atunci stolnic şi ispravnic de Bacău, prin care arăta că după porunca ce s'au primit prin cartea domnească şi după ce au făcut cercetare pricinilor ce au avut răzeşii de moşia Boşoteni, dându-li-se ţidule fiştecăruia din răzeşi, pe câţi stânjeni de moşie au avut să ia şi din care bătrân anume; fiind de faţă şi răzeşii la alegere şi împărţeală [72]).

VII. *1801 Aug. 23.* O mărturie a înaltului Divan de judecată ce s'a urmat între preotul N. Tumurug şi Constantin Cimbru şi între N. Ciosu, Pintilii Berilă şi Ioan Nour şi alţii ai lor, pentru pricinele cari şi prin cărţile din urmă s'au arătat, cerând neamul Cimbreştilor şi ceilalţi ai lor ca să stăpânească $^1/_2$ din toate părţile Brătuleanu-

72) R. Rosetti, în Pământul..., etc., pag. 179.

www.dacoromanica.ro

lui din moşia Bereşti şi Boşoteni, iar neamul Ciosăştilor să stăpânească cealaltă jumătate din partea Brătuleanului [73]).

O altă carte de judecată a divanului domnesc, din anul 1818, Mai 25, prin care s'au judecat neamul Berilesc şi Chiţăşesc, cu neamul Băceştilor, aducându-se la cercetare tot parte din scrisorile de mai sus. *In încheere:* pârâţi, neamul Băceştilor, neputând avea nici o dreptate la cererea lor, s'au hotărât ca jăluitorii Berileşti pe temeiul dovezilor aduse, să-şi stăpânească în pace şi fără nici o supărare mai mult, despre pârâţi.

Partea Brătuleanului din bătrânul Păstrăv, va fi a 3-a parte din câte trele hotarele: Bereşti, Petrileşti şi Boşoteni [73]).

Anaforaua Divanului domnesc din anul 1824 Iulie 25, întărită de Ioan Sandu Sturza, pentru împresurarea moşiei Boşoteni răzeşeşti, despre Stroeşti, dela ţinutul Bacăului [74]).

Au fost multe procese şi hotărnicii de acestea între răzăşi, după cum am văzut mai sus, fie din cauza lăcomiei unora de a acapara răzăşia altuia, fie din cauză — cum e cazul aici — că urmaşii din bătrânul Mândrul au fost deposedaţi de partea lor de moşie — adică o treime din satele Bereşti şi Petrileşti — care a fost vândută de Pepelea M-rii Berzunţului, după cum mărturiseşte Erei Grigore la 1715, Martie 3 [75]) şi au rămas urmaşii din Mândru numai cu $^1/_3$ din satele Boşoteni şi Năsoeşti. Urmaşii aceştia înmulţindu-se şi având nevoie de pământ, căutau să inventeze fel de fel de argumente ca să poată obţine şi ei o parte din moştenirea lăsată de Mărina Berescu, ai cărei urmaşi sunt toţi răzeşii din satele: Bereşti, Petrileşti, Boşoteni şi Năsoeşti. Asemenea conflicte au fost şi între răzeşi şi M-rea Berzunţul, tot pentru bătrânul Mândru.

---

73) Toate aceste documente, în copie, în păstrarea mea — originalul la Iord. Berilă — Boşoteni.

74) Uricarul, vol. VI, pag. 324.

75) Uricarul, vol. XVII, pag. 255.

www.dacoromanica.ro

Radu Rosetti în „Pământul, sătenii şi stăpânii“, la pag. 179, analizând conţinutul mărturiei hotarnice, făcută de stolnicul Mihalache Dimache din 10 Ianuar 1783, spune:

„Constatăm din acest act că satul Boşoteni se împărţea în 3 bătrâni: Buzdugan, Păstrăv şi Mândru, cari *stăpâneau şi în alte hotare.* Am constatat din actele ce mi s'au pus la dispoziţie la anul 1889, de unul din răzeşi numit *Ion Berilă,* că satele Bereşti şi Năsoeşti, megieşite cu Boşoteni, se împart şi ele în câte 3 bătrâni ce se numesc: Buzdugan, Păstrăv şi Mândru. Având în vedere că Mărina Berescu era stăpâna acestor sate: Boşoteni, Bereşti şi Năsoeşti, conchid că aceşti 3 bătrâni: Buzdugan, Păstrăv şi Mândru sunt fii sau urmaşi, dar, în tot cazul, moştenitori ai Mărinei Berescu, mai ales că toţi răzeşii mi-au declarat că ei se trag din Mărina Berescu[76]).

Din hotărnicia stolnicului Mihalache Dimache dela anul 1783, Ianuar 10, putem vedea că lăţimea moşiei Boşoteni era de 903 stânjeni gospod. pentru cei trei bătrâni. De fiecare bătrân venia câte 301 stânjeni gospod.

Satul Boşoteni, îl găsesc trecut numai în hărţile Moldovei dela 1790 (austriacă); în harta principatului Moldovei dela anul 1833 e trecut în ocolul Bistriţei şi în harta rusească dela 1839 e trecut cu o populaţie de 60 familii.

In Condica Liuzilor, 1803, găsim în satul Boşoteni 36 oameni străini. Boşoteni ai răzăşilor şi ai casei medelnicerului Mihalache Rafailă. Locuitorii se mai ocupă şi cu cărăuşia. Au puţin loc.

Plătesc 432 lei bir pe an. Scutiţi de bir de către casa Medelnicerului, 9 oameni[77]).

Catagrafia Bacăului — 1820[78]) *cuprinde numele locuitorilor din fiecare sat al jud. Bacău.*

---

76) Publicat, pentru întâia oară, în Revista Nouă, (1889), No. 5, anul II, vol. II, pag. 191.

77) Uricarul, vol. VII, pag. 296.

78) Arhivele Statului, Iaşi.

www.dacoromanica.ro

Boşoteni are, în anul 1820, un număr de 31 liudi — locuitori — care plătesc 134 lei pe sfert de an.

Numele locuitorilor.

Ion Tamaş
Vasile Doru (Stroeşti)
Toader Doru
Ion Doru (Stroeşti)
Toader Sbârciu
Toader Munte
Lazăr Dumbravă
Toma Ungure
Iordache Pruteanu
Tănase
Ioniţă Pruteanu
Lupu Munteanu
Gh. Pruteanu
I. Gorcilă
Vasile Luncan
Vasile Anechitei
Constantin Bucur
N. Creangă
Gheorghe Rusei
Vasile Aursei
Şerban a Diaconului
Constantin Popa
Ion Ignat
Toader Mihai
Petre Duca
M. Hoştină
Cosma Tamaş
Nastasia Vadana
Ilie Vrâncea
Vasile Munte
Stan Vrânceanu

Total 31 locuitori din care 6 de frunte, 10 de mijloc, şi 15 de coadă. Au 39 vite albe şi 24 cai.

Sunt 17 slugi fără bir, ale medelniceresei *Nastasia Rafailă* şi ale căminarului *Toma Rafailă:*

Vasile Căpăţină
Ioniţă Nică
Boroş Ungurel
Petre Ungurel
Mihai Ungurel
Antonia Vădana
Ion Puşcaşu
David
Vasile Jocu
Grigore Chelariu
Vasile Chelariu
Joje Ungurel
Ion Ungurel
Maftei Ungurel
Iordache Mane
Antonia Vădana
David Burlacu

Total 17 slugi.

www.dacoromanica.ro

Bresle

Preotul Grigore — Vasile Nichitoaia
Alexandru dascălu — (dă birul la Ilieşti).
Total 51 locuitori.

Din condica *„Extracturile regularisirii anului 1831“:* Arhivele Statului din Iaşi. Tr. 644; op. 708; No. 96.

Boşotenii Tazlăul de Jos, jud. Bacău are în anul 1831:

35 Birnici care plătesc 1050 lei pe an
Bejenari hrisovoliţi nici unul.
2 Oameni fără căpătâi (palmaşi) care plătesc 60 lei pe an.
6 Mazili care plătesc 180 lei pe an
7 Ruptaşi care plătesc 210 lei pe an
Ruptele vistieriei, nici unul
1 Jidov care plăteşte 60 lei pe an.

Treptele fără dare — slujbaşi.

1 Preot.
2 Dascăli.
1 Biserică.
2 Bătrâni nevolnici.
7 Văduve.
Proprietar, căminarul Toma Rafailă şi răzăşii.

Condica Abeţedară 1833 „Boşoteni ocolul Bistriţa de Jos“, numărul dosarului judecătoresc 8 [79]).

In *Catagrafia dela 1831* găsim trecuţi boierii cari izbutiseră să aibă părţi în moşiile răzăşeşti.

Găsim că Boşotenii e al lui Toma Rafailă şi al răzeşilor. Sunt 76 răzeşi cu pământ şi 8 fără pământ.

In *condica de proprietăţi din Moldova 1833,* „Boşotenii se află în ocolul Bistriţei. Acum căminarul Toma Rafailă şi răzăşii, fila 21 No. 8“.

Statistica populaţiei satelor din Moldova 1846. „Boşotenii în ţinutul Bacău, ocolul Tazlăul de Jos. Are 51 familii (liuzi)“ [80]).

79) Uricarul, vol. VIII, pag. 44.
80) Uricarul, vol. XV, pag. 370.

www.dacoromanica.ro

Dicţionarul topografic şi statistic al României, 1872. In el nu e pomenit satul Boşoteni.

Notiţe statistice[81]) despre moşiile din Moldova de E. C.

In acestea găsim: *„Boşotenii* la ţinutul Bacăului, ocolul Tazlăului de Jos, moşie cu părţi şi răzăşească, în care moşie are parte şi dumneaei cucoana Elenca, soţia răposatului căminarului Toma Rafailă, născută Roset; iară din răzăşi sunt şi Ilinca, fata lui Berilă, Simion şi Pintilii Berilă şi alţi mai mulţi răzăşi şi părtaşi în ea. Are şi o biserică, un preot, doi dascăli, un privilegiat, treisprezece mazili, trei nevolnici, zece slujbaşi volnici, un vătav, un jidov. Are un număr de 55 locuitori".

Marele dicţionar geografic al României 1898. „Boşotenii, sat, jud. Bacău, plasa Tazlăul de Jos. Este situat pe un podiş de pe stânga Tazlăului. Are o biserică ortodoxă, clădită la 1869, de căminarul Toma Rafailă, deservită de un preot şi un cântăreţ. Capi de familie sunt 142; suflete 248".

Boşotenii, moşie care a aparţinut răzăşilor urmaşi ai lui Berescu, care o capătă dela Alexandru cel Bun. Teritoriul său se mărgineşte cu al comunei Bereşti la vest, Nadişa la nord, com. Dealul Nou la est şi com. Sănduleni la sud. E brăzdat de dealurile: Boşoteanul şi Călinişul. In partea de vest a comunei, pe un loc şes şi pe malul Tazlăului se află o movilă de vreo 5—6 stânjeni, care se crede a fi făcută din vremuri foarte vechi. Spre est se află 4 gropi. Se zice că aci bătrânii îşi ascundeau femeile, copii şi averile, în timpul luptelor cu păgânii.

Imprejurul acestor gropi, s'au găsit săgeţi de fier, ruginite. După legea rurală din 1864 s'au împroprietărit 22 locuitori cu 67 fălci de pământ.

Viile ocupă o suprafaţă de 7 ha. Şcoala e în satul Enăcheşti. Distanţa la Bacău: 27 km.".

---

81) Th. Codrescu: „Buciumul român", anul I, pag. 374, (1875).

www.dacoromanica.ro

Dicţionarul statistic din 1914[82]). Com. Boşoteni înfiinţată la 1864. Are 154 bărbaţi, 176 femei. Total 330.

Statistica răzeşilor din 1921 de P. Poni. Boşotenii, com. Enăcheşti; răzeşi 76. Fără pământ 8. Numărul sufletelor din sat: 330.

Mărturii dela bătrânul Iordache Berilă din Boşoteni.

Boşotenii e mai vechiu decât Nadişa. Numele îl are dela un răzăş, Boşoteanul. Sunt puţini răzăşi azi.

Cauza pierderilor răzăşiilor este impresurarea boierilor. Astăzi sunt 350 suflete.

Cei mai de seamă răzăşi sunt: Iord. Berilă care are 36 stânjeni, I. I. Berilă are 12, Vasile Berilă are 18 iar Vasile Neică are 17 stânjeni.

Hotarnica Boşotenilor[83])

din 7283 Iulie 29 (1775).

<table>
<tr><td colspan="10">Boşoteni 903 stânjăni = 2013 m.</td></tr>
<tr><td colspan="4">1/3 Buzdugan
301 st.
= 671 m.</td><td colspan="3">1/3 Păstrăv
301 st.
= 671 m.</td><td colspan="3">1/3 Mândru
301 st.
= 671 m.</td></tr>
<tr><td>Stanca</td><td>Cerna</td><td>Popa</td><td>Gavril sterp</td><td>Brătuleanu</td><td>Ifrim</td><td>Baloş</td><td>1/7 1/7 1/7</td><td>1/7 1/7 1/7 1/7</td><td></td></tr>
<tr><td>100
1/3</td><td>100
1/3</td><td>100
1/3</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td colspan="3">Strănepoţii spun că nu ştiu numele bătrânilor.
Dată dania mănăstirii Berzunţului în 1782 Aug. 10.</td></tr>
</table>

Ridicată de stolnic M. Dimachi, ban Nec. Ruset, sardar Ventura şi Grigore Beldiman vornic de poartă.

82) Volumul I, pag. 80.

83) Publicată de D-l Gh. Ghibănescu în revista „Teodor Codrescu". Anul. V. No. 4, pag. 60.

www.dacoromanica.ro

SATUL NADIȘA.

Intre valea Tazlăului Mare şi valea Turluiului, se găseşte valea Nadişei. Din satul Enăcheşti — care e aşezat la gura Nadişei — dacă apuci pe valea Nadişei spre nord, după un drum lung de $4^1/_2$ km. ajungi în satul Nadişa care e închis între dealurile: Turluiul la răsărit; d. Năsoeştilor şi d. Răchitişului la miazănoapte iar la apus şi miazăzi d. Runcului şi al Boşotenilor.

Numele satului Nadişa — spre deosebire de cuvântul *Naneş* care e curat românesc[84]) — cred că vine dela cuvântul unguresc *Nádaş,* care înseamnă mlaştină cu stuf. Există lângă Sf. Gheorghe în Transilvania o vale care se numeşte *Nádaş Potak* (valea mlaştinilor). Cum prin Judeţul Bacău avem câteva numiri de sate, ape, dealuri în ungureşte, putem să admitem aceasta. Numele Nadişa îl găsim sub formă: *Nadas* în jud. Timiş Torontal; *Nadăş* în jud. Arad şi Cluj; *Nadâşa* în jud. Mureş; *Nadeş* în jud. Târnava Mică; *Nadiş* în jud. Sălaj.

Radu Rosetti în broşura „Ungurii şi Episcopiile catolice[85]) vorbind de numirile satelor din judeţul Bacău, mai ales de pe valea Trotuşului şi Tazlăului, spune la pag. 5: „Această toponimie, în mare parte ungară, nu poate fi atribuită decât faptului că localităţile în chestiune au primit numirile lor dela Unguri.. Multe din vechile numiri ungureşti au fost, fără îndoială, înlocuite prin altele româneşti dar un număr destul de însemnat s'a păstrat până azi".

---

84) I. Bogdan: Doc. lui Ştefan cel Mare, vol. I, pag. 477.
85) An. Acad. Rom., seria II, Tonul XXVI.

www.dacoromanica.ro

Afirmaţia mea de mai sus — că numele satului Nadişa ar fi unguresc — este întărită şi de faptul următor: La intrarea în satul Nadişa — care azi e aşezat pe un bot de deal, locuit atât pe platou cât şi pe versantele de nord şi sud — te găseşti pe un şes care desigur a luat naştere din aluviunile cărate de cele două pârae ce înconjoară dealul, pe care e aşezat satul. Când vin apele mari, acest şes se acopere cu apă, având aspectul unui iaz, care apoi cu încetul se scurge în pârâul Nadişa. Se vede că în vremurile trecute chiar era aci o baltă cu stuf şi primul locuitor ce s'a aşezat în aceste locuri fiind Ungur, i-a zis: la Nádaş, nume schimbat astăzi în Nadişa. Primul stăpânitor al acestui sat a luat numele satului, după cum vom vedea din documentele ce urmează.

Primul document care ne vorbeşte de aceste locuri e dela *Alexandru cel Bun* din anul 1424, Oct. 9 prin care se întăreşte lui Toader şi Ilie un loc pe Tazlău cu tot hotarul cum l-a hotărât Giurgea Globnicul [86]).

In anul 7005 Mart. 8 (1497) Ştefan cel Mare dă şi întăreşte lui *Ioan Nadişu,* feciorul lui Mihail, pentru dreapta şi credincioasa lui slujbă, dreapta ocină şi cumpărătură pe un sat anume *Nadişa,* care este cumpărat acel sat dela Mihul Berescu, cu 60 zloţi tătăreşti.

„Iar hotarul acelui mai sus scris sat, anume Nadişa datu-i-l-am lui de către toate părţile pe bătrâne hotare, pe unde de veci au umblat“ [87]).

Analizând aceste două documente, vedem că la anul 1424, acest loc a fost dat lui Toader şi Ilie, des-

---

86) Originalul pe pergament, cu pecetea de ceară căzută, se găseşte în posesia răzăşului Iord. Berilă din Boşoteni. O copie de pe original, în păstrarea mea; Radu Rosetti, un rezumat în Pământul..., etc., pag. 178; o copie de pe acest doc. am dat-o D-lui M. Costăchescu care a publicat-o în Doc. Mold., vol. II, pag. 593.

86) Suret de pe original la Iord. Berilă Boşoteni; O copie în păstrarea mea; R. Rosetti, un rezumat, în Pământul..., pag. 178. In anul 1933, am dat copia de pe suret, care se găseşte în păstrarea mea, D-lui Mihail Costăchescu, care a publicat-o în „Supliment la Doc. lui Ştefan cel Mare“, pag. 206.

www.dacoromanica.ro

pre cari putem bănui că au fost oameni de rând, nu boieri, prin faptul că documentul spune: „dăm slugilor noastre Toader şi Ilie un loc pe Tazlău, unde să-şi aşeze şi să întemeieze un sat"; şi apoi lipsesc martorii pe cari-i găsim aproape la toate documentele date de Alexandru cel Bun.

Când se dădea un asemenea document unui boier, formula era mai pretenţioasă şi martorii nu lipseau aproape niciodată.

Trecând la documentul al II-lea, ne întrebăm: Cum de-l găsim pe Mihul Berescu stăpân pe acest loc şi sat?

Răspunsul ar fi următorul: Toader şi Ilie vând locul acesta lui Mihul Berescu pela 1443—1445 când vedem că el face multe cumpărături de sate şi moşii cu scopul de a-şi mări moşia şi a o rotunji, făcând un trup cu Bereştii, Petrileştii, Boşotenii şi apoi cu Năsoeştii care se găseşte la nord de moşia Nadişei.

Din documentul mai sus citat, reese că nu Ion Nadeş a cumpărat satul dela Mihul Berescu, ci tatăl său, Mihail, dela care Ion Nadeş moşteneşte ocină şi cumpărătură. Nici nu putea să cumpere Ion Nadeş în 1497 acest loc şi sat dela Mihu Berescu, căci Mihu nici nu era în ţară atunci; fugise în Polonia încă dela 1457.

Tot în acest an, 1497, vedem că şi Mărina, fata lui Mihul Berescu, vinde o bucată de moşie lui Popa Stroe.

Din anul 7077 (1569) August, avem un document dela *Bogdan al IV-lea Lăpuşneanu,* prin care întăreşte vânzarea unei a patra părţi din Nadişa, făcută de Simion, nepot lui Muşu, strănepot lui Ion Nadeş, către Trif şi femeia sa Tudosia, drept 100 zloţi tătăreşti[88]).

La anul 1577, Martie 20 (7085) Petru Vodă Şchiopul, dă un document, prin care întăreşte lui Stan, Prevezan, Steleja şi Solomon, seminţii ale lui Toader şi Ilie, strănepoţi lui Ion Nadeş, satul Nadişa cu vechile hotare.

---

88) Originalul pe pergament cu pecetea de ceară, la Iord. I. Berilă-Boşoteni; Publicat în Uricarul, vol. XVII, pag. 250; Acad. Rom. în Catalogul de fişe al doc. Pachetul 122, foaia 40.

www.dacoromanica.ro

Se arată şi hotarele pe unde au umblat stăpânirea veche „după dresuri şi uricu ce ne-au arătat dela strămoşul nostru Ştefan vv. pe unde au hotărât pan Giurgea Globnic[89]).

Din acest document vedem cât timp a trebuit să treacă dela moşul satului Nadişa, care e Mihail, tatăl lui Ion Nadiş până la bătrânii satului Nadişa cari sunt cei patru, înşiraţi mai sus: Stan, Prevezan, Steleja şi Solomon, strănepoţii lui Mihail.

Din anul 1715 Martie 3, avem o scrisoare de pământ făcută de Ereiu Grigore, fiul popei lui Vasile pentru copiii lui. După ce spune că la Bereşti au fost 3 bătrâni: Buzdugan, Păstrăv şi Mândrul, trece apoi la Nadişa, de care spune: Iar la Nadişa sunt 4 bătrâni: Solomon, Prevezan, Stănilă şi Giurgiu şi noi ţinem partea cea Solomonească şi cine s'o mai afla din Solomon şi ţinem şi din Prevezan partea Gavrii, iar din Stănilă ţin feciorii lui Kiţăş şi din Giurgiu feciori lui Pătraşcu şi cu răzăşii lor. Aşa se împarte la Nadişa[90]).

La 1730, Iunie 26 Iaşi, Grig. Ghica vv. Moldovei dă carte domnească lui Dumitraşcu Păcurariu să fie volnic a ţinea şi a stăpâni a lui dreaptă moşie ce zisă că are la ţinutul Bacăului: *Nadişa,* Răchitişul şi Sperleşti şi să aibă a-şi lua de a zecea de pe acelea părţi de moşie: din fânaţ, prisacă cu stupi, grădini cu legume etc. din tot locul cu tot venitul pe obiceiul vechiu. Iar cine ar avea ceva a răspunde să-şi ia dreasă ce ar fi având şi să vie să stea faţă la Divan[91]).

Din acest document vedem că satele trebuiau să dea zeciuială din toate produsele, stăpânului lor, după obiceiul vechiu.

Radu Rosetti în *„Pământul etc.“* la pag. 217 spune: „In toate documentele faptul de a lua a zecea, ne apare caracteristic *stăpânirii pământului,* fiind luată de

89) Nepublicat. O copie la Iord. I. Berilă-Boşoteni şi alta în păstrarea mea.

90) Uricarul, vol. XVII, pag. 257—258.

91) Uricarul, vol. X, pag. 232—233.

www.dacoromanica.ro

stăpânul unui hotar, nu numai dela oamenii din judiecia lui ci şi dela acei din alt sat, supuşi altui judeţ, carî veniau să lucreze pământ pe acel hotar".

O mărturie din anul 1754 Mai 8, a neamului Şorogeştilor în care Ioan Ghineţ din Şesuri dă această mărturie nepotului său Ursache Şoroagă şi fraţilor D-sale, arătându-le că de pe moşul lor Istrate Şoriciu, au parte pe moşiile Moineşti, Ardeoani pe Tazlăul Sărat şi la *Nadişa* şi în poiana lui Coman pe Tazlăul Mare, cari părţi de moşie se trag de pe Stănilă Giurgea, moşul lor.

Semnează: *Ioan Ghineţ, Damian egumen* şi *Neculai Vârnav jignicer.* Iscăliturile sunt întărite de Ioan Cantemir Beizadea [92]).

In anul 1760 Dec. 16, Ioan Toader vv. dă poruncă în pricina dintre preotul Ioniţă din Deleni şi Vârlan Nour, monah din Nadişa pentru 2 bătrâni din Nadişa: Solomon şi Trebeşan.

„Pentru care îndată ce veţi vedea cartea Domniei mele, negreşit să vă sculaţi să mergeţi împreună cu vornicii de poartă la moşia Nadişa şi să strângeţi răzăşii şi bătrânii împrejuraşi. Şi aşa fiind cu toţii cum şi călugărul Nour cu neamul lui, să puneţi să se citească carte de blestem întru auzul tuturor şi pe cum s'a dovedi c'au stăpânit bătrânii de veac, aşa să hotărâţi moşia şi dovedindu-se scrisorile răsuflate să le daţi toate în mâna preotului însemnându-le din dos cum că sunt răsuflate. Şi după hotărârea judecăţii toată cheltuiala ce s'a socoti cu dreptate să împliniţi, dela care parte s'a dovedi acolo c'au lăcomit la moşie fără dreptate.

Această treabă să căutaţi să ia sfârşit să nu se mai lungească din vreo nesilinţă a D-voastră că apoi de ne-a veni jalbă nu numai *că veţi avea bănat,* ce şi cu om gospod se va împlini toată paguba şi cheltuiala preotului dela D-voastră. Căci voi, ispravnicii şi judecătorii

---

92) Uricarul, vol. XVII, pag. 259—262.

Jignicer, rang de boierie = marele magazioner care strângea grâul pentru curtea domnească şi pentru cetăţile turceşti mărginaşe. Slav.=jitnicearu, intendent al grânarului.

www.dacoromanica.ro

la ţinuturi, să odihniţi pe jeluitorii cu toată dreptatea lor, să nu se supere umblând şi cheltuind, supărând Divanul necontenit ca să-şi afle dreptatea lor. Aceasta scriem. Procitoh vel Logofăt.

Acest hrisov, scris pe hârtie, a fost trimis spre executare lui Grig. Crupenschi, biv vel stolnic, ispravnic de Bacău şi lui Ioniţă Rusăt, biv vel medelnicer, judecător de ţinutul Bacăului [93]).

Domnul — se vede — avea cunoştinţă că ispravnicii şi judecătorii de ţinuturi nu-şi făceau datoria şi amânau mereu anchetele şi judecăţile ce trebuiau să facă pentru a împăca pe cei nemulţumiţi. Vedem apoi că pe lângă observaţia ce vor primi, vor plăti din banii lor cheltuielile şi pagubele de pe urma nesilinţei şi nepunctualităţii lor.

Ţidulă de hotărât din anul 1795 Iulie 3.

Ispravnicul de Bacău, Ioniţă Sturza, biv vel şătrar a însărcinat pe Dumitraşcu Mareş mazil, să meargă la numita moşie, hotarul *Nadişei* şi să cerceteze cu amănuntul printre răzăşii împrejuraşi acelui hotar „şi făcând cercetare am găsit că partea Mariei, fata Stancăi e de *6 stânjeni şi stânjenul de 8 palme domneşti,* din hotarul Nadişei, din partea Ghineţească".

Iscălit: Dumitraş Mareş, mazil [94]).

---

93) Uricarul, vol. XVII, pag. 265—268.

94) Uricarul, vol. XVII, pag. 284.

Mazilia era boerie de rang inferior. Un boier mare ce avusese slujbe pe lângă domnie, fie prin disgraţiere, fie prin pierderea unei mari părţi din avere, era nevoit să se retragă la moşia sa unde ducea o viaţă mai mult ţărănească decât nobilă. Acesta lăsa averea moştenire la mai mulţi fii, iar la săvârşirea acestora din viaţă, trupurile de moşie se mai împărţeau încă odată şi aşa se desfăcea moşia în hlize mici răzeşeşti, iar proprietarii lor deveneau simpli răzeşi. Pe lângă această calitate ei mai dobândeau şi pe aceea de *mazili,* adică descendenţi din vechi boeri moldoveni.

Cuvântul „mazil" e turcesc şi vine dela ma'azul, care înseamnă distituit, scos din slujbă; nu avea însă un înţeles înjositor. Despre această clasă socială vom vorbi mai pe larg în capitolul: „Organizarea satelor răzeşti".

www.dacoromanica.ro

In toate cele 5 hărţi geografice asupra Moldovei — pe care le-am înşirat la începutul acestei monografii — găsim *satul Nadişa* trecut în toate, începând cu cea dela 1775 şi până la cea austriacă dela 1852. In harta rusească dela 1839, satul Nadişa e trecut cu 100 familii.

In condica liuzilor 1803, găsim „Nadişa răzăşească în ocolul Tazlăul de Jos. Locuitorii se ocupă şi cu căruşia. Au pământ destul. Numărul liuzilor 35. Suma totală a birului e de 700 lei anual“ [95]).

Şi în *Catagrafia dela 1820* vedem că e pomenită „Nadişa răzăşească“.

Catagrafia Bacăului — 1820 [96])

Nadişa are în anul 1820 un număr de 57 birnici, care plătesc 235 lei la sfert.

Numele locuitorilor

Ion Nedelcu
Andrei Ţimiraş
Nicolai Stângaru
Sandu Stângaru
Vasile Nedelcu
Manolache Strugaru
Ioniţă Horoşca
Simion Horoşca
Ion Burlacu
Ioniţă a Gafiţei
Pascu Munteanu
Maftei Pute
Ion Chiriţă
Ion Marangoţ
Gheorghe Roşu
Ion Tocilă
Constantin Creangă
Iacob Cucu
Sandu Ciobanu
Ştefan Ciosu
Gavrilă Ciosu
Vasile Ciosu
Neculai Drăguţ
Gheorghe Drăguţ
Ion Baciu
Teodor Rotundu
Ioniţă Miron
Vasile Ciobanu
Vasile Cojocaru
Constantin Carăuşu
Ion Cărăuşu
Constantin Cojocaru
Vasile Patriche
Ioniţă Patriche
Vasile Antohe
Iftimie Burlacu
Toader Drăgăştan
Ion Drăgăştan

95) Uricarul, vol. VII.
96) Arhivele Statului, Iaşi.

www.dacoromanica.ro

Ion Tânjală
Gheorghe Baran
Andrei Nour
Ioniță Andronache
Maftei Drăgosta
Gheorghe Ardeleanu
Ion Suditu
Ștefan Torozan
Iosub Cojocaru
Vasile Rusu
Constantin Nour
Constantin Ciosu
Ion Ciosu
Ion Marin
Dobita
Catrina Maroneasa
Axinia
Zamfiroaia
Catrina Nuculeasa

Total: 57 birnici, dintre care sunt 25 fruntași, 15 de mijloc, 17 de coadă.

Au 239 vite albe, 64 cai, 158 oi.

Slugi care nu plătesc bir. Vornicul Ioniță Sturza are 3 slugi:
Vasile Berilă
Pintilii Berilă
Pavăl Berilă

Căpitanul Vasile Actibașa are 2 slugi:
Ion Ungureanu
Ion Babatu

Vistiernicul Costache Canta are 3 slugi:
Gheorghe Măciucă
Ioniță Măciucă
Ursache Raicu

Stolnicul Sacară are 2 slugi:
Iordache Burlacu
Dumitrache Măciucă

Căminarul Toma Rafailă are 3 slugi:
Ioniță Dascălu
Ioniță Ghidibaca
Vasile a Preotului

Clucerul Alexandru are o slugă:
Dumitrache Popa

Aglaea Mărioara Roset are 2 slugi:
Vasile Maftei
Gheorghe Perde-Vară

Spătarul Toderașcu Balș are 4 slugi:
Gheorghe Chiriac
Ion a lui Neculai
Ioniță Pascu
Crăciun Ardeleanu

Vornicul Iorgu Ghica are 2 slugi:
Vasile Sandu
Vasile Comănescu

www.dacoromanica.ro

Isprăvnicia are o slugă:
Gh. Tocilă

Pitarul Bibiri are o slugă:
Iacob

Căpitanul Gavril sameș, are 4 slugi:
Ștefan Bejenaru
Toader Bejenaru
Gheorghe Bejenaru
Mihai Unguru
Total 28 slugi.

Alte bresle cuprind 34 locuitori, dintre care sunt 26 mazili — ruptași:
Ion Nour
Ioniță Popa
Ștefan Stoica
Vasile Nour
Andronache Nour
Andrei Berilă
Ion Solomon
Vasile Solomon
Ioniță Tumurug
Gavril Trofin
Pavel Solomon
Ștefan Solomon
Toader Trofin
Ioniță Dospinescu
Vasile Dospinescu
Matei Dospinescu
Ion Dospinescu
Ursache Solomon
Ioniță Nour
Vasile FăinăRă
Radu Vrânceanu
Gheorghe Solomon
Gheorghe sin Solomon
Ștefan Măgirescu
Vasile Măgirescu
Ion Măgirescu

Sunt 5 panțiri ai isprăvniciei:
Ion Măgirescu
Gheorghe Peptanaru
Mihalache Munte
Simion Ghidibaca
Cosma Panțiru

Sunt 8 slujitori ai bisericilor:
Preot Ioniță Hanu
Preot Radu
Diacon Ion
Diacon Constantin
Diacon Toader
Simion Răspopa
Maria Preoteasa
(Au un fecior dascăl).

Din condica *„Extracturile regularisirii anului 1831“*, Arhivele Statului din Iași. Tr. 644; op. 708; No. 96.

Nadișa, Tazlăul de Jos, jud. Bacău, are în anul 1831:
28 birnici care plătesc 840 lei pe an.
Bejenari nici unul.

www.dacoromanica.ro

8 oameni fără căpătâi (palmaşi) care plătesc 240 lei pe an.

5 mazili care plătesc 150 lei pe an

17 Ruptaşi care plătesc 510 lei pe an.

Rupte şi jidovi nici unul.

Treptele fără dare (slujbaşi).

1 Preot

1 Dascăl.

Una Biserică.

1 Privilegiat.

2 Straje.

5 Bătrâni nevolnici.

12 Văduve.

6 Slujbaşi volnici.

Proprietar Antohi Sion spătar, şi alte feţe.

In *Condica abeţedară:* „satul Nadişa, ţinutul Bacău, ocolul Bistriţa. No. delei (dosarului) 7“ [97]).

In *Condica de proprietăţile din Moldova din 1833:* „Nadişa, ocolul Bistriţei; acum Spătarul Sion şi alţii“ [98]).

Statistica populaţiei satelor din Moldova, 1846: „Nadişa, 40 familii (liuzi)“ [99]).

Dicţionarul statistic din 1872 de D. Frunzescu:

„Nadişa, sat în judeţul Bacău, plaiul Tazlăul de Jos, formează comună cu cătunele: Cârligaţi, Cetăţuie, Fundoiu, Hurdugii, Moişeni (Dealu), Năsoeşti-particulari, Năsoeşti-răzăşi, Răchitaşu. In toată comuna 1410 locuitori''.

La 1864 s'au împroprietărit 164 locuitori. Satele Cârligaţi, Fundoiu şi Hurdugi, astăzi nu mai există. Se vede că au fost nişte cătune prea mici, care au fost părăsite de locuitori, căci altfel nu se poate înţelege dispariţia lor, într'un timp relativ scurt, dela 1872 până astăzi. Există însă, dealul Cârligaţi şi valea Cârligaţi [100]).

---

97) Uricarul, vol. VIII.

98) Acad. Rom. ms. No. 733, fila 21, No. 7.

99) Uricarul, vol. XV. pag. 370.

100) Harta Statului Major, 1915, planşa Buhuşi.

www.dacoromanica.ro

Marele dicţionar geografic al României

„Nadişa sat, jud. Bacău, plaiul Tazlăul de Sus. Numele său vine dela unul Ion Nadişul, care a fost întărit proprietar de Ştefan cel Mare, asupra moşiei Nadişa dela Tazlăul, cumpărată de Nadeş dela vechii săi proprietari. Mai în urmă, Petru Schiopul, întări tot la aceeaşi moşie, pe strănepoţii lui Ion Nadiş, în număr de patru, din cari fac parte răzăşii de azi.

Satul Nadişa este situat pe malul stâng al Tazlăului Mare, pe pârâiaşul Nadişa şi pe dealuri. Are o populaţie de 616 suflete, o şcoală mixtă înfiinţată la 1867, frecventată de 11 copii, apoi o biserică clădită la anul 1741 de către locuitori, deservită de 1 preot şi 2 cântăreţi.

In 1864 s'au împroprietărit, în toată comuna, 136 locuitori cu 436 fălci pământ, în ţarină.

Teritoriul comunei are o întindere de peste 3000 ha. Pădurile ocupă 1500 ha., dintre care 836 sunt ale statului (Cetăţuia).

Proprietari sunt: Gh. Iuraşu cu 357 ha., L. Lucian cu 95 ha., I. Curpanariu cu 18 ha. Pe teritoriul comunei, se găsesc isvoare cu apă sărată. Distanţa până la Bacău e de 31 km.

Nadişa, moşie a răzăşilor, care în vechime cuprindea trupurile: Boşoteni, Enăcheşti, Năsoeşti, Nadişa, Răchitişul, Cetăţuia, Stroeşti, Bereşti, astăzi e redusă numai la: Nadişa şi Năsoeşti-răzăşi".

Dicţionarul statistic al României din 1914, vol. I, pag. 80.

„Nadişa, comună înfiinţată la anul 1863. Regiune deluroasă: dealul Răchitiş, Turlui, Pietricica, Iazul, Nadişa, Cetăţuia, Moşoaga. Pâraele: Nadişa, Răchitiş, Iazul.

Are o populaţie de 725 suflete.

Satul Strugari, care e format tot din răzeşi şi care e tot pe moşia Nadişa, are o populaţie de 427 suflete".

Statistica răzeşilor de P. Poni, 1921, p. 123. „Satul Nadişa, comuna Nadişa. Situaţia geografică: deal. Capi de familie, cari au pământ: răzeşi 171. Improprietărite prin legea dela 1864, numai 4 familii.

Fără pământ nici unul. Numărul sufletelor: 725.

www.dacoromanica.ro

Mai jos dăm şi spiţa neamului răzeşilor, din satele: *Bereşti, Boşoteni, Năsoeşti* şi *Nadişa*[101]).

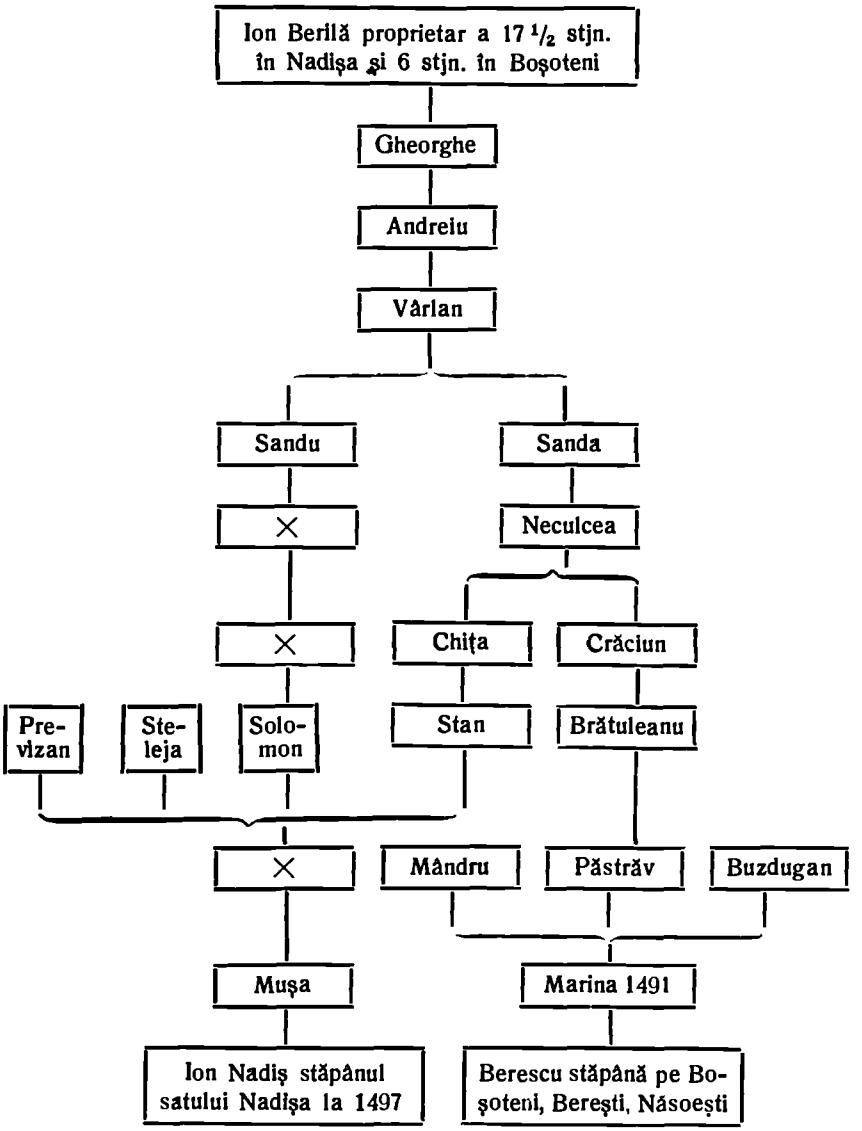

101) Această spiţă de neam a fost comunicată de Ion Berilă din Nadişa, la anul 1889, lui Radu Rosetti care o publică în lucrarea sa „Pământul, sătenii şi stăpânii", la pag. 180. Radu Rosetti crede că este necomplectă această spiţă, deoarece lipsesc mai multe generaţii.

www.dacoromanica.ro

Mărturiile oamenilor bătrâni din satul Nadişa şi observările noastre.

Informaţiile ce urmează, mi-au fost date de următorii răzăşi din Nadişa:

Preot. C. Mirica	Iordache Stoica
Invăţ. Iord. Curpănaru	Vasile C. Popa
Gh. Rusu	C. Berilă
Tudorache Ardeleanu	şi Andrei Berilă
C. Barcan	

Numele dealului şi al satului *Cetăţuia,* vine dela numele unui vechiu castru roman, care a fost aşezat pe un podiş de $1^1/_2$ ha, unde se găsesc şi astăzi urme de oale, săgeţi, bani, cărămizi vechi, etc.

Chiar poziţia locului ne dovedeşte că ar fi fost o cetate. E aşezată pe cota 350 m. a dealului Cetăţuia. De trei părţi terenul e prăpăstios şi numai pe o parte se poate urca cineva pe acel platou, unde a fost aşezarea militară romană.

Oamenii din satul Cetăţuia sunt refugiaţi din satul Sperleşti de pe valea Turluiului.

Satul Nadişa a fost întemeiat de unul Ioan Nadiş din timpul lui Ştefan cel Mare.

Din familia Nadişu nu mai există nimeni astăzi.

Familiile vechi de răzeşi sunt: Berileştii, Ciosăştii, Popeştii, Patricheştii, Noureştii şi Curpăneştii.

In războiul din 1877 au fost vreo 30 de oameni, dintre care au murit 9.

Cam pela anul 1821—1822 a venit un ordin dela Ruşi să se taie toate *capanele turceşti* de prin sate, cari strângeau grâne, şi care erau hrăniţi de oamenii din sat, cu rândul.

Satul Nadişa, la început, a fost aşezat pe valea Berileştilor, coasta de miazăzi a dealului Blândul. Astăzi această coastă e puţin locuită, tot satul fiind aşezat pe deal.

Această regiune era în întregime acoperită cu păduri, care au dispărut pe măsură ce satul se mărea.

In ce priveşte pierderea răzăşiilor, bătrânii mi-au declarat următoarele: neînţelegerile dintre moştenitorii ră-

www.dacoromanica.ro

zăşi la împărţeala răzăşiilor, dădea ocazie proprietarului vecin să profite de aceasta şi să pună el mâna pe răzăşii. Intărirea actelor de vânzare forţată, se făcea la curtea proprietarului, unde era chemat şi vornicul satului. Proprietarul din sat ţinea o jumătate din pecetea satului, iar vornicul, cealaltă.

Când a ieşit legea protimisului, proprietarii nu mai aveau dreptul să cumpere pământuri dela răzeşi şi atunci ei au inventat un alt mod de a putea acapara pământul răzeşilor, anume: *prin danie.*

Răzeşiile dinspre apus şi răsărit s'au pierdut din cauza împresurării şi lăcomiei proprietarilor, cu cari răzeşii din acest sat au avut şi mai au şi astăzi judecăţi.

In condica proprietăţilor din Moldova din 1833, e trecut la satul Nadişa ca proprietar, *Spătarul Sion.*

Oamenii mi-au povestit cum acest boier Sion, la început, când s'a introdus în sat, şi-a cumpărat o şurină de pământ şi cum pe urmă, încetul cu încetul, prin diferite mijloace, amăgea pe vădăni şi pe oamenii săraci, de-i vindeau lui răzeşia (prin împrumut de bani, etc.). Cu timpul şi-a alcătuit o moşie mare, dar prin judecată a fost răpus şi alungat din sat, iar moşia s'a împărţit la oameni.

In satul Strugari care ţine tot de satul Nadişa şi care e locuit tot de răzeşi, a fost un postelnic, pe care-l chema Ioan Solomon, răzeş.

Această boierie a cumpărat-o cu o bucată de moşie pe care a dat-o unui boier mare, numit *Aslan.*

Locuitorii din acest sat nu s'au bucurat de nici un drept particular.

In Nadişa, biserica veche a fost pângărită de Tătari, cari au aruncat clopotul într'o baltă. Locuitorii au mutat biserica din locul deschis unde era, în pădure. Tătarii veniseră pe aci după prăzi.

Intre Boşoteni şi Nadişa, în pădurea de pe dealul Runcului, se găsesc 2 movile mari de pământ, care sunt din vremea veche.

Pe valea Nadişei, era un coşer mare de rezervă, unde se strângeau provizii pentru vremuri grele.

www.dacoromanica.ro

De strângerea proviziilor se îngrijia vornicul satului.

Oamenii se ocupă cu agricultura şi creşterea vitelor. In aceste părţi, în anul 1894, a fost o revoltă a oamenilor, contra unei legi, inventată de politicienii interesaţi, numită *legea lui Maxim,* cum îi ziceau oamenii. Revolta a fost stinsă cu ajutorul armatei.

Populaţia de azi: Capi de familie 142; bărbaţi 313 iar femei 323. Total 636 suflete. Ştiutori de carte: bărbaţi 169, femei 49. Numărul copiilor înscrişi la şcoală: băieţi 69, fete 72, frequentând: băieţi 66, fete 66.

Banca populară înfiinţată la 1905 Sept. 23, cu 39 membri şi cu un capital subscris de 6747 lei şi vărsat, 5767 lei. La 16 Dec. 1928, banca avea 806 membri; capital social vărsat, 1.147.786,80 lei.

Satul numără mai bine de 100 răzeşi, dintre cari numai vreo 10, au răzeşii mai mari ca 10 ha.

www.dacoromanica.ro

SATUL NĂSOEȘTI.

Deasupra Nadișei, după cum spune doc. lui Ștefan cel Mare dela 1491, Iulie 22, așezat pe coasta de miazăzi a dealului Cetățuia până în valea Nadișei, se găsește satul Năsoești.

De unde își trage numele, nu știm sigur; presupunem, însă, că primul locuitor venit aci, se numia Năsoescul. Acest nume îl întâlnim mai târziu în două documente: unul din anul 1631 Oct. 13 (7140) și altul din anul 7142 (1634) Iulie 6[102]), unde între martori vedem și pe *Mihail Năsoescul,* care e din ținutul Bacăului și care trebuie să fie un urmaș al unei vechi familii care a înființat satul înainte de 1491.

Primul document în care se pomenește de acest sat, este cel din 1491, Iulie 22, dela Ștefan cel Mare, prin care se întărește Mărinei, fata lui Mihul Berescu, stăpânirea asupra lui[103]).

Deci la această dată satul era întemeiat și se poate să fi avut o populație numeroasă, mai ales că și regiunea este deluroasă, acoperită cu păduri și izolată de drumurile principale astfel că permitea o așezare omenească sigură. Il găsim și în preajma vechiului castru roman, Cetățuia de azi.

In anul 1570, Aprilie 20, Bogdan al IV-lea Lăpușneanu pe lângă alte moșii, dăruite M-rii Berzunțul —

---

102) Ghibănescu. Ispisoace și zapise vol. II, partea I, pag. 71 și 84.

103) I. Bogdan. Doc. lui Ștefan cel Mare, vol. I, p. 466 și 51.

www.dacoromanica.ro

zidită de el — au miluit şi întărit sf. mânăstirii noastre şi o altă bucată de loc ce se numeşte Obârşia, la fundătura Nadişei, care acest loc nu este cuprins în hotarul *Năsoeştilor,* care bucată de loc se deosebeşte de marginea Năsoeştilor, de sus dintr'un drumuşor ce vine de la drumul Sârbilor până sub deal, marginea şesului Fundătura Năsoeştilor şi merge spre răsărit spre Căpăţina şi spre deal unde s'au cumpănit apa spre Bistriţa la Trebişu.. Au dat şi întărit ocină şi moşie pe veci, cu uric dela noi [104]).

In anul 1731 Martie 20, Grig. Ghica vv. spune că după mărturia vel spătarului Iord. Cantacuzino, dă şi întăreşte M-rii Berzunţul, stăpânirea pe $^1/_2$ de sat *Năsoeşti* — „doi bătrâni ce şi-au ales pe din sus, alături altor moşii a mânăstirii — şi acel loc ce se chiamă Obârşiele — după cum a aflat vel Spătarul, că sunt drepte ale mânăstirii [105]).

Hotarnica Năsoeştilor din anul 1871 August 2. Din porunca domnului Const. D. Moruzzi vv. provocată de jalba sf. sale părintelui Ghenadie, egumen M-rii Berzunţul, pentru $^1/_2$ *sat Năsoeşti* ce este la ţinutul Bacăului, pe pârâul Nadişei, deosebit de $^1/_2$ sat ce este răzeşesc. Insărcinat cu această hotarnică este biv paharnicul Matei Hurumzache care măsoară moşia de toate părţile, faţă fiind răzeşii şi egumenul mânăstirii, punând pietre de hotar şi bouri [106]).

1758—61. Ioan Teodor vv. pentru moşia Năsoeşti dela ţinutul Bacăului [107]).

Cartea isprăvniciei Bacăului din anul 1821 August 9 dată în pricina de judecată a răzăşilor de moşia Răchitişul, dela acest ţinut, pentru împresurarea unei părţi din hotarul lor de către *moşia Năsoeşti* a mânăstirii Berzunţul [108]).

---

104) Uricarul, vol. X, pag. 163.
105) Uricarul, vol. X, pag. 170.
106) Uricarul, vol. X, pag. 173—176.
107) Acad. Rom. Creşterile din 1903—1907, pag. 45. (Fragment).
108) Acad. Rom. Creşterile 1908 Ianuarie-Martie, pag. 115.

www.dacoromanica.ro

1822 Iulie 2. O plângere a locuitorilor din Răchitişul şi Năsoeşti către cinstiţii boeri caimacani; contra egumenului Macarie a M-rii Berzunţul, pentrucă le împresoară moşia lor cu toată hotărnicia ce o au la mână.

Mai departe ei spun: „apoi din poruncă rânduindu-ne pe noi răzeşii şi locuitorii, care ne aflăm părtaşi la acel trup de moşie ca să facem 100 stoguri de fân în ţinutul Hârlăului, ne-am dus şi am stat zi şi noapte până le-am gătit. In urma noastră ne vine ştirea că cumpărătorii moşiilor greceşti şi mânăstireşti ne opresc ca să nu cosim iarba de pe moşia noastră, zicând că ei nu se uită la judecăţile cinstitului Divan şi acuma voesc a ne cosi iarba de pe dreapta moşia noastră.

Pentru care cu plângere cădem şi ne rugăm milei D-voastră etc. Rezoluţia: „Să se scrie carte Căimăcămici întru punere la cale“ [109]).

Hotărniciile şi cercetările ce se făceau pela moşiile răzăşeşti de către trimişii Domnului sau ai isprăvniciilor, necesitau cheltueli cari trebuiau acoperite de acei ce reclamau facerea lor. In cazul de mai sus vedem că răzăşii părtaşi pe moşia hotărnicită, fie că n'au avut bani să plătească, fie că isprăvnicia după ordinul dela Domnie, în loc să le ceară plata în bani, le-a pretins plata în natură, adică de a face 100 stoguri de fân în ţinutul Hârlăului.

La măsurători erau delegaţi mai ales vornici de poartă şi ispravnici de judeţe. Acestora, pe lângă salariile lunare li s'a creiat de Domnul Grigorie Al. Ghica vv. în anul 1776, următoarele venituri: *200 lei de fiştecare piatră, ce vor pune hotară când se vor trimite să hotărască moşii, etc.* [110]).

Vornicii de poartă aveau mai mult rolul de ingineri hotarnici şi se găsiau sub ordinele ispravnicilor de ţinuturi. Primiau însă şi ordine directe dela Domn.

Doc. din 1823 Sept. 7. Ioan Sandu Sturza dă ordin *către ispravnicii ţinutului Bacău* să cerceteze plân-

109) Uricarul, vol. XIV, pag. 284—285.
110) Uricarul, vol. XIV, pag. 273 şi vol. XIX, pag. 357—378.

www.dacoromanica.ro

gerea Doamnei *Agoaia Marghioala Roset,* contra răzăşilor din Răchitişul-Năsoeşti cari stăpâniau cu forţa o parte din moşia ei Turluiul şi că au îndreptat pe acest loc — fânaţ — pe cosaşii ce au fost rânduiţi spre cosirea *fânului de menzâluri**). Cere să fie trimis un mazil de ispravă care să cerceteze cartea [111]).

In acest document vedem că Domnul se adresează la mai mulţi ispravnici. In documentele din secolul al XVIII-lea în unele ţinuturi se văd câte 2 ispravnici şi chiar şi mai mulţi. Am putea bănui că din timpul domniei fanariote în Moldova, ţinuturile au început a avea câte 2 ispravnici, pentru motivul că Domnii fiind străini de ţară, necunoscând nici limba, nici poporul pe care-l guvernau, erau nevoiţi să aibă în ţinuturi reprezentanţi, oameni de încredere, de cele mai multe ori Greci veniţi odată cu ei.

Avem apoi o *plângere a locuitorilor răzeşi din Răchitiş-Năsoeşti* către Domn, contra egumenului M-rii Berzunţul pentru încălcare de hotar. Se arată apoi că după cercetările făcute la faţa locului de isprăvnicia Bacău şi vornicul de poartă D. Avram s'a dovedit că a lor este moşia. „Care mergând la numita moşie şi strângând pe toţi răzăşii, atât din Năsoeşti cât şi din alte moşii megieşite, faţă fiind şi numitul egumen, după cu amănuntul cercetare ce au făcut şi prin carte de blestem, au mărturisit 24 oameni străini şi în vârsta bătrâneţelor lor, locuitori de pe moşiile megieşite, cu sufletele lor, căci capătul moşiei Năsoeştilor, după semnele care au umblat din vechi, n'au trecut peste moşia Răchitişul niciodată, după

*) In documentul dela anul 1823 Septembrie 7, vedem vorbindu-se de *fânul de menzâluri,* adică fânul ce se depozita în staţiile de poştă, care se găseau la distanţa de 10—15 Km. unele de altele. Staţiile acestea de poştă se numiau şi *menzil* (de unde şi denumirea oraşului Mizil unde în vechime era o staţie de poştă.

Olahritul era o dare sau un fel de prestaţie în natură ce o dădeau locuitorii aşezaţi dealungul şleahului — drumului — cari erau obligaţi a da un cal sau doi pentru poştă — cai de olah.

111) Uricarul, vol. X, pag. 239—240.

www.dacoromanica.ro

cum se ischiteşte Sf. Sa să intre acum, *pe lângă care şi doi oameni bătrâni luând brazda în cap, au mărturisit asemenea cu sufletele lor, prin carte de blestem, arătând din semne în semne, pe unde se desparte moşia Răchitişu de moşia Năsoeşti a M-rii Berzunţului* şi după cercetarea ce s'au făcut ni s'au dat mărturie hotarnică dându-ni-se şi moşia în stăpânire rămânând acele mărturii a egumenului toate răsuflate[112]).

Am dat aproape în întregime documentul de mai sus, pentru a se putea vedea cum se făcea o mărturie de hotărnicie în dreptul vechiu român.

Intâi era cartea de blestem care se citea acelui sau acelora cari aveau de mărturisit ceva sau de arătat un hotar la vreo moşie şi care carte cuprindea o mulţime de blesteme ce vor cădea pe capul acelui ce nu va spune adevărul, blesteme ce erau aşa de impresionante încât oricine avea teamă şi trebuia să spună adevărul.

Chiar pentru timpurile de azi, când lumea e mai puţin credincioasă tot ar avea o influenţă puternică asupra stării sufleteşti, această formulă de jurământ.

După cum am văzut în documentul de mai sus, mai era încă o formă de jurământ, numit *jurământul cu brazda în cap,* pe care-l întâlnim adesea în documentele de mărturii hotarnice. Vom mai cita încă două documente în care vom vedea această formă de jurământ.

In anul 1796 Dec. 22, tot într'o mărturie de hotărât asupra moşiei Sohodolul, ţinutul Bacăului, care moşie se găseşte la hotarul de răsărit al Năsoeştilor, se spune: „...şi altă piatră dela vale de sat ce caută la moşia Broştenilor, care răzăşi din sus au venit cu brazda în cap până la aceste 2 pietre; iar dela pietre spre amează-zi n'au mai trecut... etc."[113]).

Intr'o carte domnească din *anul 1665, Iunie 22,* către Dubău, pârcălab de Cârligătură, găsim: „...să aleagă cu oamenii cu brazda în cap hotarele Avrămenilor, a Spătăroaiei lui Iordache spătar acum răposat"... *iar*

112) Uricarul, vol. X, pag. 266—269.
113) Uricarul, vol. X, pag. 248.

www.dacoromanica.ro

voi să mergeţi acolo şi să strângeţi oameni buni megieşi şi să socotiţi şi să căutaţi direasele pre unde vă spune uricul târgului de-or merge oamenii cu brazda în cap pre acele semne, pe acolo să fie hotarul acelor sate, etc. [114]).

Din toate cele de mai sus se poate vedea că în dreptul vechiu român exista obiceiul jurământului cu brazda în cap.

Tot la hotărnicii se obişnuia să se ia un flăcău care la fixarea hotarului era smuls de păr, bătut, pentruca în acest mod, să ţie minte cât mai mult timp locul unde a luat această bătaie. Era un mijloc puţin civilizat.

In ce consta jurământul cu brazda în cap? La o hotărnicie se alegeau oamenii cei mai buni şi mai bătrâni, îi ducea în biserică unde jurau că vor spune drept. De aci îi ducea la hotarul ce era nevoie să fie aflat, li se punea o brazdă de pământ pe cap şi credinţa era aceasta, că după cum acest pământ apasă asupra corpului lor bătrân, aşa să apese tot pământul ce-l vor lua pe nedrept.

Despre acest fel de jurământ cu brazda în cap, întrebuinţat la hotărnicii în dreptul vechiu românesc, a publicat un studiu, profesorul D. Mototolescu dela Facultatea juridică din Iaşi [115]).

In „Pământul, sătenii şi stăpânii" de Radu Rosetti, la pag. 206 jos, se găseşte o carte de blestem, alcătuită de însuş Mitropolitul Moldovei la anul 1725, Mai 7.

Dăm aci şi câteva documente privitoare asupra satelor Boşoteni şi Nadişa, din care se pot vedea neînţelegerile dintre răzeşi şi proprietarii de moşie, vecini cu satele mai sus arătate. Aceşti proprietari — încetul cu încetul — au luat o bună parte din moşia răzeşilor din Boşoteni şi Nadişa, iar procesul dintre ei durează de 30 ani şi nici astăzi nu este stins.

---

114) Ghibănescu. Surete şi Isvoade, vol. IV, pag. 51.

115) D. Mototolescu. Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filologie, vol. XVI, pag. 199, anul 1922.

www.dacoromanica.ro

Din anul 1813 Ianuar, avem o plângere a răzăşilor din Boşoteni şi Nadişa către domnul Scarlat Al. Calimachi, contra lui Dumitrache Rosetti-Tescanu pentru că le impresoară moşia lor.

Ei arată că în anul 1805 moşia a fost hotărîtă cu carte de blestem şi că au câştigat ei. In 1812, prin cartea divanului, este trimis în cercetare Şetrarul Lupu Coroiu şi un inginer, cari au constatat că propietarul Rosetti a impresurat moşia răzăşilor şi el a fost obligat să plătească toate cheltuelile hotarnicelor. Mai departe — spune răzăşul Pintilie Berilă şi I. Nour... „mazilii au făcut chipu cu Dumnealui Scarlat Crupenschi, fiind ispravnici şi rudenie cu Dumnealui, de m'au luat la slujbele mazilice fără de rând şi am rămas cu moşia nehotărîtă şi am rămas săraci de cheltuială şi păgubaşi de venitul moşiei, prelungindu-ne din vreme în vreme şi moşiile ni se stăpânesc în tărie, etc.[116]).

Doc. din anul 1813, Febr. 14. Scarlat Al. Calimachi porunceşte biv vel Şatrarului Lupu Coroiu, ispravnic de Bacău, să meargă la moşiile Nadişa şi Boşoteni unde să fie faţă răzăşii şi stăpânul moşiei Tescani şi să cerceteze după dovezi şi scrisori, marginele şi hotarele numitelor moşii, pe unde din vechi vor fi umblat, după cartea de blestem ce au luat jeluitorii dela Sf. Mitropolie. „De va fi împresurată să o scoţi de sub împresurare, măsurând-o şi stăpânind-o. De nu vor fi mulţumiţi, să ridici planul după meşteşugul ingineresc, dând şi mărturie cu arătare pre larg şi vor veni la Divan amândouă părţile, unde prin cercetare li se va da desăvârşită hotărîre[117]).

Şi în acest document, Domnul se adresează la mai mulţi ispravnici.

Hotarnică din 1813 Sept. 19, făcută de biv vel Şatrarul Lupu Coroiu din porunca D-lui Scarlat Al. Calimachi, la moşiile Nadişa şi Boşoteni. S'a făcut măsură-

116) Nepublicat. O copie în păstrarea mea, luată dela răzăşul Iord. I. Berilă-Boşoteni.

117) Copie în păstrarea mea, dela Iord. I. Berilă-Boşoteni.

www.dacoromanica.ro

toarea şi s'au pictruit hotarele satelor: Bereşti, Boşoteni, Nadişa şi Năsoeşti, dându-se răzăşilor şi hartă închipuitoare şi mărturie hotarnică. Semnează Lupul Coroiu[118]).

Mai avem o hotărnicie din anul 1876 Febr. 6, făcută de un inginer hotarnic, cu autorizaţia tribunalului Bacău, No. 19.403, hotarnica moşiei Nadişa răzăşească, despre megieşii de răsărit, moşia Călugăra şi dela apus, moşia C. Rosetti Teşcanu. Printre altele inginerul spune, în actul de hotărnicie, că a constatat că între răzăşi şi aceşti proprietari au urmat necontenit procese[119]).

Satul Năsoeşti este trecut numai în harta Moldovei dela 1833 şi 1839. In cea rusească dela 1839 e trecut cu 70 familii. Nu este pomenit nici în condica liuzilor, nici în catagrafiile dela 1820 şi 1831.

Din condica *„Extracturile regularisirii anului 1831“.* Arhivele Statului din Iaşi, Tr. 644; op. 708; No. 96.

Năsoeştii. Tazlăul de Jos, jud. Bacău, are în anul 1831:

43 Birnici care plătesc 1290 lei pe an.

13 Bejenari hrisovoliti care plătesc 195 lei pe an.

15 Oameni fără căpătâi (palmaşi) care plătesc 450 lei pe an.

4 Mazili care plătesc 120 lei pe an.

17 Ruptaşi care plătesc 510 lei pe an.

4 Ruptele vistieriei care plătesc 120 lei pe an.

Jidovi nici unul.

Treptele fără dare: slujbaşi.

2 Preoţi.

2 Dascăli.

O Biserică.

3 Privilegiaţi.

2 Bătrâni nevolnici.

11 Văduve.

---

118) O parte din această hotarnică în: Uricarul vol. X, pag. 176—179, însă e semnată de C. Caragea, comis-ispravnic de Bacău. O copie completă în păstrarea mea. dela Iord. Berilă-Boşoteni.

119 Nepublicat. Copie în păstrarea mea, dela Iord. Berilă-Boşoteni.

www.dacoromanica.ro

Proprietar Hatmanul Alecu Aslan şi răzeşii.

In *Condica de proprietăţile din Moldova, 1833,* e trecut la fila 21, No. 26. Năsoeşti — ocolul Bistriţei — acum proprietar Hatmanul Alecu Aslan[120]).

Condica abeţedară 1833. „Năsoeşti, ţinutul Bacău, ocolul Bistriţa, deleia 6 (dosarul 6)[121]).

In statistica proprietăţilor satelor din Moldova — 1846 — Năsoeşti, ocolul Tazlăul de Jos, împărţit în: Năsoeşti hatmanul Aslan, Năsoeşti răzăşi. Total 76 familii de liuzi[122]).

Marele dicţionar geografic al României 1901.

„Năsoeşti-Cetăţuia, moşie judeţul Bacău, plaiul Tazlăul de jos, comuna Nadişa. O parte din moşie, înainte de secularizare, ţinea de Mânăstirea Berzunţului. Pe această moşie a fost ceartă şi judecăţi dese între răzăşi şi egumenii M-rii Berzunţul.

Năsoeşti — particulari — subdivizie a statului Năsoeşti răzăşi, la 2 km. de Nadişa. Are o populaţie de 58 familii sau 225 suflete, o biserică catolică, clădită de locuitori în 1865.

Năsoeşti-răzăşi. Are o populaţie de 77 familii sau 301 suflete, o biserică ortodoxă, clădită de locuitori la 1777, un preot şi un cântăreţ.

Dicţioarul statistic din 1914, vol. I, pag. 80. *„Năsoeşti-sat,* locuitori: bărbaţi 133, femei 122. Total 255".

Nu e trecut în statistica răzeşilor dela 1921 de P. Poni, în schimb e trecut satul Strugari com. Nadişa cu 96 răzeşi. Numărul sufletelor din satul Strugari: 427.

In satul Năsoeşti se găsesc familii de Ardeleni veniţi de peste munţi şi intraţi ca lucrători pe moşii.

A fost o familie numită Crăciun Braşoveanul. Numărul locuitorilor în 1928: total 279 suflete; ştiutori de carte: bărbaţi 21, femei 8. Astăzi sunt puţini răzeşi.

---

120) Acad. Rom. mss. 733.
121) Uricarul, vol. VIII, pag. 70.
122) Uricarul, vol. XV, pag. 370.

www.dacoromanica.ro

SATUL STROEŞTI (ROMÂNEŞTI)

Acest sat este aşezat la gura părâului Cernul care se varsă în Tazlăul Mare. Numele îi vine dela proprietarul acestei moşii şi mai târziu întemeetorul satului, dela Popa Stroe, despre care ştim că în anul *1497, Martie 15,* cumpără dela Mărina, fata lui Mihul Berescu, un loc împotriva Bereştilor, etc.[123]).

La început satul a fost înfiinţat pe dealul Stroeştilor şi mai târziu locuitorii îşi mută satul pe albia Tazlăului Mare, unde erau mai aproape de apă şi apoi şi isvoarelor fântânilor erau mai la suprafaţă. Poenele şi pomii fructiferi ce se găsesc pe dealul Stroeştilor, ne arată că aci a fost un sat.

In actul dela 1546 Aprilie 25 — dela Petru Rareş — pe care l-am publicat la sătul Bereşti, nu se pomeneşte nimic de Stroeşti, ci numai se întăreşte moştenirea fiilor lui Popa Stroe, arătându-se hotarele moşiei. Se poate să fi existat satul în vremea aceea, însă n'a fost trecut în act[124]).

In documentul din 1573, Aprilie, dat în Iaşi de Ioan Vodă cel Cumplit, se întăreşte nepoţilor lui Popa Stroe moştenirea rămasă dela acesta: „rugând dela Domnia noastră întăritură pe dreapta lor ocină, arătând şi uricul de cumpărătură ce au avut moşul lor, Popa Stroe cel bătrân, dela strămoşul nostru Ştefan vv. cel Bătrân, pen-

123) I. Bogdan. Documentele lui Ştefan cel Mare (în rezumat). O copie a întregului document se află în păstrarea mea.

124) Gh. Ghibănescu. Surete şi Isvoade, vol. XVIII, pag. 214.

www.dacoromanica.ro

tru o poiană drept împotriva Bereştilor, prin Tazlău la gura Strâmbei, ce se numeşte acum Stroeşti", iar mai departe „hotar acestui mai sus pomenit sat — *Stroeşti* — şi poeni şi bălţi şi locului de moară ce sunt împotriva Bereştilor, prin Tazlău la gura Strâmbei etc. etc.". Apoi se înşiră hotarele ce le găsim în documentul din 1497, trecut la satul Bereşti [125]).

Acesta este primul document în care vedem menţionat satul Stroeşti. El însă trebuie să fi luat fiinţă imediat după anul 1497, când Popa Stroe devine stăpân al acestui pământ pe care e clădit satul.

Analizând cuprinsul acestor două documente, vedem că satul Stroeşti a luat fiinţă, pe o parte din vechea proprietate a lui Mihul Berescu, pe care în anul 1497 Mărina, fata lui, o vinde lui Popa Stroe.

Se vorbeşte apoi de poiene, ca: O poiană la gura Strâmbei, o poiană deasupra Strâmbei, numită Runcul şi alte poiene; de aci deducem, după cum afirmă şi bătrânii de azi, că aceste locuri erau acoperite cu păduri dese şi bătrâne unde îşi adăposteau averea şi familia, în vremuri tulburi, strămoşii lor.

In anul 1927, în revista „Ioan Neculce" (vol. VI, pag. 352) dela Iaşi, D-l prof. M. Costăchescu publică 4 documente din anul 1400 dela Alexandru cel Bun. Intre ele se găseşte unul din luna Iunie 29, în care Alexandru cel Bun întăreşte lui Stroe şi Ivan două sate: Poiana, de pe Tazlău, lui Stroe şi Gărtanul, mai sus de Gârtan, lui Stroe şi Ivan.

In observaţiile pe care le face la urma doc. vrea să identifice satele arătate în documente, spunând pentru satul Gârtanul: „Satul Gârtanul nu şi-a păstrat numele. Poate şi l-a schimbat în acel de Stroeşti şi va fi fiind satul cu acest nume din comuna Teţcani, ţinutul Bacău.

Afirmaţia D-lui prof. Costăchescu nu este justă, deoarece satul Gârtanul n'are nici o legătură cu satul Stroeşti

---

125) Documentul din anul 1573 Aprilie, nu e publicat. Avem în păstrarea noastră o copie fotografică după original şi un suret din 1817, Martie 7.

www.dacoromanica.ro

care ia fiinţă după anul 1497, când Popa Stroe cumpără o parte din moşia Mărinei, fata lui Mihu Berescu, după cum am văzut mai sus.

Cred că acest sat, mai curând şi-a schimbat numele din Gârtanul în acela de *Găidarul,* sat în apropiere de siliştea lui Coman, în com. Sănduleni, jud. Bacău. Pe lângă apropierea de nume, mai intervine şi argumentul că acest sat, Găidarul, s'ar găsi în hotarele arătate în acest act, din 1400, Iunie 29.

Vom trece acum la înşirarea documentelor de hotărnicii, acte de danie, zapise, etc.

Zapis de vânzare din anul 1667, Febr. 10, Iaşi. Ilisei Brătuleanul din satul Stroeşti, a vândut ocina sa din satul Sperleşti şi Răchitiş, lui Neculai Buhuş, mare logofăt; martori din satul Stroeşti şi Bereşti [126]).

Anul 1667, Febr. 12, Iaşi. Zapis de vânzare. Tudosie, ginerile lui Simion Pepelea, ce a fost căpitan, au vândut lui Neculai Buhuş, mare Logofăt, ocină şi moşie din sat din Sperleşti dela Turlui; martori din satul Stroeşti [127]).

Anul 1707, Febr. 10. Zapis de danie prin care Grigoraş dărueşte un loc de prisacă, cămăraşului Vasilică şi care loc este la Stroeşti dela Coroiu la deal, care loc cu poiană cu tot să fie a D-sale dreaptă ocină şi moşie în veci [128]).

Anul 1817. Carte de judecată din anul 1817 dela Divan pentru impresurarea moşiei Stroeşti, dela ţinutul Băcăului, despre moşia Boşotenii răzeşeşti [129]).

Anul 1817 Iulie 30. Carte de judecată dela Divan pentru impresurarea moşiei *Stroeşti,* despre moşia Bucşeşti-răzăşeşti dela ţinutul Bacăului [130]).

Anul 1818 Martie 8. Carte de judecată dela Divan în pricina lui Pintilii Berilă, Simion şi Ioan Cernatu,

126) Uricarul, vol. XII, pag. 324.
127) Uricarul, vol. XII, pag. 320.
128) Uricarul, vol. XVII, pag. 276.
129) Uricarul, vol. VI, pag. 309.
130) Uricarul, vol. VI, pag. 312.

www.dacoromanica.ro

cu Lupul Chifan şi alţi ai săi, pentru moşia *Stroeşti* dela ţinutul Bacăului [131]).

Anul 1818 Martie 25. Carte de judecată dela Divan, pentru despărţirea hotarului moşiei Berzunţul, a schitului, despre moşia *Stroeşti-răzeşească,* dela ţinutul Bacăului [132]).

1824 Iulie 25. Ioan Sandu Sturza, domnul Moldovei, întăreşte anaforaua Divanului domnesc, în pricina despărţirii moşiilor *Stroeşti* şi Boşoteni [133]).

Satul Stroeşti e trecut în hărţile Moldovei dela anul 1790, 1833 şi în harta statistică rusească dela anul 1839, cu un număr de 52 familii.

In condica liuzilor — 1803 — „satul Stroeşti răzăşeşti, în ocolul Tazlăul de Jos. Numărul liuzilor: 27. Suma totală a birului, 536 lei. Oamenii se ocupă şi cu cărăuşia; au loc puţin“ [134]).

Este trecut ca sat răzăşesc şi în Catagrafia dela 1820 şi 1831.

Catagrafia Bacăului. 1820.

Stroeştii are în anul 1820 un număr de 36 bîrnici, care plătesc 160 lei pe sfert de an.

Numele locuitorilor.

Ion Bou bătrân	Ioniţă Cojocaru
Niţă Solomon	Vasile Roman
Vasile Solomon	Ion Roman
Constantin Chiriac	Ştefan Roman
Ion Ghidibaca	Sandu Roman
Sandu Ghidibaca	Ion Berca
Constantin Hoşman	Ion Başa
Dumitru Hoşman	Apostol Munteanu

131) Uricarul, vol. VI, pag. 313.
132) Uricarul, vol. VI, pag. 313—314.
133) Uricarul, vol. XVII, pag. 295—310.
134) Uricarul, vol. VII, pag. 295.

www.dacoromanica.ro

Ioniţă Chiriac
Grigoraş
Gheorghe Berca
Vasile Berca
Gheorghe Loghin
Gheorghe Amăriuţii
Cosma Roşu
Iftimie Arhip
Pavăl Mazărea
Lupu Munteanu
Gheorghe Rotaru
Vasile Teleş
Stanciu Lăcătuş
Ştefan Munte
Toader Tereş
Ion Liche
Gheorghe Ruset
Aniţa Vădana
Dochiţa Vădana
Dochiţa lui Vasile

Total 36 locuitori, dintre care sunt: 18 de frunte, 7 de mijloc, 11 de coadă.. Au 84 vite albe, 4 cai, 92 oi.

Slugi care nu plătesc bir:

Stolnicul Sacară are două slugi:
Gheorghe Balan
Constantin Balan

Căminarul Rafailă (ginerele) are o slugă:
Gh. zet Solomon

Logofătul Ghica răposat, are o slugă:
Ion Loghin

Căminarul Dumitrache Roset are o slugă:

Mânăstirea Berzunţ are 7 slugi:
Ion Ardelean
Mihai Ardelean
Gheorghe Ungureanu
Constantin Ardeleanu
Ion Bejenaru
Ion Bejenaru
Vasile Inimă Ră
Gheorghe Aniţei

Total 12 slugi.

Alte bresle:

Preotul Nicolai are un scutelnic.

Diaconul Gheorghe Leca are un scutelnic.

Mai sunt 4 birnici ai altor sate:

Ion şi Vasile Doru dau bir la Boşoteni.

Ion Rochita plăteşte bir la Vidraşcu.

Constantin Sterian plăteşte birul la Tescani.

Sunt 3 mazili-ruptaşi.
Pintilii Berilă
Simion Berilă
Gheorghe Simion, fecior lui Simion Berilă.

Din condica *„Extracturile regularisirii anului 1831“* — Arhivele statului din Iaşi. Tr. 644; op. 708; No. 96.

Stroeştii, Tazlăul de Jos, jud. Bacău are în anul 1831 44 Birnici care plătesc 1320 lei pe an.

www.dacoromanica.ro

cuitori, o biserică, clădită de locuitori la 1824 şi reparată la 1890, cu doi cântăreţi".

Dicţionarul statistic al României, 1914, pag. 82: „Stroeşti-Românesti, dela 1908 e la com. Teţcani, care e comună înfiinţată la 1861. Numărul sufletelor: 232.

Statistica răzeşilor de P. Poni, 1921. Tabela X, pag. 98: „Satul Stroeşti e trecut că în 1864 nu mai avea nici un răzeş. Numărul liuzilor: 27. Menaje în 1912, 61".

Stroeştii la început se găsea dincolo de albia Cernului, pe cotul lui Lovin. Boierul Rafailă a stricat satul pe motiv că vatra satului Stroeşti nu trecea şi dincolo de apa Cernului. Oamenii au fost nevoiţi să mute satul acolo unde se găseşte astăzi.

Numele de *Stroeşti,* acum e puţin cunoscut de locuitorii de prin împrejurimi, căci azi satul se numeşte Romăneşti, luându-şi numele dela un răzeş bogat, numit Roman, ai cărui urmaşi şi-au făcut locuinţele pe răzeşia lui Roman, alcătuind astfel un cătun sau o secţie cu numele de Romăneşti. Satul Stroeşti astăzi, a ajuns ca o anexă a Romăneştilor, şi numele lui se perde mereu, odată cu acela al răzeşilor.

www.dacoromanica.ro

SATUL ENĂCHEŞTI.

Tot pe vechea moşie a Mărinei Berescu, mai este şi satul Enăcheşti de azi, care a luat fiinţă aproape de siliştea satului Petrileşti, pomenit în documentul dela 1491.

Este aşezat la gura pârâului Nadişa, unde se varsă în Tazlăul Mare şi e locuit de răzeşi înnemuriţi cu cei din Boşoteni, Stroeşti şi Bereşti.

E sat nou. Nu-l vedem menţionat nici într'un act până la 1833.

Cred că numele îi vine dela un răzeş bogat, care locuia în aceste părţi, numit Ion Enache, de care se vorbeşte într'un doc. din 1762 Ianuarie 17[137]). El avea moşie în Bereşti, Petrileşti şi Boşoteni. Urmaşii lui, înmulţindu-se, au întemeiat satul Enăcheşti pe locul vechiului sat Petrileştii. Intemeierea satului Enăcheşti o putem pune pela 1780—1800.

Acest sat îl găsim trecut în harta rusească dela 1839, sub numele de Cearna-Lunca — Lunca neagră — iar în paranteză e trecut Enăcheşti, cu 34 familii.

E trecut şi în harta austriacă dela 1852.

In marele dicţionar geografic al României, 1901. „Enăcheşti sat, judeţul Bacău, plasa Tazlăul de Jos şi reşedinţa com. Boşoteni, situat pe pârâul Nadişa de-a stânga Tazlăului Mare".

Are o biserică clădită de locuitori la 1885, deservită de un cântăreţ şi alta catolică, zidită tot de locuitori în

137) Uricarul, vol. XVII, pag. 268—272.

www.dacoromanica.ro

anul 1872. Sunt 219 familii sau 616 suflete, dintre care 42 Unguri.

In satul Enăcheşti se găsesc mulţi Ardeleni, veniţi aci din cauza persecuţiilor ungureşti şi intraţi ca servitori sau lucrători pe moşie.

Dicţionarul statistic al României, 1914, vol. I, pag. 80. „Enăcheştii, comună înfiinţată la 1864. Numărul populaţiei e de 712 suflete. Are o moară de apă şi una cu benzină".

Statistica răzeşilor de P. Poni, 1921, pag. 123. „Enăcheşti sat, comuna Enăcheşti. Regiune deluroasă. *Capi de familie cari au pământ: răzeşi 163.* Improprietăriţi la 1864, nici unul. Fără pământ: 15. Numărul sufletelor din sat: 712.

Satul Stroeşti nu este pomenit nici în condica Liuzilor, nici în Catagrafiile dela 1820 şi 1831, nici în condica proprietăţilor din Moldova 1833. Astăzi sunt vreo 120 răzeşi. Totalul sufletelor: 740.

www.dacoromanica.ro

ISTORICUL SATELOR DE PE VALEA TURLUIULUI.

Până aci am vorbit de satele răzeşeşti, aşezate de o parte şi de alta a văii Tazlăului Mare, de pe moşia lui Mihu Berescu. Acum vom trece la satele de pe valea Turluiului, care au fost aşezate pe moşia lui Giurgiu Ungureanul, iar după împărţirea acestor moşii, la cei 2 nepoţi de soră: Ulea şi Iuga, această parte i s'a venit lui Ulea — după cum vom vedea din documente — iar lui Iuga, partea dela Tazlău, pe care credem că a moştenit-o Mihul Berescu, fiul lui.

In vechime, pe valea Turluiului, era drumul ce ducea la Bacău şi lega valea Trotuşului cu valea Bistriţei. Acest drum se poate vedea bine în harta rusească dela 1839.

Pe această vale şi în preajma drumului vechiu au existat mai multe sate, care în decursul timpului vedem că dispar. Aşa sunt: *Sperleşti, Proceşti, Negrileşti* şi *Neaghişeşti,* rămânând până astăzi, doar numai urmele vechiului sat Coman, unde se găsesc aşezate de curând vreo 40 familii.

Găsim şi pe valea Turluiului, câteva sate mici, cum e satul Turlui, care a luat fiinţă pela 1569 şi care sat a luat numele dela părâul Turlui ce trece prin el.

Tot pe această vale găsim şi satul Iazul, cu câteva familii, aşezate pe vechea silişte a Iazului, localitate unde — după cum am dedus la începutul acestei lucrări — a avut loc lupta dintre Mihai Viteazul şi oştile lui Ieremia Movilă, la anul 1600.

www.dacoromanica.ro

Primul document care pomeneşte de existenţa satelor de pe valea Turluiului, este dela Alexandru cel Bun, din anul 1409 (6917) Ianuarie 28, în care se spune: *Alexandru vv. întăreşte lui Giurgiu Ungureanul satele de ocină: Ungureni, Suhodolu şi la Turlui:* Proceştii, Sperleştii, Negrileştii şi Neag, unde este Neagăş jude şi mai în jos, unde este Coman[138]).

La fixarea hotarelor se spune: „Iar acestor sate dela Turlui, cu toate poenile şi cu toate vechile lor hotare, pe unde din veac au umblat, nestricat lor niciodată în vecii vecilor, etc.

Din documentul acesta vedem că satele n'au fost dăruite lui Ungureanul, ci erau sate de ocină. Deci vechimea acestor sate e cu mult înainte de 1409 şi ele au fost stăpânite de părinţii lui Giurgiu Ungureanul, după cum se vede şi la fixarea hotarelor.

In uricele lui Alexandru cel Bun şi al succesorilor lui, vedem că cele mai multe din ele conţin întăriri de proprietăţi şi sate, şi puţine ne arată danii.

Dela Ştefan cel Mare încoace, deosebirea între uricele de danie şi cele de întărire, se face cu uşurinţă. Uricele privitoare la sate, mai ales în vremea lui Alexandru cel Bun, au toate, forma unor danii, dar cetite cu atenţiune se poate vedea că ele nu cuprind decât nişte întăriri.

Aşa e cazul cu uricul de mai sus. Dacă însă luăm seama că acele sate dăruite de domn lui Giurgiu Ungureanu, sunt ocinele lui Giurgiu, atunci vedem că avem a face nu cu o danie, ci cu o întărire.

La început, la primele documente, formula era la fel, aşa că uşor se puteau confunda uricele de întărire cu cele de danie, cum e chiar în doc. din anul 1409.

Un alt motiv care ne face să conchidem că un uric e de întărire şi nu de danie, este acela pe care-l găsim în multe documente unde după numele satului

138) Revista „Ioan Neculce", vol. VII, pag. 170; Acad. Rom. peceţi I şi M. Costăchescu, Documente Moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare, vol. I, pag. 64.

www.dacoromanica.ro

dăruit, găsim menţiunea: *„unde este casa sau curtea lui“*, care ne permite să conchidem că avem a face cu o întărire şi nu cu o danie, ex.: Documentul din anul 1428, Aprilie 15, prin care Alexandru cel Bun, îl milueşte şi îi întăreşte lui Vâlcea, fiul popei Zaharia, un sat pe Călugăra — unde este casa lui [139]).

Pe vremea lui Alexandru cel Bun, puterea Domnului era mare. El era judecătorul suprem, dădea cărţi de judecată, hotărà pricinile relative la stăpâniri teritoriale. Era deci firesc ca supuşii Domnului să primească pergamentul de întărire, cu marea pecete de ceară atârnată de el, ca cea mai puternică apărare împotriva poftelor nedrepte ale rudelor, megieşilor şi ale duşmanilor.

Stăpânii de sate şi moşii luau uric dela cancelaria domnească în schimbul unei taxe hotărîte pentru eliberarea uricului. Actului la început i se da forma de danie, căci se pare că această formulă avea mai multă tărie.

Actele pentru aceeaş stăpânire, primeau întăriri dela un şir întreg de Domni, cari întăriri le dădea o stăpânire liniştită, în timpul acelei domnii.

Toate locurile fără de stăpâni, adică fără jude ereditar, au fost luate pe seama domniei şi considerate ca locuri domneşti. In cazul nostru, satele dăruite lui Giurgiu Ungureanul sunt indicate astfel: *„unde este jude Neagăş şi mai în jos, unde este Coman“*. Satul unde este jude Coman este siliştea Comanului, care se găseşte astăzi, sub numele de *Satul Nou,* în preajma şoselei Săndueni-Bacău, iar nu Comăneşti, cum îl găsim identificat în revista „Ioan Neculce“ No. 7, pag. 170, la observaţii.

Din cercetarea documentelor ar rezulta că slujitorii domneşti, cari ocârmuiau satele, pe măsură ce satul trecea prin danie în proprietatea unui boier sau unei mânăstiri, treceau şi locuitorii sub autoritatea boierului sau a mânăstirii, care avea dreptul să-i menţină sau să-i îndepărteze.

---

139) Uricarul, vol. XVIII, pag. 1; M. Costăchescu, Documente. Mold., vol. I, pag. 206.

www.dacoromanica.ro

Cei mai vechi slujitori ai satelor, pe cari îi întâlnim în documente sunt: *Juzii* şi *Vatamanii*. Ei aveau numai atribuţiuni cu caracter judiciar şi fiscal [140]).

Satele, când nu purtau un nume propriu, împrumutau numele dela aceste feţe săteşti: cneazul, judele sau vatamanul, care a locuit în ele.

Alt document care vorbeşte de aceste sate e cel dela *1432, Iunie 29, Suceava,* prin care Ilie vv. întăreşte dania făcută de Giurgiu Ungureanul, nepoţilor lui de soră, *Ulea* şi fratele său *Iuga,* două sate la Turlui, anume Sproneştii şi Neaghiseştii; iar după moartea lui, jumătate din satul unde este casa lor pe Nevira [141]).

Anul 1448 Sept. 3. Petru vv. hărăzeşte panului Ulea, pentru credincioasele sale slujbe, satele anume: la Covârlui jumătate sat din Ungureni, la Nevira şi $^1/_2$ din moară şi Sperleşti la Turlui şi Sproneşti mai jos de Sperleşti şi Neaghiseşti în dreptul Sperleştilor şi Boşoteni la Tazlău şi Siliştea lui Petrilă şi Tiseşti la Trotuş şi Budeşti să-i fie uric lui şi fratelui său Iuga cu tot venitul şi cu tot hotarul pe unde au umblat din veci [142]).

1462 (6970) Mai 15, Bacău. Ştefan cel Mare întăreşte dania ce o face *Mărina, fata lui Ulea,* mătuşii sale Stana, femeia lui Sima, $^1/_2$ satul Sperleşti şi vânzarea ce o face tot ea lui Sima Turluianul, siliştea Comanului, împreună cu poiana, drept 70 zloţi tătăreşti, din banii lui deosebiţi de acei ai femeii sale Stana.

Domnul întăreşte Stanei, femeia lui Sima acea jumătate de sat din Sperleşti, ei şi copiilor ei, nepoţilor şi la tot neamul ei care îi va fi mai aproape; iar lui Sima, siliştea Comanului, împreună cu poiana, îi întăreşte lui şi copiilor lui, etc.

---

140) I. Bogdan. Cnejii români, în Anal. Acad. Rom. seria 2, tom. 26 (1903 . pag. 10.

141 Radu Rosetti. Pământul..., etc., pag. 134. Acad., Rom., peceţi 5; M. Costăchescu. Documente Mold., vol. I, pag. 342.

142) Acad. Rom. Peceţi 103 şi Catalog. de fişe al documentelor; Radu Rosetti, Pământul, etc. pag. 134 (rezumat); M. Costăchescu. Doc. Mold., vol. II, pag. 355.

www.dacoromanica.ro

Hotarul Sperleştilor să fie la fel în totul cu cealaltă jumătate de hotar, iar hotarul acelei silişti şi poiene, pe unde de veac s'au apucat[143]).

Din acest document vedem cum moştenitorii lui pan Ulea stăpâniau satele de pe valea Turluiului pe care le vând cu timpul. Tot de aci vedem că soţia avea drept egal cu bărbatul la stăpânirea satului şi a pământului. Ea putea dispune după plac de proprietatea ei, putând s'o vândă oricând.

Tot de aci se constată, *chiar separaţia de patrimonii,* între soţi.

Astfel Mărina a dăruit mătuşii sale Stana, $^1/_2$ din sat, iar soţului acesteia i-a vândut pe preţ de 70 zloţi tătăreşti silişlea Comanului. Domnul a confirmat învoiala, astfel că satul dăruit Stanei, să fie moştenit numai de rudele ei, iar silişlea Comanului, care era a lui Sima, să fie moştenită numai de rudele acestuia.

La anul *1546 April 22 Huşi,* Petru vv. (Rareş) întăreşte dreaptă moşie şi ocină lui Muşa şi seminţia sa Dragotă, din direase ce au avut moşii lor Ulea şi fratele lui, numit Iuga dela Iliaş vv. şi dela Ştefan vv. satul, anume $^1/_2$ de sat de *Sperleşti* partea de sus şi jumătate de sat de *Proceşti* şi $^1/_2$ de sat *Fecheleşti,* ca să le fie lor dela noi uric cu tot venitul lor şi feciorilor lor, etc.[144]).

Aici vedem cum Petru Rareş anulează documentele date de Ştefan V-lea Lăcustă, rivalul său.

In acest document ne apare numele unui sat nou, Fecheteşti, care era tot pe valea Turluiului, în vecinătatea Sperleştilor. Asupra familiei Dragota, avem un document în această monografie, la satul Bereşti, din timpul lui Simion Movilă, 1607 Mai 26, Iaşi.

1569 (7077) Iunie 30, Suceava. Bogdan vv. *Lăpuşneanul întăreşte* fiilor Stanci, $^1/_2$ din satul Sperleşti da-

---

143 Uricarul, vol. X, pag. 146; I. Bogdan. Documentele lui Ştefan cel Mare, vol. I, pag. 65.

144) Uricarul, vol. X, pag. 227—228; Catalogul de fişe al documentelor dela Academia Română; Acad. Rom. Peceţi 59 şi 97.

www.dacoromanica.ro

nie dela mătuşa lor Marina, fata Ulinii; asemenea întăreşte lui Orăş uşerel şi fraţilor săi, cumpărătură făcută în siliştea Comanului, dela Neacşa, fata lui Petru Turluiul, nepoata lui Sima Turluianul, cu 40 zloţi tătărăşti [145]).

In anul *1569 (7077) August, Iaşi,* Bogdan vv. întăreşte lui Vascan feciorul Lucăi, vânzarea ocinei sale lui Giurgea Hârtan $^1/_2$ sat din Turlui, din a noua parte din a 3-a parte din trei părţi o parte. Apoi jumătate din sat din Negăseşti, din a 9-a parte, din a 3-a parte, din trei părţi o parte a vândut-o lui Trif şi femeii sale, Tudosiei, drept 150 zloţi tătărăşti [146]).

Acesta e primul document în care se menţionează numele satului Turlui de astăzi, singurul sat rămas din cele pomenite pe valea Turluiului.

Zapis de moşie din anul 1665 Aug. 3, Iaşi. Prin acesta Mihăilaşcu Beldiman biv vornic de gloată şi Constantin Beldiman fost pârcălab, urmaşii lui Nechifor Beldiman care a fost logofăt mare, vând lui Neculai Buhuş, logofăt mare, ocina din Turlui, din trei silişti toate părţile lor ce se vor alege din Proceşti, Negăseşti şi din Sperleşti, ţinutul Trotuşului.

Această vânzare o fac, după cum declară ei: *„Pentru care lucru rămasem la pagubă mare din nişte slujbe zlotării, dela ţinutul Neamţului şi dela ţinutul Bacăului şi avem strânsoare mare de bani că ne dedese la lefegii (împlinitori de bani) deci noi văzând că cu alta nu ne vom putea mântui ne-am rugat dumisale, lui N-lae Buhuş, Logofătul cel mare, ca să cumpere dela noi o ocină, etc.* Apoi: „Iar dacă cineva dintre fraţii noştri sau rudele noastre sau din răzăşii noştri vor avea de întrebat, pe noi să ne întrebe şi noi vom da samă, iar cu Dumnealuĭ să n'aibă treabă ci să-şi ţie Dumnealui moşia cum a cumpărat-o [147]).

Se vede că vânzătorii de mai sus erau administratorii zlotari (adunători de zloţi) [148]) din ţinutul Neam-

145) Gh. Ghibănescu. Surete, etc., vol. II, pag. 326.
146) Uricarul, vol. XVII, pag. 251.
147) Uricarul, vol. X, pag. 230—232.
148) Vezi doc. din 1742. C. Mavrocordat.

www.dacoromanica.ro

ţului şi Bacăului şi neputând plăti sumele trebuitoare oamenilor sau domniei ei au vândut ocinele lor.

Dreptul de protimisis îl vedem începând de acum de oarece ei spun: „că fraţii, neamurile şi răzăşii să nu se amestece în această vânzare“ etc.

Dreptul de *protimisis* împiedica pe orice răzeş de a-şi vinde moşia unui străin, până nu erau întrebate mai întâi neamurile şi răzeşii din sat dacă nu vor să o cumpere ei.

Din acest document mai putem vedea cum clasa răzeşilor era elementul curat românesc şi din ea se recruta boierimea ţării, care a făcut fala trecutului nostru. Numai în acest document putem vedea câţiva mari boieri, cari s'au ridicat din răzeşii dela ţinutul Bacăului.

Zapis din anul 1667 (7175) Oct. 15, Iaşi. Sub Duca Vodă, Grigore Călugărul — feciorul Creţului — a vândut ocina dela *satul Sperleşti* ce este la Turlui, ţinutul Bacăului din a III-a parte de sat jumătate care se cheamă partea tătărască, lui Neculai Buhuş, mare logofăt drept 100 lei bătuţi.

Martori din Nadişa [149]).

Zapis din anul 1667 (7175) Febr. 12, Iaşi. Tudose, ginerile lui Simion Pepelea, ce au fost căpitan, au vândut lui Neculai Buhuş, marele logofăt, ocină şi moşie din sat *din Sperleşti* la ţinutul Trotuşului ce este la Turlui. Martori din Stroeşti [150]).

Anul 1665, (7174) Dec. 20, Iaşi. Ionaşcu Pepelea din Bereşti vinde ocina şi moşia *din Sperleşti* a 4-a parte din tot satul Sperleşti ce este la Turlui, lui Neculai Buhuş, logofătul cel mare. Martori din Bereşti şi Nadişa [151]).

Zapis de vânzare din anul 1667 Febr. 10, Iaşi. Ilisei Brăteleanul din sat din *Sperleşti* a vândut a lui dreaptă ocină şi moşie ce se va alege din sat din Sperleşti şi din

149) Uricarul, vol. XII, pag. 318.
150) Uricarul, vol. XII, pag. 320.
151) Uricarul, vol. XII, pag. 321.

www.dacoromanica.ro

Răchiţiş, partea lui, a vândut-o lui Neculai Buhuş, mare logofăt. Martori din Stroeşti şi Bereşti[152]).

Carte de volnicie din anul 1730 Iunie 26, dată de Grig. Ghica vv. lui *Dumitraşcu Păcuraru,* „a ţine şi a stăpâni a lor dreaptă moşie ce zisă că o au la ţinutul Bacăului, anume: Suhodolu şi Lunca şi Mănceşti şi Nadişa şi Răchiţişul şi Sperleşti şi Săcătura şi să aibă a-şi lua a zecea de pe acele părţi de moşie şi din fânaţ şi din priseci cu stupi şi din grădina cu legume şi din pomet, din bălţi cu peşte, din tot locul cu tot venitul după obiceiul vechiu[153])".

Anul 1758 Iunie 12. Carte de judecată dela Divan.

In judecata dintre dumnealui Răducan Roset, fiul răposatului banului Iord. Roset, prin vichilul său Kiriac Bibiri, cu I. Marcu, Vasile Măcăială şi alţi împreună cu dânşii. Aceştia se jăluesc că în moşia *Sperleşti* dela ţinutul Bacăului ar fi având şi ei parte baştină strămoşească şi că dumnealui Răducan Roset, cu moşia dumisale ce se numeşte Turluiul, care se hotărăşte cu moşia Sperleşti.

In urma cercetărilor actelor, s'a văzut că toată moşia Sperleşti se cuprinde în schimbătură şi cumpărăturile acestuia, fără a mai rămâne o parte şi altora şi deci Răducan Roset va stăpâni întreg satul Sperleşti[154]).

In anul 1823 Sept. 7, Ioan Sandu Sturza vv. dă ordin ispravnicilor de Bacău să rânduiască un mazil de ispravă pentru a cerceta neînţelegerea dintre Agoaia Marghioala Roset, stăpâna moşiei *Turluiul* şi răzeşi din moşia Răchiţişul[155]).

De pela anul 1750 nu mai vedem vorbindu-se nici de satul Sperleşti, nici de siliştea Sperleştilor, ci numai de moşia Sperleşti, cum e în documentul de mai sus. Din cele 5 sate pomenite în documentul lui Giurgiu Ungureanu din 1409 Ianuar 28, numai Sperleştii s'au men-

152) Uricarul, vol. XII, pag. 324.
153) Uricarul, vol. X, pag. 232—233.
154) Uricarul, vol. X, pag. 241—244.
155) Uricarul, vol. X, pag. 239—240.

www.dacoromanica.ro

ţinut până pela 1700. Celelalte sate au dispărut mai înainte.

Din 1667, satele moştenite de Giurgiu Ungureanu la anul 1409, trec prin vânzarea ce o fac moştenitorii lui, în stăpânirea lui N-lai Buhuş, marele logofăt, care la rândul său le vinde sau le lasă moştenire rudelor sale din familia Roseteştilor. Aceste sate au fost în stăpânirea banului Iordache Roset, care stăpânea în Moldova peste 100 sate. Iordache Roset a fost reprezentantul principal al familiei Roseteştilor şi se bucura de cea mai mare trecere în faţa Domnului.

In timpul acesta, două familii mari de boeri se duşmăniau între ele; era familia Costineştilor şi a Rosăteştilor. Acest Iordache Roset a pus la cale pe Constantin Cantemir, domnul Moldovei, să ucidă pe Velicico Hatmanul, fratele lui Miron Costin, precum şi pe Miron Costin, ce nu era vinovat, fapt de care domnul s'a căit multă vreme. Dimitrie Cantemir fiul său şi marele cărturar, în biografia ce face tatălui său, caută să-l apere de aceste fapte.

In anul 1758, Iunie 12, aceste silişti şi moşii le găsim în stăpânirea lui Răducanu Rosetti, fiul lui Iordache Rosetti, deci pe aci nu mai erau acum răzeşi, căci tot locul este boieresc, deci parte din locuitori au primit să rămână vecini, iar parte de dragul libertăţii, s'au dus la rudele lor din satele vecine răzeşeşti.

In timpul acesta vedem că apar sate noui, ca satul Turluiul şi Iazul, care au luat fiinţă pe vechea siliste a satului vechiu, Iazul.

In marele dicţionar geografic al României, despre satul Iazul, găsim următoarele: Iazul, sat jud. Bacău, com. Dealul Nou, situat lângă Petricica şi în valea pârâului Răchitişul. Are o populaţie de 64 familii. Siliştea satului se află la Rediul Iazului.

In dicţionarul statistic din 1914

Iazul din com. Nadişa are 67 familii .

In statistica din anul 1874, în com. Sănduleni se mai cuprindeau şi cătunele: Comanul, Turluiul şi Găidanul, azi alipite la comuna Dealul Nou.

www.dacoromanica.ro

Din mărturia oamenilor bătrâni din satul Nadişa am putut afla că satul Cetăţuia de azi e înfiinţat de răzeşii refugiaţi din satul Sperleşti.

Ca încheere la această monografie istorică adăogăm observaţia cu privire la numele acestor sate:
Bereşti, Stroeşti, Petrileşti, Năsoeşti, Sperleşti, Enăcheşti, Proceşti, Neghiseşti, etc. că toate au terminaţia în *eşti,* ceeace ne dovedeşte că au fost înfiinţate de un strămoş, ai cărui urmaşi locuesc şi astăzi aceste sate.

www.dacoromanica.ro

MĂRTURII CULESE IN ANUL 1928 DELA BĂTRÂNI, ASUPRA:

I. Organizării satelor răzeşeşti.

II. Dărilor, măsurilor de suprafaţă, volum, capacitate şi asupra monezlior[156]).

Primul funcţionar administrativ era căpitanul de mazili, care avea sediul la Ocol. (reşedinţa plăşii).

El era mai mare peste un ocol sau plasă şi avea la dispoziţie trei storăşti cari erau mazili îmbrăcaţi cu uniformă militărească, iar în timpurile mai noui, pe la 1852, se introduce instituţia jandarmeriei.

Dela această dată, căpitanul de mazili avea la dispoziţia lui trei jandarmi.

El avea atribuţiile următoare: dădea porunci la vornici şi în acelaş timp şi concurs pentru strângerea banilor dăjdiilor. Tot el trimetea oamenii la cărăuşie pentru armată şi pentru nevoile ţării, la făcutul şoselelor naţionale, care au luat fiinţă de pe atunci.

Fiecare om era obligat să dea boul cel mai bun, care se împerechea cu alt bou bun, ca să ţie la drumurile lungi şi grele, pentru a se face cărăuşii în interesul ţării. Tot el primia ordin dela isprăvnicie să dea pentru armată un om din fiecare sat care dacă se opunea

156) Toate informaţiunile asupra acestor chestiuni sunt culese dela oamenii bătrâni şi mai ales dela socrul meu, bătrânul proprietar Tache Şova, urmaş de mazili, în vârstă de 83 ani, din satul Rusăeşti. comuna Poduri, jud. Bacău.

www.dacoromanica.ro

era prins cu arcanul. Un mijloc de a scăpa de armată era acela de a fi însurat.

De aceea nu de puţine ori s'au văzut cazuri când cel urmărit, căuta să se căsătorească imediat, ca astfel să scape de această datorie.

Această situaţie a ţinut până la introducerea *sor*ţului, acum 78 de ani, adică la 1858.

Căpitanul de mazili avea sub ordine pe mazili, ruptaşi şi vornicii satelor. El era însă sub ordinele Ispravnicului şi era reprezentantul oamenilor faţă de autorităţi. Făcea poliţie, judeca neînţelegerile dintre oameni, etc. Căpitanul de mazili, cu cei trei storăşti (jandarmi) însoţea pe vornic la încasarea dărilor. Apoi Căpitanul, cu desagii plini de *ermilici* şi carboave, pleca la Bâcău la Isprăvnicie. Căpitanul de mazili avea şi însărcinarea de a strânge darea mazililor şi ruptaşilor.

Această funcţie a existat până pela 1860.

In satul Boşoteni a fost căpitan de mazili, *Toma* Trofin şi peste Bereşti şi Stroeşti. La Nadişa a fost căpitan de mazili, *Gh. Tisescu,* acum vreo 76 de ani.

In doc. din 1667 Febr. 12, găsim căpitan de mazili în Bereşti, pe Ionaşcu Pepelea[157]).

II. *Nemeasnicul.* Era un funcţionar pe care-l găsim la ocoale. Ca şi căpitanul de mazili, el a fost creat de ispravnici în scopul de a-i ajuta în cârmuirea ţinuturilor.

El avea atribuţiuni de ordin judecătoresc şi fiscal, cerceta pricinile din cuprinsul ocolului şi ajuta la strângerea dărilor. Despre aceşti *nemeasnici* şi despre rolul lor, găsim vorbindu-se în porunca dată de Mihail Şuţu vv. Moldovei, în anul 1775, când se adresă către ispravnici[158]).

Cam de pe la anul 1850 găsim în sate un slujitor cu numele de nemesnicul pe care în vechime l-am găsit ca slujitor al ocoalelor. El se ocupa de trebile din teri-

157) Gh. Ghibănescu. Surele şi Isvoade, vol. IV, pag. 50.
158) Uricarul, vol. IV, pag. 59.

www.dacoromanica.ro

toriul comunei, fiind mai mult un ajutor al vornicului. Era numit chiar de vornicul satului.

III. *Ocolaşul* — funcţie la fel cu subprefectul.

Era slujitor al ocoalelor şi existenţa lui se constată odată cu a *căpitanilor de mazili* şi a *nemeasnicilor*. Nu se cunoaşte bine rolul acestui slujitor. Despre el se pomeneşte într'un document din 1795 dela M. Şuţu, vv. Moldovei [159]).

IV. Ocolaşul în timpul regulamentului organic este înlocuit prin *privighetorii,* subprefectul de mai târziu.

El avea îndatorirea de a proteja pe săteni de orice vexaţiune şi rechiziţiune arbitrară din partea oricui. El era ales de obştea satelor pe timp de 3 ani. Trebuia să fie dintre boerii de rang inferior şi să fie stabilit în cuprinsul ţinutului. Privighetorul era sub ordinele directe ale Ispravnicului de ţinut. El făcea poliţia satelor şi supraveghea asupra cislelor locuitorilor fiind ajutat de mai mulţi slujitori, între cari şi vechilul de mazili, care era delegatul mazililor, ce-i apăra pela ocoale şi isprăvnicii.

Privighetorii mai aveau sub ordinele lor şi pe *vornicii şi pasnicii satelor,* precum şi pe ceilalţi slujitori mai mici.

V. *Vornicul.* La început era numit de domn, iar de pe la 1840 este ales de sătenii înscrişi în cisla satului cu plata birului.

Avea însărcinarea de a încasa birul — un fel de perceptor de azi. Tot el forma cisla.

In afară de strângerea birului, el mai îngrijia şi de strângerea proviziilor în coşarul de rezervă.

In satul unde era şi un proprietar boier, cum a fost în Nadişa spătarul Gh. Sion, vornicul avea jumătate din pecetea satului, iar $^1/_2$ era la boierul satului. Actele de vânzare şi cumpărare se întăreau la curtea boierului, fiind faţă şi vornicul satului. Tot el ţinea şi documentele satului şi aplana neînţelegerile dintre răzăşi şi vecini.

---

159) Uricarul, vol. IV, pag. 59.

www.dacoromanica.ro

Avea şi datoria de a face ispaşă la stricăciunile ce făceau vitele în ţarină, împlinind dela cei vinovaţi amenda ce li se aplica.

In lipsa căpitanului de mazili, vornicul executa poruncile domneşti în privinţa cărăuşiilor, etc.

Ceea ce au fost juzii în sec. 15 şi 16, erau vornicii satelor în sec. 18 şi 19, până la 1866.

Am văzut că vornicii aveau, pe lângă atribuţiuni de ordin administrativ, şi atribuţiuni cu caracter fiscal şi judecătoresc (pricini mici dintre săteni).

După 1840 ei nu mai aveau calitatea de a judeca deoarece din acest timp se înfiinţează judecăţile săteşti, cari erau alcătuite din *preot* şi *trei juraţi,* aleşi de către obştea satului.

Cum se alegea vornicul (după mărturiile răzeşului D. Berilă de 70 ani, din Bereşti).

Când satul nu era mulţumit de vornic, care se alegea de obiceiu la un an, se strângea obştea satului în casa satului, unde era chemat şi vornicul. Oamenii, sfătuiţi mai dinainte, aranjau ca unul din ei să-i comunice vornicului că este chemat afară de către cineva. In acest timp, când vornicul ieşia afară, obştea satului îl fluera şi tiuhăea şi acesta înţelegea că este dat afară şi atunci anina în gard, băţul şi buciumul, în care era rolul satului şi poruncile care le primia dela privighetori şi isprăvnicie şi se ducea acasă. Obştea alegea alt vornic.

In Bereşti au fost vornici: Gh. Ciosu, Vasile Grigoraş, Ioan Berilă, etc. In Nadişa au fost vornici: Vasile Ciosu, pela 1858 şi Iord. Patrichi.

VI. *Vatamanul.* In acelaş timp cu vornicul, funcţiona la sate şi *vatamanul,* însă ce funcţiune avea unul şi ce funcţiune avea altul, este greu de stabilit.

Totdeauna poruncile ce se trimiteau satelor, erau adresate în acelaş timp şi *vornicului* şi *vatamanului,* având să aducă la îndeplinire poruncile domneşti. Intre atribuţiunile acestor slujitori este şi aceea a formării *cislei* de birnici ai satului, şi strângerea dărilor şi vărsarea

www.dacoromanica.ro

lor la isprăvnicia de ţinut, care la rândul ei le vărsa la vistieria ţării.

Intr'un document din anul 1742, C. Mavrocordat, adresându-se vornicilor, vatamanilor şi tuturor locuitorilor ţării stabileşte că: vornicii şi vatamanii nu mai au dreptul a hotărî cisla satului, zicând: *„La cisla satului boierii zlotari sau vornicii sau vatamanii nici de cum să nu se mai amestece, ci singuri oamenii locuitorii ai satelor"*. De sigur că aceşti funcţionari făceau multe nedreptăţi cu ocazia întocmirii cislei.

VII *Pasnicii,* slujitorii săteşti, în număr de trei în fiecare sat, aveau atribuţia de a judeca neînţelegerile cu haturile şi bătăile (anchete).

In o comună mai mare erau în număr de 4. Nu erau plătiţi cu bani ci numai scutiţi de dări.

Pasnicii raportau cele întâmplate, căpitanului de mazili, iar în lipsa lui, vornicului.

Ei erau un fel de juraţi, înfiinţaţi în timpul Regulamentului Organic ca instanţă judecătorească sătească de unde şi cuvântul *„paşnici"*.

Ei mai adeveriau învoelile şi înscrisurile dintre locuitori. Erau apoi, deţinători ai peceţii satului, care era formată din două părţi.

Despre pasnicii s'a vorbit până la înfiinţarea judecătoriilor comunale, prin anul 1876.

In Bereşti a fost pasnic Ion Baciu.

VIII. *Judeţ.* In locul pasnicilor au ieşit *judeţii,* între anii 1855—60, cari judecau neînţelegerile dintre oameni. Erau scutiţi de dări. Intr'o comună erau 3 judeţi.

Când au eşit judeţii, au căzut şi mazilii şi căpitanul de mazili.

După judeţi vin primarii de azi. Judeţii aveau atribuţiile primarilor de azi: hotărnicii, judecăţi, anchete. Judeţii erau aleşi de oameni şi erau mai mari peste o comună. Avea de ajutor pe vornic, care strângea banii birului. Ei cad la 1859—60, când vin primarii în fruntea comunelor.

IX. *Storăşti.* Erau un fel de militari (jandarmi), cari împreună cu vornicul satului executau poruncile domneşti în privinţa cărăuşilor etc.

www.dacoromanica.ro

Erau, după numărul populaţiei, 3—4, fiind un fel de consilieri comunali de mai târziu. Făceau anchete.

Erau scutiţi de dări. Atât vornicul cât şi storăştii erau la ordinele judeţului.

La Bereşti au fost storăşti: Lupu Hohu, executa porunci.

X. *Pisari.* Erau mai mulţi prin sate şi făceau bilete pentru vânzare de vite, jalbe, etc. Erau scriitorii satelor. In satul Bereşti a fost pisar, Boşteuc.

In rezumat:

1. *Ispravnicul* a fost înlocuit prin *prefect.*
2. *Ocolaşii, privighetorii,* prin *subprefect.*
3. *Căpitanul de mazili* dispare când apar *judeţii.*
4. *Vornicii* satelor au fost înlocuiţi prin *primari.*
5. *Vatamanii, pasnicii* şi *judeţii,* au fost înlocuiţi tot de *primari.*
6. *Storăştii,* au fost înlocuiţi cu *consilierii comunali.*

Ruptaşii, la origină erau o clasă de oameni străini slobozi, cari făceau ruptoarea cu visteria ca în schimbul unei dări anuale, să fie liberi a petrece în ţară. Ei erau puşi sub ordinele ispravnicilor de ţinuturi, cari aveau şi dreptul de a-i pedepsi în cazul când se constata că aveau vreo vină.

In rândul ruptaşilor se treceau fiii de preoţi şi feciorii gospodarilor din sate.

Dările.

1. *Capitaţia:* darea pe cap de om.

Toate dăjdiile ajungeau până la 2 lei vechi pe an.

2. *Goştina:* darea pe porci.

3. *Gloaba:* dare care se aplica atunci când cineva era prins cu vitele pe pământul altuia. Pentru bătaie se plătea tot gloabă, care era în bani sau în natură (12—24 perechi boi).

4. *Hatalm:* când se călcau hotarele.

5. *Taxe vamale:* darea pentru sare, asupra vinului, etc.

www.dacoromanica.ro

6. *Acsâzul:* darea pe care o plăteau cârciumarii şi oricine aducea vin sau rachiu în comună.

Se plătia 74 bani de vadra de 10 ocale vechi, la vin, iar la rachiu se plătia 3,55 lei de vadra de 12 ocale vechi.

Acsâzul la gaz se plătia: 5 bani de kgr.

Măsuri de lungime.

1. *Cotul vechiu:* 6 palme domneşti; servia la coţâtul vaselor.

2. *Cotul de măsurat* materie, pânză: 0,65 m. = 3 palme ordinare şi un lat de mână.

3. *Cotul pentru urzală:* 0,74 m. care la ţăsut scădea la 0,65 m.

4. *Palma domnească:* 0,28 m.

5. *Prăjina gospod.:* 24 palme domneşti sau 6,72 m.

6. *Prăjina mică:* 22 palme tot domneşti.

7. *O prăjină:* 6,72 iar $^1/_2$ de prăjină: 3,36 m.

8. *Stânjenul mic:* 8 palme proaste.

9. *Stânjenul răzăşesc:* 8 palme domneşti (adică palma întinsă şi dată şi peste cap).

In metri: stânjenul mic: 1,80 m., stânjenul răzăşesc: 2,25 sau 2,23 m.

Măsuri de suprafaţă.

Suprafaţa *de un stânjen:* 35 prăjini în lung şi în lat 8 palme. Ar veni în metri: lungimea de 235,20 m. iar lăţimea de 1,80 m.

Suprafaţa unui *stânjen răzăşesc:* 8 palme domneşti în lăţime, iar lungimea, din hotar în hotar, împărţirea făcându-se pe latura de răsărit a moşiei.

Dacă unul din capetele moşiei e mai lat şi celălalt mai îngust, atunci hotarul cel mai îngust, se măsoară cu 8 palme domneşti şi atunci în loc de un stânjen de pământ poate să iasă până la un stânjen şi jumătate.

Acest spor vine în folosul fiecăruia dintre cei interesaţi.

O prăjină patrată: 179,024 m. p. Stânjenul pătrat: 4,9729 m. p.

www.dacoromanica.ro

In *ţidula de hotărât* din anul 1795, Iulie 3, asupra Nadişei vedem că se spune: *„şi i s'au venit Mariei, fata Stancăi 6 stânjeni şi stânjenul de 8 palme domneşti*[160].

Măsuri de capacitate.

1. Oca veche, făcută din lemn: $1^1/_2$ litru; se mai chema şi „oca lui Cuza".
2. *Litra:* mai puţin ca $^1/_2$ litru: 0,38 l.
3. *Sângeaca:* $^1/_2$ litră.
4. *Tinicheaua:* $^1/_2$ din sângeacă.
5. *Vadra:* 15,20 l.
6. *Dimirlia:* 21,50 l.

Măsuri de greutăţi.

Dram: 0,003 kgr.
Oca veche: $1^1/_2$ kgr. sau 100 ocale: 125 kgr.

Despre monede.

1. *Galbenul:* 37 lei vechi a 40 parale leul.
In lei era socotit: 11,75 lei.
Leul vechiu avea 40 parale care erau egale cu 34 bani. Când s'a transformat în franci, 1 franc: 3 lei vechi şi 5 parale.
Galbenul avea 200 *asprii.*
Ughii: 200 bani.
Irmilicul, ban turcesc cu zimţi: 14 lei vechi: $4^1/_2$ franci. Era făcut din argint. (In parale era: 14 × 40, fiindcă într'un leu vechiu erau 40 parale: 560 parale).
Carboava: 12 lei vechi. Era şi $^1/_2$ de carboavă: 6 lei vechi şi $^1/_4$ de carboavă: 3 lei vechi: 12 × 40: 460 parale. Era făcut din argint.
Dinarul: 100 parale.
Husăşu: 2 lei vechi şi 20 parale; în franci: 0,80. Era din argint.

160) Uricarul: Vol. XVII, pag. 284.

www.dacoromanica.ro

Sorocovețti. Un sorocovăț valora 2 lei vechi şi 4 parale, iar în franci: 0,70. Era din argint.

Puişorii erau din argint. Un puişor valora 25 parale, care egala cu 0,20 lei.

Au fost puişori şi de 15 parale.

Au fost puişori de aramă de *2 parale* şi de o *para.*

2 parale: $1^3/_4$ ban.

Leţcaia: $^1{}_2$ parà.

Gologani de aramă: de 10 parale, 5 parale, 2 parale şi 1 parà.

In privinţa valoarei galbenului, am găsit într'o suplică dată Domnului Ioniţă Sturza vv. la 1827 Aug. 6, de Alexandru Scorţescu Hatman, pentru nişte daravere de bani, că pe la anul 1810, galbenul avea curs de 12 lei [161]).

Răzeşii au fost supuşi birului, încă din veacul al XVII-lea. Ei plăteau birurile ca şi ceilalţi locuitori ai ţării.

Impunerea se făcea pe obştea statului care garanta plata datoriilor către domnie..

Cei bătrâni din sat *cisluiau* şi repartizau darea pe cap de om şi după puterea fiecăruia.

Judeţul sau cei din fruntea obştei satului erau răspunzători pentru satul lor, de plata întregului bir.

Cei cari nu plătiau împreună cu satul o porţiune din birul aruncat asupra tuturor, erau în afară de comunitate.

Aşa erau *mazilii* şi *neamurile* (postelnici, polcovnici etc.) cari plătiau şi sferturile, dar le plătiau individual.

Tot aşa erau *ruptaşii,* adică străinii cari se aşezaseră în ţară, învoindu-se cu vistieria să plătească o dare anumită de cap, pe an.

---

161) Uricarul, vol. XVII, pag. 341.

www.dacoromanica.ro

DOCUMENTE GĂSITE LA RĂZEŞI.

Aceste documente au fost găsite în anul 1928 la răzeşii din satele Bereşti şi Boşoteni. Ele sunt în număr de unsprezece, din care primele trei: cel dela 1424 şi cele două din 1497, au fost date de noi, domnului M. Costăchescu, care le-a publicat în „Documente Moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare" vol. II, pag. 593, şi în „Supliment la documentele lui Ştefan cel Mare", pag. 206 şi 218, iar restul, în număr de opt, sunt şi până astăzi necunoscute.

Dăm în întregime acele 11 documente pe care le-am găsit la răzeşi.

6932 Octombrie 9 (1424). Alexandru Voevodul Moldovei, întăreşte un loc pe Tazlău lui Toader şi Ilie, după cum a fost hotărnicit de pan Giurgea Globnicul.

Cu mila lui Dumnezeu, noi Alexandru Voevod, Domnul Ţării Moldovei, facem cunoscut şi cu această carte a noastră, cine va căuta la dânsa sau o vor auzi cetindu-se, că aceste adevărate slugi ale noastre, Toader şi Ilie, le-am dat lor un loc pe Tazlău lângă râu, în dreptul podului, unde iese el din pădure deasupra locului, să-şi aşeze şi întemeieze sat să le fie lor uric şi ctitorie nestricată lor şi copiilor lor şi întregului neam al lor, în veac. Iar hotarul acestui loc să fie după vechiul hotar pe unde a hotărnicit pan Giurgea Globnic. Iar la aceasta este credinţa Domniei mele şi credinţa iubitului fiu al Domniei-mele, Iliaş Voevod şi credinţa tuturor boierilor noştri.

www.dacoromanica.ro

In Suceava, în anul 6932 Oct. 9 (1424).

Documentul este scris în limba slavă pe pergament, şi se găseşte la răzeşul Iord. Berilă din Boşoteni, jud. Bacău.

Din original lipseşte colţul care cuprinde introducerea. Pe aceasta am luat-o din documentul asupra Buciumenilor, din anul 1424, Februarie în 16 zile.

Posedăm o copie după acest document. Această copie am pus-o la dispoziţia d-lui M. Costăchescu, în anul 1932, şi a publicat-o în vol. II din Documentele moldoveneşti, pag. 593.

7005 Martie 8 (1497). Ştefan cel Mare întăreşte lui Ion Nadeş, satul Nadişa ce a fost cumpărat dela Mihul Berescu drept 60 zloţi tătărăşti, cu toate hotarele, cum le-au stăpânit Toader şi Ilie.

Suretul de pe uric sirbăsc dela Ştefan Vodă, din vălet 7005 Mart 8.

Inştiinţă facem cu această carte a noastră tuturor, cine pe dânsa va ceti şi va audzi, că iată această adevărată sluga noastră, *Ion Nadeşu,* fecior lui Mihailă, slujind noă cu dreptate şi cu credinţă şi Noi vădzindu a lui driaptă şi credincioasă slujbă cătră Noi, miluitu-l-amu pre dânsul dintru a noastră osăbită milă, datu-i-amu şi i-am întăritu lui întra nostru pământu a Moldovii pre a lui driaptă ocină şi cumpărătură, pe un satu anumea *Nadeşe,* care el ş'au cumpăratu acel satu dela Mihul Berescul, în 60 zloţ tătărăşti.

Pe acel mai sus scris datu-i-amu dela Noi uricu cu totu vinitul lui şi ficiorilor lui şi fraţilor lui şi nepoţiloru şi strănepoţiloru şi împrăştieţiloru loru şi a totu rodul loru ce să vor alege mai de aproape, neclătitu nice odănăoară, în veci.

Iară hotarul acelui mai susu scrisu satu, anume Nadeşa, datu-li-amu loru de cătră toate părţile pe bătrâne hotară, pe unde de vacu au înblatu.

Şi într'aceasta este credinţa Domnii meli de mai sus scrişi, Ştefan Voevoda şi credinţa a pre iubiţi fiiloru

www.dacoromanica.ro

Domnii meli, Bogdanu şi Vladu[162]), şi credinţa boierilor noştri, credinţa panu Dumii parcalabu şi credinţa giupânului Boldura vornicu şi credinţa panu Hărmana şi credinţa panu Ştefula şi credinţa panu Dumii i pan Toaderu pârcălabii de Hotinu şi credinţa panu Irimie, pârcălabul de Neamţu, şi credinţa panu Şandru dela Noa Cetate şi credinţa panu Ciortorovscă şi credinţa panu Călnău spătaru şi credinţa panu Isacu visternicu şi credinţa panu Dumşe postelnicu şi credinţa panu Movila păharnicu şi credinţa panu Frunteş stolnicu şi credinţa panu Petrica comisu şi credinţa a tuturoru boeariloru noştri moldovineşti a mari şi a mici.

Şi pentru aceasta am datu şi Noi şi am întăritu aceloru mai sus scrişi pe acel satu, anume Nadeşe, ca să le fie lor uricu cu totu vinitul şi poftimu şi pe alţi Domni, ci vor fi în urma noastră, ca să întăriască pentru a loru vecinică pomenire.

Acest suretu di pe uricu sirbăscu l-am scris eu acum la văletu 7269 Dechemvrii 10.

Simion Cheşcul uricarul.

Suretul în original, la răzeşul Iord. I. Berilă din Boşoteni, jud. Bacău.

O copie a suretului în păstrarea mea.

Această copie, în anul 1933, a fost pusă la dispoziţia D-lui M. Costăchescu, care a publicat-o în „Supliment la Documentele lui Ştefan cel Mare", pag. 206.

7005 Martie 15 (1497). Ştefan cel Mare întăreşte cumpărătura ce o face Popa Stroe dela Mărina, fata lui Mihul Berescu, pentru suma de 202 zloţi tătăreşti.

Cu mila lui Dumnezeu, Noi Ştefan Voevod, gospodar Ţării Moldovei, facem ştire cu această carte a noastră tuturor, cine va vedea-o sau cetind-o va auzi, având

---

162) In realitate e unul singur: Bogdan Vlad.

www.dacoromanica.ro

trebuinţă, precum că au venit înaintea Domniei noastre şi înaintea tuturor boierilor noştri celor mari şi celor mici, *Marina, fată a lui Mihul Berescu,* şi din buna voia ei de nimeni nici silită, nici asuprită, şi-au vândut *dreapta ei ocină, după uricul ei vechiu, ce are dela bătrânul moşul nostru, Alexandru Domn,* o poeană drept împotriva Bereştilor peste Tazlău la gura Strâmbei, şi cu bălţi şi cu loc de moară, la Tazlău, ori unde şi-ar putea să-şi facă moară şi o altă poiană deasupra Strâmbei, anume Runcul, cu toate poenile.

Deci au vândut ea acele poene şi bălţi şi loc de moară, la Tazlău, lui Popa Stroe, pentru 202 zloţi tătărăşti, cu bani gata, ca să-şi facă sat şi moară şi dându-i Popa Stroe, au plătit toţi acei bani mai sus arătaţi, 202 zloţi tătărăşti, la mâna Marinei, fetei a lui Mihul Berescul cu bani gata, înaintea Domniei noastre şi înaintea tuturor boerilor noştri, ai Moldovei, celor mari şi celor mici.

Deci văzând şi Domnia noastră, după bună voia lor tocmeala şi plata deplină, că au plătit Popa Stroe, la mâna Marinei, fetei a lui Mihu Berescul, 202 zloţi tătărăşti, bani gata, pentru aceea şi Domnia noastră au întărit şi au dat lui Popa Stroe acele poeni şi bălţi şi loc de moară, la Tazlău, ca să-i fie dela Noi uricul şi cu tot venitul, să-i fie lui şi fiilor lui şi nepoţilor lui şi la tot neamul lui, cine o fi lui mai aproape, neclintit în veci.

Iar hotar acelor poeni şi bălţi şi loc de moară, ce sânt împotriva Bereştilor, prin Tazlău, la gura Strâmbei, să-i fie lui hotar, începându-se din gura Strâmbei, unde cade în Tazlău şi de acolo apucă Tazlăul spre deal, până la gura Topliţei, şi de acolo pe Topliţa în sus şi de acolo drept la Cernu şi de acolo pe Cernu în sus, până la Pustină, şi de acolo deasupra Strâmbei şi de acolo în jos, până la gura Strâmbei.

Acesta este tot hotarul.

Şi asupra acesteia este credinţa Domniei noastre şi credinţa prea iubitului fiului nostru, Bogdan Vlad, şi tuturor boierilor noştri de Moldova celor mari şi celor mici.

www.dacoromanica.ro

Şi după viaţa noastră, cine va fi Domn la pământul nostru, din fiii noştri sau din neamul nostru sau pe cine-i va alege Dumnezeu, ca să fie domn în Moldova, ca să nu strice această danie a noastră şi întăritură, ci să-i mai întăriască, fiindcă Domnia noastră i-am dat şi am întărit toate, cum s'au scris mai sus şi am poruncit credinciosului boerului nostru, Tăutului Logofăt ca să se scrie şi pecetea noastră să se spânzure la această carte a noastră.

Au scris Dragot, la Vaslui, în anul 7005 Martie 15.

După sârbie s'au tălmăcit de Enache Papainopolo, polcovnicul postelniciei.

Pe verso documentului se găseşte următoarea notă: 1817 Mart. 1: Tălmăcirea aceasta de pe ispisocul cel vechiu al lui Ştefan vv. bătrânul, posleduindu-o eu din cuvânt în cuvânt, cu ispisocul cel vechiu, alte cuvinte toate măcar că merg deplin, dar că-i atacată, cu toate acestea, în două locuri, după cum chiar sună în ispisocul cel adevărat trebuie să zică aşa: „şi cu loc de moară în Tazlău; ori la Tazlău; oriunde şi-ar putea să-şi facă moara; şi al 2-lea trebuie să zică: „poiana în vârful Strâmbei, anume Runcul; şi al treilea tocmai în ispisocul cel vechiu se vorbeşte de preţul moşiei, când s'a vândut, tocmai de 200.002 zloţi. Această socoteală aduce oaricare nedumerire, căci prea mare preţ i-au pus.

Se înţelege că scriitorul a vremii de atunci ori n'au ştiut bine numărul cel vechiu bisericesc ori că a greşit.

1817 Martie 1. Pavel Debrici.

Acest documnet e publicat şi în „Documentele lui Ştefan cel Mare", de I. Bogdan, dar numai un rezumat de 3 rânduri, luat după o carte de judecată.

Suretul după care am luat această copie, se găseşte în păstrarea preotului Goagă din Bereşti-Tazlău, jud. Bacău. O copie se găseşte în păstrarea mea şi în anul 1933 am pus-o la dispoziţia D-lui M. Costăchescu, care a publicat-o în „Supliment la Documentele lui Ştefan cel Mare", pag. 218.

www.dacoromanica.ro

7054 Aprilie 23 (1546) Huşi. Petru Vodă Rareş întăreşte lui Ştefu l şi fraţilor săi stăpânirea pe o poiană împotriva Bereştilor peste Tazlău la gura Strâmbei.

Cu mila lui Dumnezeu Noi Petru Voevod Domn Ţării Moldovei cunoscut facem şi cu această carte a noastră tuturor cari vor căuta la dânsa sau vor auzi citindu-se că aceste adevărate slugi ale noastre Ştefu l şi fratele său Sârbul şi surorile lor Maruşca şi Marina le-am miluit cu osebita noastră milă, le-am dat şi întărit dela noi în ţara noastră Moldovei dreptele lor ocini din privilegiul de cumpărătură ce are tatăl lor popa Stroe dela Părintele Domniei mele Ştefan Voevod, o poiană împotriva Bereştilor peste Tazlău la Gura Strâmbei şi cu bălţi şi cu loc de moară la Tazlău unde pot să-şi facă şi altă poiană la obârşia Strâmbei anume Runcul şi cu toate poenile ca să fie lor dela noi uric şi cu tot venitul lor şi copiilor lor şi nepoţilor lor şi strănepoţilor lor şi răstrănepoţilor lor şi întregului neam al lor cine li se va alege mai deaproape nestricat niciodată în veci iar hotarul acestor mai sus puse poeni să fie din toate părţile după vechiul hotar pe unde din veac au trăit iar dacă se vor găsi unele privilegii dela acel Ştefan Voevod numit Lăcustă aceste privilegii să nu aibă nici un drept înaintea privilegiului nostru şi la aceasta este credinţa noastră a Domniei mai sus scrisă Petru Voevod şi credinţa prea iubiţilor fii ai Domniei mele Iliaş şi Ştefan şi Constantin şi credinţa boerilor noştri credinţa panului Ifrim Huru, credinţa panului Borcea dvornic, credinţa pan Petre Crăca, credinţa panului Sturza pârcălab de Hotin, credinţa panului Danciul Hurul şi a panului Miron pârcălabi de Neamţ, credinţa panului Şandru şi a panului Tâmpa pârcălabi de Cetatea Nouă, credinţa panului Petre Varticovici, portar de Suceava, credinţa panului Iurie spătar, credinţa panului Moghilă vistiernic, credinţa panului Hrăbor postelnic, credinţa panului Trif Hamza, credinţa panului Pătraşcu ceaşnic, credinţa panului Neagu stolnic, credinţa panului Plaxa comis şi credinţa tuturor boeri-

www.dacoromanica.ro

lor noştri moldoveni mari şi mici iar după viaţa noastră cine va fi Domn ţării noastre din copii noştri sau din neamul nostru sau iarăşi cu oricare va alege Dumnezeu domn ţării Moldovei noastre să nu strice dania şi întăritura noastră ci să le întărească şi împuternicească pentru că le-am întărit şi împuternicit pentru a lor dreaptă slujbă şi pentru că le este lor dreaptă ocină şi moştenire şi pentru mai mare tărie şi întăritură acestor toate mai sus scrise am poruncit credinciosului nostru pan Matiaş logofătul să scrie şi să lege pecetea noastră către această carte a noastră.

A scris Luca Popovici în Huşi în anul 7054, luna Aprilie 23 zile.

Acest document se găseşte publicat de D-l Gh. Ghibănescu în „Surete şi Isvoade" vol. XVIII pag. 214, după un suret din 1817 Mart. 7.

Având, însă, documentul în original, am constatat că este o diferenţă de fond între suret şi original. De aceea noi îl publicăm în întregime şi îl dăm şi în fotografie.

7081 Aprilie (1573), Ioan Vodă cel Cumplit întăreşte stăpânirea lui Toma şi surorile lui Costina, Marina şi Dochia etc. copii ai lui Ştefan, toţi nepoţi ai lui Popa Stroe cel bătrân, pe o poiană împotriva Bereştilor peste Tazlău la gura Strâmbei, ce se numeşte acum Stroeştii.

Cu mila lui Dumnezeu eu Ioan Voevod fiu a lui Ştefan Voevod Domnul Ţării Moldovei, fiindcă a venit înaintea boerilor noştrii, Toma şi surorile lui Costina şi Marina şi Dochia şi Urâta copiii Marinei şi deasemenea verii lor Hilip şi fratele lui Crâstea şi surorile lor Maria, Magdalina, Stana şi Stanca copii a Sârbului şi verii lor Stroe şi fraţii lui Isaie şi Druţă şi Nicoară şi surorile lor Anghelina şi Malea copiii Măruscăi şi deasemenea vărul lor Alexa Orăş şi sora Maria copiii lui Ştefan toţi nepoţi a lui popa Stroe celui bătrân rugând dela Domnia noastră întăritura pe a lor dreaptă ocină şi arătând uricul de cumpărătură ce l-au avut bunul lor

www.dacoromanica.ro

popa Stroe cel bătrân dela străbunul nostru bătrânul Ştefan Voevod pe o poiană în faţa Bereştilor peste Tazlău la gura Strâmbei ce se numeşte acum Stroeşti şi cu bălţi şi cu loc de moară în Tazlău şi pe o altă poiană deasupra Strâmbei anume Runcul şi cu toate poenile, Noi şi cu toţi ai noştri boieri am căutat şi am aflat cu ai noştri boeri precum că este dreapta lor ocină şi deci am întărit lor cu această a noastră cunoscută carte, ca să le fie lor şi dela noi uric şi ocină ca şi mai înainte cu tot venitul şi lor şi copiilor lor şi nepoţilor lor şi strănepoţilor şi întregului neam al lor cine se va alege de mai aproape neclintit nici odinioară în veci.

Iar hotar acestui mai sus pomenit sat şi poeni şi bălţi şi loc de moară ce sânt împotriva Bereştilor peste Tazlău la gura Strâmbei, începând din gura Strâmbei unde cade în Tazlău şi de aici pe Tazlău în sus la deal în sus până la gura Topliţei şi de acolo pe Topliţa în sus şi de acolo drept în Cerna şi de acolo dealul la Cernu în sus până la Pustină şi de acolo la obârşia Strâmbei şi deacolo în vale până la gura Strâmbei. Acesta este tot hotarul, şi la aceasta este credinţa noastră a Domniei mai sus scrisă Io Ioan Voevod şi credinţa prea iubitului fiului nostru Petre Voevod şi credinţa tuturor boerilor noştrii, credinţa panului Dumbravă dvornic de ţara de jos, credinţa panului Păcurar, vornic ţara de sus, credinţa panului Ion Caraghiuzel şi a panului Lupea Huru pârcălabi de Hotin şi . . . . pârcălabi de Neamţ, credinţa panului Topa şi a panului Toader pârcălabi de Roman, credinţa panului Grâli portar de Suceava, credinţa panului Crâstea şi a panului Danciu pârcălabi de Orheiu, credinţa panului M. . . . . credinţa panului Gligorie spătar, credinţa panului Iani visternic, credinţa panului Bucium ceaşnic, credinţa panului Bilăi stolnic, credinţa panului Nicoară comis, credinţa tuturor boerilor noştri moldoveni mari şi mici . . şi cine va fi domn din copiii noştri sau din neamul nostru sau iarăşi ori pe cine Dumnezeu va alege să fie ca domn ţării noastre Moldovei, acesta să nu strice dania noastră şi întăritura ci să-i dea şi să-i întărească pentru

www.dacoromanica.ro

că le-am dat şi noi întăritură fiindcă este dreaptă ocina lor şi pentru mai bună întărire şi întăritură acestor toate mai sus scrise am poruncit credinciosului nostru şi cinstit boer panului Ion Golăe, marele logofăt, să scrie şi să lege pecetea noastră.

A scris Cârsta Mihăilescu în Iaşi în anul 7081, luna Aprilie.

S'au tălmăcit după sârbie. Iscălit: Enache Papainopol polcovnic postelniciei.

S'au posleduit de mine şi această tălmăcire cu ispisocul cel vechiu care s'a tălmăcit de mai sus numitul Papainopol la anul 1817 Martie 17.

Iscălit: Clucer, Pavăl Debrici.

Copie fotografică şi un suret în păstrarea mea.

7085 Martie 20 (1577) Petru Şchiopul vv. Moldovei întăreşte lui Stan, lui Prevezan, lui Steleja şi lui Solomon, strănepoţi lui Ioan Nadiş, satul Nadişa după vechile hotare.

Noi Petru Voevod. gospodar zemli Moldavscoi facem ştire cu această carte a noastră tuturor care pe dânsa vor căuta sau citindu-se o vor asculta. Iată au venit înaintea noastră şi a tuturor boerilor noştri moldovineşti slugile noastre Stan şi cu Prevezan şi Steleja şi Solomon, seminţie lui Toader şi Ilie şi ni s'au jeluit cu mare jalbă şi cu mărturie şi cu megieşi de pren prejur, deci noi cercetând am hotărât că pe unde au umblat stăpânirea veche şi după dresuri şi uricu ce ne-au arătatu şi de acum înainte să o stăpânească aşa cum a fost dată şi dela strămoşul nostru Ştefan Voivodu pe unde au hotărât Pan Giurgea Globenschi, fiindcă ne-au arătat că satul Nadişei dela ţinutul Bacăului se hotărăşte cu satul Răchitişul, pe deasupra pădurii acestui sat, este între două pârae, Turluiul şi Răchitişul şi de acolo apucă culmea dealului deasupra mezul nopţii până la un locu şi de acolea lasă culmea dealului şi apucă în

www.dacoromanica.ro

curmezişu în sus şi merge pe hotarul vechi şi până în pârâul Răchitişului, alăturea cu satul Năsoeşti şi trece pârâul Nadişului şi apucă culmea dealului, alăturea cu siliştea veche a Năsoeştilor şi merge până în pârâul Sârbilor şi se hotărăşte cu moşia Fărtigan şi merge pe pârâul Sârbilor şi se hotărăşte cu apa Tazlăului, cu satul Teţcani şi cu satul Boşoteni şi cu satul Petrileşti şi de acolea lasă apa Tazlăul mare şi apucă culmea şi dă într'un pârâu Turluiu Irăchiteşti şi de acolea merge pe semnele vechi prin prejur până unde au mai umblat şi mai înainte să stăpânească, după arătarea lor ci ne-au arătat martorii lor, deci să fie şi dela noi întăritură spre veşnica stăpânire a lor nerăşluit nici odinioară în veci şi de aceasta pârii să nu se mai pârască pentru cartea Domniei mele negreşit.

Veleatu 7085 Martie 20
Semnat Buhuşi vel logofăt

Copie în păstrarea mea, luată dela Iordache Berilă din Boşoteni, Jud. Bacău.

Suret. 1783 Ianuarie 10.
Impărţirea moşiei Boşoteni între răzăşi.
Mărturie hotarnică dela stolnicul Mihalache Dimache.

In ce chip are să se împartă moşia Boşoteni după ce cu amănuntul cercetare ce s'au făcut de pricinele ce au avut răzăşii între dânşii, dovediţi fiştecare din răzăşi din ce bătrân se trage şi câtă parte are să iee.

Care după această împărţeală ce s'au făcut din luminata poruncă a prea înălţatului domnului Alexandru Constantin Mavrocordat vv. li s'au dat şi ţidule fiştecăruia din răzăşi pe câţi stânjeni de moşie are să eie şi unde fiştecare cu acea ţidulă să ia parte la acea hotărnicie. Moşia să li se deie după ţidula ce o au şi să le împărţească şi hliza fiştecăruia cu pietre hotare.

„După cercetarea scrisorilor găsite la răzăşi, s'au dovedit că această moşie se împarte pe trei bătrâni, anume: Buzdugan şi Păstrăv şi Mândru şi după măsura

www.dacoromanica.ro

ce au făcut banul N-lai Roset, serdarul Ventura şi Grigore Beldiman vornic de poartă la veleat 7283 (1775) Iulie 29, arată prin hotărnicia Domniilor sale cum că au ieşit peste tot în curmezişul moşiei 903 stânjeni gospod. pentru trei bătrâni; iar împărţindu-se se vine de tot bătrânul câte 301 stânjeni şi bătrânul Buzdugan se împarte în 4 feciori ai lui, anume: Stanca, Cerna Popa şi Gavril, din care fiindcă Gavril au ieşit sterp, are să se împartă în trei părţi, pe trei: Băloş, Ifrim şi Brătuleanu, feciorii lui; cum şi bătrânul Mândru se împarte în şapte părţi, pe şapte neamuri, ce se trag dintr'ânsul după cum s'au dovedit din scrisori şi arătările tuturor răzăşilor, căci acest bătrân nu s'au putut şti cu adevărat şi cu încredinţare câţi feciori au avut, dar s'au dovedit că nepoţii sau strănepoţii lui aşa s'au împărţit pe şapte părţi, despre cum s'au dovedit că şi între alte hotare de moşii unde intră acest bătrân Mândru, tot pe şapte părţi se împarte".

Constatăm din acest act că satul Boşoteni se împărţia în trei bătrâni: Buzdugan, Păstrăv şi Mândru, cari stăpâniau şi în alte hotare. Tot în aceşti 3 bătrâni se împărţia şi satul Bereşti şi Năsoeşti".

Originalul la răzăşul Iord. Berilă-Boşoteni.

O copie în păstrarea mea.

Carte de judecată.

1802. Oct. 4. Inaintea noastră la Divan s'au judecat de faţă Pintilii Berilă şi Ioan Nour, răzăşi de moşia Bereşti, şi Boşoteni dela ţinutul Bacăului. Vechili şi deplini răspunzători fiind şi din partea altor neamuri şi răzăşi ai lor, adică neamul Chiţăşeştilor şi neamul Ciosăştilor cu C-tin Cimbru, nepot de frate lui Ioniţă Cimbru cât şi Enache fecior lui Vasile Tumurug, iarăşi răzăşi de numitele de mai sus moşii, vechili şi deplini răspunzători fiind şi din partea celorlalte neamuri şi răzăşi ai lor, adică neamul Cimbreştilor şi Tumurugeştilor şi Popeştilor tot dela acel ţinut. Pricina dintre dânşii

www.dacoromanica.ro

după ce cu amănuntă cercetare într'acest chip s'au adeverit precum mai jos se arată. Numiţi C-tin Cimbru şi Enache Tumurug cu celelalte neamuri şi răzăşi ai lor ce s'au zis, cere iar din partea Brătuleanului care este o a treia parte din bătrânul Păstrăv din moşia Bereşti şi Boşoteni să poată lua şi ei pe jumătate din bătrânul pan Lupul strămoşul lor, care ar fi avut-o dela Crăciun, feciorul Brătuleanului,, afară de alta o a treia parte ce mai au ei baştină tot din bătrânul Păstrăv, după Drăghici, feciorul lui Păstrăv. Iar neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor cu alţi ai lor să stăpânească numai pe jumătate din partea Brătuleanului, partea lui Crăciun, feciorul Brătuleanului, arătând Cimbreştii cu ceilalţi ai lor şi aceste scrisori: Intâi o carte de judecată din anul 1765 Martie 11, dela răposatul Ştefan Roset ce au fost vel Logofăt, prin care se hotărăşte că dacă vor găsi neamul Ciosăştilor şi Chiţăşeştilor patru oameni martori străini iar nu din neamurile lor sau din răzăşii ce vor avea împărtăşire, cu dânşii la moşie. Şi de vor face martorii lor jurământ: precum că se trag şi neamul Chiţăşeştilor şi a Ciosăştilor dintr'acel Păstrăv şi n'ar avea parte de moşie acolo şi de au stăpânit moşii sau părinţii lor şi ei acolo aducând mărturii, ca aceea dela dregătoria ţinutului să deie sfârşit pricinii prin judecată şi al doilea o carte gospod. tot dintr'acelaşi an Iulie 7, dela răposatul Grig. Alex. Ghica vv.. către înaltul Divan cu poruncă ca până la hotărârea judecăţii ce s'au zis, să urmeze la cercetarea martorilor ce vor arăta neamul Ciosăştilor şi al Chiţăşeştilor şi dacă vor mărturisi prin jurământ acele mărturii, nici să se mai rânduiască pricina la dânsul.

A treia altă carte de judecată din anul 1768 Iulie 23, dela veliţii boieri ai vremii de atuncea pricină după osebita judecată ce au mai avut iarăşi neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor cu delegaţii lor Ioniţă Popa Diaconul şi Ioniţă Cimbru şi alţii ai lor, arătându-se că neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor nici până atunci n'au fost mai dus martorii lor, îi rândueşte judecata iarăşi la iznoavă ca să-şi ducă martorii lor acolo la Divan şi

www.dacoromanica.ro

urmând întocmai tot după hotărârea logofătului Ştefan Roset orice se va dovedi să dea mărturii la partea ce se va crede iar mărturia şatrarului Iliescu şi alte mărturii ce au fost mai luat ei pe urmă, şi dela *şatrarul Ştefan Roset* să nu se ţie nici într'o samă ca fiind acele mărturii, următoare după hotărârea logofătului *Ştefan Roset*. A patra mărturie, a înaltului Divan din 1801 Aug. 23, de judecata ce s'au urmat între preotul N-lai Tumurug şi C-tin Cimbru şi alţi ai lor ce se numesc neamul Cimbreştilor şi Tumurugeştilor şi Popeştilor şi între Vasile Ciosu şi Pintilii Berilă şi Ion Nour şi alţi ai lor ce se numesc neamul Chiţăşeştilor şi Ciosăştilor pentru pricinele care şi prin cărţile lor din urmă s'au arătat, cerând neamul Cimbreştilor şi ceilalţi ai lor ca să iee pe jumătate din toată partea Brătuleanului din moşia Bereşti şi Boşoteni. Iar neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor să stăpânească cealaltă jumătate din partea Brătuleanului având şi pricina că acei patru oameni martori jurători ce au fost îndatoriţi dela judecăţile de mai înainte neamului Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor ca să-şi găsească oameni străini ca să jure, ei ar fi neamuri şi răzăşi ai lor.

Inaintea răposatului vornic Neculai Roset fiind atunci Ban, la anul 1775 Iulie 6.

Şi după jurământul acelora le-au dat numitul boer mărturii cum că unul dintr'acei jurători s'ar fi adus şi de faţă la înaltul Divan, şi pe care judecându-i, mărturia Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor ce au dela vornicul N-lai Roset arată că după ştiinţa ce s'au luat neamul Cimbreştilor şi Tumurugeştilor şi Popeştilor, cum şi spiţa neamului Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor au găsit cu cale să stăpânească neamul Cimbreştilor cu ceilalţi ai lor pe jumătate din partea Brătuleanului, adică partea lor din feciorul Brătuleanului, iar jumătate să stăpânească neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor, adică partea lui Brătul, feciorul Brătuleanului, după cum arată mărturia de judecată.

A cincea iarăş o mărturie a divanului din cursul acestui an 1802 Martie 15, de judecata ce au mai avut

www.dacoromanica.ro

tol aceste de mai sus neamuri, Cimbreşti, Popeşti şi Tumurugeşti cu neamul Ciosăştilor şi al Chiţăşeştilor, după cum s'au arătat mai în urmă şi au hotărât să se urmeze asemenea după judecata de mai înainte, iar rămâind nemulţumiţi, neamul Ciosăştilor şi al Chiţăşeştilor le-au pus zi de soroc la 22 zile a trecutei luni Martie, să vie la Divan. Aceste scrisori au arătat neamul Cimbreştilor şi Tumurugeştilor şi Popeştilor.

S'au întrebat şi pe Pintilie Berilă, Ioan Nour, neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor ca să-şi arate cele de împotrivă răspunsuri şi dovezi despre partea lor şi a neamurilor lor. Şi cel dintâi au răspuns prin cuvânt că atât moşii şi părinţii lor cât şi ei au avut din buni, nestrămutata stăpânire şi numitele moşii împreună cu neamurile Cimbreştilor şi a Tumurugeştilor şi a Popeştilor până acum, ca unii ce au avut şi ei părţi de moşie de baştină şi măcar că moşii şi părinţii cum şi aceştia de acum împotrivaţi lor s'au mai ridicat ei şi în vremurile vechi, trecute de mai înainte.

Motivul acestei cereri asupritoare şi fără dreptate şi după judecăţi ce au tras cu dânşii rămâne ca să se dovedească şi să se îndrepteze neamul lor a Ciosăştilor şi Cimbreştilor că patru oameni străini jurători pentru părţi de moşie şi că de atunci prin jurământ s'au dovedit şi rămân buni stăpânitori căci moşia mai în urmă s'au şi hotărât cu boier hotarnic şi li s'au împărţit între dânşii după învoeală şi primire ce ş'au făcut răzăşii ei între dânşii cu bunăvoinţa lor dându-li-se fiştecărora să se ducă pe câtă parte li s'au ales ce le-ar părea a lor împotriva răspunsului, au arătat şi aceste scrisori.

Intâi au mărturii de judecată dela 1775 Iulie 6, dela răposatul vornic N. Roset, fiind atuncea Ban, cu cuprindere că după judecata ce au avut înaintea sa, Vasile Ciosu şi neamurile sale cu Ioniţă Cimbru mazil şi cu neamurile lui cerând Ciosăştii şi neamurile lor o parte de moşie din bătrânul Păstrăv, din hotarul Boşoteni ce se numeşte partea Chiţăşeştilor din Brătuleanul arată atuncea Cimbru cu ai săi cum că Ciosăştii cu neamurile sale n'ar fi având parte de moşii în bătrânul

www.dacoromanica.ro

Păstrăv ci ar fi numai nişte acolisatori şi cum că după porunca cărţii domneşti ce i-au dat Cimbreştii la cercetarea ce au făcut numitul vornic fiind de faţă şi o parte şi alta, arată că au dus Vasile Ciosu cu neamurile sale patru oameni martori, pe care îi arată anume. Şi că au făcut jurământ în biserică după carte de blestem că Ciosăştii cu neamurile sale se trag din bătrânul Păstrăv după Brătuleanu şi că-s buni moşinaşi în bătrânul Păstrăv şi că au apucat stăpânire pe părţile acele de atuncea cum pre larg se arată la această mărturie. Al doilea, o mărturie hotarnică dela 1782 Aug. 1, dela răposatul Matei Hurmuzache biv vel paharnic, cercetând moşiile lor Bereşti şi Verşeşti dela ţinutul Bacăului în care moşia între alte părţi ce s'au împărţit ar mai fiind M-rii Berzunţului cât şi altor răzăşi. Se arată că s'au ales şi lui Vasile Ciosu cu fraţii lui, 290 stânjeni şi 2 palme, la capetele dinspre apus cu 40 stânjeni ce-i are schimbătura dela Hozrăbeni în moşia Bereşti cum şi din moşia Verşeşti, de alte părţi ale altor răzăşi ce le arată acuma.

A III-a împărţeală din 1783 Ianuarie 10, dela spătarul Mihalache Dimache fiind atunci stolnic şi ispravnic la Bacău, prin care arată că după porunca ce s'au primit prin carte domnească şi după cu amănuntă cercetare ce s'au făcut de pricinele ce au avut răzăşi de moşia Boşoteni, dovedind pe fiştecare din răzăşi din ce bătrân se trage şi câtă parte are să ia, li s'a dat şi ţidule fiştecăruia din răzăşi pe câţi strămoşi de moşie au avut să ia şi din care bătrâni, fiind atunci de faţă şi răzăşi şi la alegere şi împărţeală ce li s'au făcut cu bună voia şi primirea tuturor. Prin care împărţeală între altele ştiinţe ce s'au dat la toţi răzăşii se arată că şi lui Vasile Berilă cu fraţii şi neamurile lui i s'au ales 100 stânjeni, 2 palme, 4 palmace din moşia Boşoteni, a treia parte din bătrânul Păstrăv. Partea Brătuleanului, feciorul lui Păstrăv ce o trag ei de baştină şi care parte acum se stăpâneşte de neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor fiind scrisorile şi dovezile ce-au arătat neamul Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor din care după cercetare cu amă-

www.dacoromanica.ro

nuntul ce s'au făcut acum de către noi C-tin Cimbru şi Enache Tumurug au vrut să mă judec că neamurile lor Cimbreşti şi Tumurugeşti şi Popeşti 20 au fost de faţă la cercetare şi alegere care se vede că cu învoiala tuturor răzăşilor s'au făcut atuncea de către spătarul Mihalache Dimache. Dar cercetându-se şi de către noi numele răzăşilor ce se văd iscăliţi la acea învoială, s'au dovedit că cea mai multă parte din răzăşi sunt din neamul Cimbreştilor, Tumurugeştilor şi Popeştilor şi ce părţi li s'au ales atunci fiştecăruia nu numai de atunci până acum ci şi mai înainte vreme au avut nezmintită stăpânire.

Pentru aceea dar, mărturiile de judecată ce au luat Cimbreştii cu ai lor în trecutul an dela domnie şi înaltul Divan, ce s'au zis numai după înrudirea lor şi după ştiinţa ce s'au ţinut s'a hotărât dar ca să stăpânească pe jumătate în partea Brătuleanului ne mai cercetând alegere şi învoeala ce li s'au făcut de spătarul Manolache Dimache care după dreptatea ce s'au cunoscut au judecat cât este stăpânirea neamului Ciosăştilor şi a Chiţăşeştilor care au în moşia Boşoteni a treia parte, partea lui Brătuleanu feciorul lui Păstrăv, întocmai după alegerea şi învoiala ce este.

Invoeala ce iaste . . . dela Dumnealui spătar Mihalache Dimache şi dela toţi răzăşii fără de nici o împotrivire, de către neamul Cimbreştilor şi Popeştilor şi Tumurugeştilor de după neamul Ciosăştilor, Chiţăseştilor arată carte de judecată.

1802. Oct. 4.

Semnătura.....

Originalul la Iord. Berilă-Boşoteni. Copie în păstrarea mea.

www.dacoromanica.ro

1813 Ianuar. O plângere a răzăşilor din Nadişa şi Boşoteni.

Prea înălţate Doamne,

Jeluim Inălţimei Tale că moşia noastră Nadişa şi Boşoteni dela ţinutul Bacăului ni se împresoară de D-l Dumitrache Roseti, cu moşia dumnealui Teţcani, pentru care împresurare la anul 1805, cu cartea D-lui Alex. C-tin Moruzi vv. am scos hotarnicu pe răposatul spătar Iordache Romadon de ni s'au hotărât moşia cu carte de blestem şi scoţându-mi-se moşia de sub împresurarea D-sale Dumitrache Roseti, dumnealui nu s'a mulţumit cu cuvântul şi cu dese judecăţi cu noi la Divan punându-şi zi de soroc şi la soroc, la judecata divanului n'au venit, care mai în urmă au fost sorocit cu şase soroace şi abia au venit cu aprodu, pentrucă întărirea D-sale ne stăpâneşte moşiile ce se află împresurate de dumnealui. Au răspuns că stăpâneşte moşia după ispisocul D-sale şi moşiilor noastre nu le face nici o împresurare şi ni s'au dat cartea Divanului de hotărât de către dumnealui şetraru Lupu Coroiu şi către un ingineriu care merge la starea numitelor moşii şi ridicând planul moşiilor întocmai după scrisori şi cunoscându-se moşiile noastre împresurate, atunci Dumnealui să plătească toate cheltuelile hotărniciilor precum şi arată răposatul spătar Iordache Romadon, după cum mai pre larg arată cartea divanului, ce mi s'au dat din anul 1812 Iunie 4 şi mergând noi cu cartea la hotărnicie ca să ne hotărâm moşiile şi înştiinţându-ne pe noi vechii răzăşi, anume: Pintilii Berilă şi Ion Nour. Mazilii, au făcut chipu cu D-lui Scarlat Crupenschi fiind ispravnici şi rudenie cu D-lui de m'au luat la slujbele maziliei fără de rând şi am rămas cu moşia nehotărâtă şi am rămas săraci de cheltuială şi păgubaşi de venitul moşiei, prelungindu-ne din vreme în vreme şi moşiile ni se stăpânesc în tărie; pentru aceasta cu plângere ne rugăm Inălţimii Tale ca să ni se facă carte Inălţimii Tale de hotărât tot către D-lui şetrarul Lupu Coroiu şi Franţu Climeriu ingineriu să ni se hotărască moşiile după scrisori şi carte, cartea de blestem ce este

www.dacoromanica.ro

şi cât venit se va dovedi că s'ar fi luat de pe moşiile noastre dela hotărâtul răposatului Spătariu încoace, să ni se împlinească şi mare pomană a fi Înălţimiii Tale.

Copie în păstrarea mea, luată dela Iord. Berilă-Boşoteni.

1813 Februarie 14. Noi, Scarlat Alex. Calimachi v.v, cu mila lui Dumnezeu, Domn Ţării Moldovei.

Credinciosul boerul Domniei mele, Dumnealui Lupul Coroiu biv vel şetrariu sănătate. Vei înţelege arătarea şi cerirea ce fac numiţii răzăşi, deci Domnia mea te orânduim şi-ţi poruncim ca să mergi la starea numitelor moşii Nadişa şi Boşoteni, unde să fie de faţă atât jeluitorii şi stăpânul numitei moşii Teţcani şi alţi megieşi împrejuraşi pe care va cere trebuinţa, cu toate scrisorile şi dovezile ce vor fi având, luând împreună şi ingineriu şi vei cerceta ca să afli şi să dovedeşti cele adevărate margini şi hotare a numitelor moşii pe unde din vechi vor fi umblat, după carte de blestem ce au luat jeluitorii dela sfânta Mitropolie şi de vei cunoaşte că se împresoară precum jăluitorii arată, să le-o scoţi de sub toată împresurarea şi măsurându-le cu stânjenul domnesc în lung şi în curmeziş să le stâlpeşti şi cu pietre hotară în câte locuri va cere trebuinţa şi dreptatea, dând şi mărturie hotarnică jeluitorilor arătătoare în măsuri şi în semne şi iscălită pe obiceiu. Iar când tot va rămâne pricină de nemulţumire şi cu această cercetare ce se va face, atunci la locul de pricină, hotară să nu pui, ci ridicând planul acestor moşii, după meşteşugul ingineresc vei da şi mărturie cu arătarea pre larg la partea ce se va cade şi vor veni la Divan amândouă părţile de unde prin cercetarea ce li se va face să li se dea cea desăvârşită hotărâre.

1813, Februarie 19.

Sigiliul domnesc pe ceară roşie.

Copie în păstrarea mea, luată dela Iordache Berilă-Boşoteni.

www.dacoromanica.ro

1818, Mai 25.

Carte de judecată
dela Divan

Pintilii Berilă, Ioan Nour, Simion Berilă sin Vârlan Berilă cu alţi ai lor, neamul Berileştilor şi Chiţăşeştilor răzăşi de moşiile Bereşti, Petrileşti şi Boşoteni din Bacău, prin jalba ce au dat către prea înălţatul dvornic Scarlat Alex. Calimachi V.V.. au făcut arătare că numitele moşii a lor sunt împărţitoare între răzăşi pe trei bătrâni anume: Buzdugan, Mândru, Păstrăv şi jeluitorii din al treilea bătrân, numit Păstrăv, au o a treia parte de pe Brătuleanul, împărţitoare în două; o parte a neamului Chiţăşesc şi o parte a neamului Berilesc pe care au arătat şi Berileştii stăpânire fără să se dovedească cineva dintre răzăşii lor că s'ar trage din Brătuleanu ca să cei a stăpâni împreună în aceea a 3-a parte din bătrânul Păstrăv, partea strămoşului lor Brătuleanu.

Iar din trecutul an şi diaconul Gheorghe Neică şi Toader Baciu ce-i zic şi Lăcătuşul şi Toader Vemucherec şi cu alţi ai lor răzăşi ce se trag din neamul Berilesc de pe bătrânul Mândru. Pe lângă partea ce stăpânesc din numitul bătrân Mândru din arătate hotare de moşii spre a-i aduce pe jăluitori în supărare şi zadarnică cheltuială s'ar fi părut că se trag şi ei din Brătuleanu şi ei ar fi cerând să se împărtăşească cu stăpânire şi în aceea a treia parte a jăluitorilor din bătrânul Păstrăv a căror jalbă rânduindu-se în cercetare judecăţei Divanului s'au înfăţişat înaintea noastră jăluitor neamul Berilesc şi Chiţăşesc cu pârâţii neamului Băceştilor şi după cum amănuntă cercetare ce s'au făcut pricinii, nici o dovadă vrednică pârâţii n'au arătat prin care să poată dovedi cu încredinţare că s'ar trage şi ei din Brătuleanu, strămoşul jăluitorilor ca să intre părtaş împreună cu jăluitori fără numai nişte cercetări urmate prin ispravnic, numai după arătarea lor din gură, fără nici o dovadă de scrisori, ci întemeiată numai pe mărturii ce ş'au putut alcătui pârâţii prin tocmitul, fără vreo doveditoare încredinţare sau adeverire, după care acele cercetări fără

www.dacoromanica.ro

temeiul dovedirii scrisorilor, judecata Divanului nu se poate aluneca în asuprirea jăluitorilor numai pe zisuri şi poveşti din gură a pârâţilor că ar fi şi ei din Brătuleanu în vreme când de împotrivă la mâna feciorilor Berileşti şi Chiţăşeşti se vede hotărnicie din 1783 Ianuarie 10 dela dvornic Mihalache Dimache fiind atunci stolnic şi ispravnic la Bacău, cuprinzătoare de împărţirea ce au făcut moşii Boşoteni pe acei trei bătrâni de mai sus arătaţi prin care hotărâră că pârâţii Băceşti, după dovezile ce arată că au văzut la răzăşi şi le-au cercetat la starea locului numai în bătrânul Mândru înfiinţa părtaş cu parte ce li se venise de pe Baciul, a şaptea parte care se trage din bătrânul Mândru, iar pe bătrânul Păstrăv să-l împartă Brătuleanu aflătorilor nicidecum împărtăşire nu le face pârâţilor ca unii ce se trag numai din bătrânul Mândru cum mai pe larg se cuprinde prin aceeaşi hotărâre între care arătaţi acum împărţeala care s'au venit fiştecăruia neam pe bătrânul său care această hotărâre fiind iscălită de Andrei Baciul, vărul pârâtului Toader Baciul şi de alte neamuri a lor aduce nu puţină dovadă că pârâţii neamului Băcesc mai mult decât în bătrânul Mândru din hotărârea mai sus numită nu pot avea împărtăşire. Căci de ar fi avut ei cu adevărat dreptate a trage părţi şi din bătrânul Păstrăv din partea Brătuleanului sub cuvânt că s'ar trage după spiţa neamului şi din Brătuleanul cum ar fi putut trece la aceea împărţeală ce li s'au făcut de *Murâ* boerul hotarnic văzând că nu-i împărtăşeşte în bătrânul Păstrăv în partea Brătuleanului sau cum ar fi primit a iscăli în acea hotarnică care este semnul mulţumirilor, după acea împărţeală după care s'au urmat paşnică stăpânire până în anul trecut, fără să se arate vreo nemulţumire sau pretenţie din partea părinţilor lor asupra părţii neamului din Păstrăv. Pe lângă care această vederată dovedire a hotărniciei acestuia care depărtează toată rânduiala şi însuşi urmarea vânzărilor ce au făcut pârâţii Băceşti la M-rea Berzunţul din hotarul Bereştilor este ca o mărturisire doveditoare întru aceasta că cu nedreptate s'a comis de bătrânul Păstrăv şi de partea Brătuleanului a jăluitorului, căci

www.dacoromanica.ro

pârâții neamului Băcesc având împărtășire și urmare de stăpânire numai în bătrânul Mândru, *vând de veci* la mânăstirea Berzunțul, arătând prin zapisul lor că au dat toată partea lor din Bereşti și din Petrileşti mânăstirii Berzunțul și dacă ei ar fi având împărtășire și în bătrânul Păstrăv în vremea când și-au vândut partea din bătrânul Mândru nu poate să zică că și-au dat toată partea lor ce au avut în acele hotare. Dar știind că nu au mai multă parte decât bătrânul Mândru, au hotărît în vânzarea către mânăstire, zicând că dau toată partea lor și iată înșiși ei să facă dovadă pricinii și osebit hotărnicia din 1782 Aug. 10, dela paharnicul Matei Hurmuzachi, cuprinzătoare de alegerea ce au făcut din poruncă, părților mânăstirii Berzunțul, avea să aleagă pe lângă celelalte câte o a treia parte ce mai avea aleasă din Bereşti și Petrileşti adică bătrânul Mândru ce-l avea luat cu cumpărătura dela neamul Băceştilor din care se trag pârâții aceştia de acum că după ce au ales și au stăpânit deosebit părțile M-rii, au ales răzășilor din câtă moșie a mai rămas din Bereşti și Petrileşti în care pe pârâții neamul Băceştilor nicidecum nu-i împărtășește ca pe unii ce având bătrânul Mândru l-au dat M-rii Berzunțul cum pre larg o dovedește și această hotarnică care urmează întocmai după noima și glăsuirea vânzărilor pârâților pe bătrânul Mândru fără să se arate nici atunci din partea neamului Băceştilor, pretenție de a fi părtași la bătrânul Păstrăv, în partea Brătuleanului, ci știindu-și pe bătrânul lor Mândru din Bereşti și Petrileşti vândut au rămas mulțumindu-se într'acea hotărîre a paharnicului Hurmuzachi, fără o mai multă pretinderisire după cum și la împărțeala făcută între răzăși de spătarul Dimache pe moșia Boșoteni, precum mai sus s'a arătat, amândouă hotarnicele fiind într'o potrivită urmare, neîmpărtășind pe pârâții Băceşti în bătrânul Păstrăv în partea Brătuleanului din care se cunoaște viderat și se dovedește cu încredințare că pârâții fără nici o dreptate de jăluitori au fugarnice pretendesiri întemeiată pe zisuri și poveşti fără nici o adeverire. Precum cu urmare la trecutul an 1802 au făcut ispitiri și neamul Cimbreşti-

www.dacoromanica.ro

lor şi Tumurugeştilor şi Popeştilor răzăşi şi aceştia din numitele moşii vrând a fi părtaşi în partea Brătuleanului a jăluitorilor din bătrânul Păstrăv când atunci prin judecata Divanului s'au dat rămaşi ca pe nişte dovediţi acolisatori cum mai pre larg se cuprinde prin cartea de judecată ce s'au dat jăluitorilor din acelaş an 1802, Aug. 4. Deci dar, după cu amănuntul cercetare ce s'au făcut de către noi pricinii aceştia, dreptatea jăluitorilor răzăşi Berileşti şi Chiţăseşti se vede intemeiată nu numai pe hotărniciile mai sus pomenite dar şi prin însăşi mulţumitoarea primire şi tăcere a pârâţilor neamului Băcesc ce au fost atuncea fără să facă nici un fel de pretindere la acele hotărâtori şi împărţeală în vreme când mai bine au putut şti ocina atuncea, decât pârâţii aceştia acum şi mai ales însuşi vânzătorii lor fac dovadă adevărului că având pe bătrânul Mândru şi ştiind că nu pot avea mai mult zicând că au vândut toată partea lor. Şi de aceea noi după urmare adeverire ce s'a călcat şi nu a răutăţii povăţuirea neputând avea pârâţi, neamul Băceşti n'au dreptate la cererea lor.

S'a hotărât ca jăluitorii Berileşti şi Chiţăşeşti pe temeiul dovezilor mai sus arătate să-şi stăpânească în pace şi fără nici o supărare mai mult despre pârâţi. Partea Brătuleanuluui din bătrânul Păstrăv a treia parte din câte trele hotarele mai sus pomenite Bereşti, Petrileşti şi Boşoteni. Iar pârâţii neputând a avea nici o împărtăşire sub nume de neam în bătrânul Păstrăv, în partea Brătuleanului, a jăluitorilor îşi vor urma stăpânirea pe părţile numai din bătrânul Mândru dintr'acele hotare unde se vor afla nevânduţi fără a mai adăuga mai multă supărare jăluitorilor cărora de pe a judecăţii hotărâre li s'au dat şi această carte de judecată a Divanului.

1818, Mai 25.

Urmează semnături

Originalul la Iord. Berilă, Broşteni, iar o copie în păstrarea mea.

www.dacoromanica.ro

TABELA.

de documentele întrebuinţate în această monografie, aşezate în ordine cronologică.

6908 Iunie 29 (1400) Alex. V. V. Mold. întăreşte lui Stroe şi Ivan 2 sate pe Tazlău: Poeana şi Gârtanul 35

6908 Aug. 4 (1400) Alex. V. V. Mold. dărueşte lui Nicula şi fraţilor săi Toader şi Mihail satul Bereşti, de lângă apa Moldovei 34

6917 Ianuarie 28 (1409) Alex. V. V. întăreşte lui Giurgea Ungureanul mai multe sate pe Turlui, ţinutul Bacăului . . . 26

6932 Oct. 9 (1424) Alex. V. V. întăreşte lui Toader şi Ilie un loc pe Tazlău . . . . . .

6936 Iulie 24 (1428) Alex. Voevod întăreşte lui Sinata şi fraţilor săi Toader şi Berea nişte sate 34

6940 Iunie 29 (1432) Ilie V. V. întăreşte dania făcută de Giurgea Ungureanul, nepoţi de soră Ulea şi Iuga, nişte sate la Turlui 27; 140

6956 Sept. 3 (1447) Petru V. V. întăreşte panului Ulea şi fratelui său Iuga, satele dela Turlui şi Tazlău . . . . . .

6970 Mai 15 (1462) Ştefan cel Mare întăreşte dania ce o face Marina, fata panului Ulea, asupra satului Sperleşti-Turlui 141

6999 Iulie 22 (1491) Ştefan V. V. întăreşte Mărinei, fata lui Mihu Berescu, satele: Bereşti, Petrileşti, Boşoteni şi Năsoeşti 37

7005 Mart. 8 (1497) Ştefan V. V. întăreşte satul Nadişa lui Ion Nadişu . . . . . .

7005 Martie 15 (1497) Ştefan V. V. întăreşte cumpărătura ce o face Popa Stroe dela Mărina Berescu . . . . . .

7032 Oct. 9 (1523) Ştefăniţă V. V. întăreşte urmaşilor lui Ioan Nadişa stăpânire pe satul Nadişa . . . . . .

7054 Aprilie 22 (1546) Petre Rareş întăreşte stăpânirea asupra satului Sperleşti seminţei lui Ulea . . . . . .

7054 Aprilie 25 (1546) Petru Rareş întăreşte stăpânirea moştenitorilor lui Popa Stroe la Bereşti 41

www.dacoromanica.ro

7077 Iunie 30 (1569) Bogdan al IV-lea dă întărire asupra satului Sperleşti . . . . . .
7077 Aug. (1569) Bogdan IV întăreşte vânzarea unei jumătăţi din satul Turlui 143
7077 Aug. (1569) Bogdan al IV-lea întăreşte vânzarea unei părţi din satul Nadişa . . . . . .
7078 Aprilie 20 (1570) Bogdan al IV-lea dăruieşte un loc M-rii Berzunţul, la hotarul Năsoeştilor 111
7081 Aprilie (1573) Ioan Vodă cel Cumplit întăreşte stăpânirea urmaşilor lui Popa Stroe pe satul Stroeşti . . . . . .
7085 Martie 20 (1577) Petre V. V. Şchiopul întăreşte strănepoţilor lui Ioan Nadiş stăpânirea pe satul Nadişa . . . .
7115 Mai 26 (1607) Simion Movilă V. V. dă o carte de judecată . 48
7143 Mai 8 (1635) Un act de vânzare de moşie 49
7146 Aprilie 1 (1638) Un document de întărire dela Vasile Lupu .
7173 Dec. 20 (1664) Un zapis de vânzare de ocină 50
7173 Aug. 3 (1665) Zapis de vânzare de moşia Sperleşti . . . . .
7173 Mai 10 (1665) Zapis de învoială . . . . . .
7174 Dec. 20 (1665) Zapis de vânzare de moşie . . . . . .
7175 Febr. 10 (1667) Zapis de vânzare de moşie . . . . . .
7175 Febr. 12 (1667) Zapis de vânzare de moşie . . . . . .
7176 Oct. 15 (1667) Zapis de vânzare de moşie şi sat 145
7215 Febr. 10 (1707) Zapis de danie din satul Stroeşti 129
7223 Mart. 3 (1715) Scrisoare de pământ asupra Nadişei 95
7223 Mart. 3 (1715) Scrisoare de pământ asupra Bereştilor . . . 51
7238 Iunie 26 (1730) Carte de volnicie dată de Ghica Grig. asupra Nadişei 95
7238 Iunie 26 (1730). Carte de volnicie dată de Ghica Grig. asupra Turluiului . . . . . .
7239 Mart. 20 (1731) Grig. Ghica Vodă întăreşte M-rii Berzunţul, moşia Năsoeşti 111
7262 Mai 8 (1754). O mărturie a neamului Sorogeştilor asupra Nadişei 96
7262 Aug. 14 (1754). Hotarnica Bereştilor şi Petrileştilor 53
7266 Iunie 12 (1758) Carte de judecată asupra Sperleştilor . . .
7266 (1758). Ioan Teodor V. V. pentru moşia Năsoeşti . . 112
7269 Dec. 16 (1760) Ioan Teodor V. V. asupra satului Nadişa . .
7270 Ianuar. 17 (1762) O poruncă a voev. Grig. Ioan 53
7273 Ianuarie 8 (1765) Cartea domnească asupra Bereştilor . .
7288 Aug. 22 (1781) Hotarnica Năsoeştilor 112
7291 Ianuar. 10 (1783) Mărturie hotarnică asupra Boşotenilor . 80
7303 Iulie 3 (1795) Ţidulă de hotărît asupra Nadişei . . . . . .
7308 Ianuar. 27 (1800) Zapis de vânzare asupra Bereştilor . . . 55
7308 Febr. 2 (1800) Zapis de schimb asupra Bereştilor 56
7309 Aug. 23 (1801) O mărturie a înaltului Divan 81
7310 Iulie 3 (1802) Scrisoare de împărţeală a Bereştilor şi Boşotenilor 56

www.dacoromanica.ro

7311 Oct. 4 (1802) Carte de judecată 79
7321 Ianuar (1813) O plângere a răzăşilor din Nadişa şi Boşoteni 120
7321 Febr. 14 (1813) Porunca domnească a lui Scarlat Al. Calimachi 120
7322 Sept. 19 (1813) Hotarnica moşiilor Nadişa şi Boşoteni . . 121
7322 Mai 25 (1814) Mărturie de hotărît asupra Bereştilor, etc. . 57; 129
7325 Iulie 30 (1817) Carte de judecată asupra Stroeştilor 129
7325 (1817) Carte de judecată pentru moşia Stroeşti 129
7326 Mart. 8 (1818) Carte de judecată pentru Stroeşti 129
7326 Mart. 25 (1818) Carte de judecată pentru Stroeşti 129
7326 Mai 25 (1818) Carte de judecată pentru Bereşti, Boşoteni .
7329 Aug. 9 (1821) Cartea isprăvniciei din Bacău pentru Năsoeşti .
7330 Iulie 2 (1822) O plângere a locuitorilor din Năsoeşti . . . 112
7331 Sept. 7 (1823) O poruncă a lui Ioan Sandu Sturza . . . . .
7332 Iulie 25 (1824) Ion Sandu Sturza întăreşte Anaforaua Divanului asupra moşiei Stroeşti-Boşoteni . . . . . .
7332 Iulie 25 (1824)Anaforaua Divanului asupra moşiei Stroeşti . 82
7332 Aug. 17 (1824) Anaforaua Divanului domnesc pentru Boşoteni . . . . . .
7333 Aug. 1 (1825) Anaforaua Divanului domnesc pentru Boşoteni . . . . . .
7334 Dec. 2 (1825) Anaforaua Divanului domnesc pentru Bereşti .
7345 Iunie 10 (1837) Hrisov dela Mihai Grig. Sturza 59
Fără dată. O plângere a locuitorilor răzăşi din Năsoeşti . . 115
7384 Febr. 6 (1876) O hotarnică asupra Nadişei 122

www.dacoromanica.ro

PLANŞA I.

6932 Octombrie 9 (1424) Alexandru Voevodul Moldovei, întăreşte un loc pe Tazlău lui Toader şi Ilie, după cum a fost hotărnicit de pan Giurgea Globnicul.

. . .

⟨ма(с)тїю бжїею мы алеѯ)андрѫ воєвода господарѫ земли молдавскои, ⟨чинимѫ ⟨зна⟨менито и є симѫ лис⟩томѫ нашимѫ, кто на нѫ оузритѫ или єго оуслыши(т) ⟨чѧтоучи, ѡже тоти истин⟩ни слѹгы наши тодєрѫ и лїє дали ємы имъ єдно ⟨мѣсто на тазловѣ подли рѣкъ⟩ на врѫхъ ємѹ ѕ ⟨мос(т) и гдѣ йсходитѫ излѣса, выш⟨ метещь, да поставетѫ и да ѡсадетѫ себѣ монастирѫ, да имѣ бѹде(т) оурикѫ и непорѹшено ктиторство имѫ и дѣтемѫ и(χ) и вѫсємѹ родѹ и(χ) на вѣкъ. ⟨а χотарѫ томѹ мѣстѹ да-бѹдетъ по старомѹ χотарѹ и кѹда ємѹ χотарилѫ панѫ жѹржь глобии(к). ⟨а на то є(ст) вѣра г(сд)ва ми и вѣра вѧзлюбленнаго сна г(сд)ва ми иліаша воєводы и вѣра вѧсѣχѫ болѣрѫ наши(χ), писалѫ ⟨ѡница?⟩ граматикѫ оу сочавѣ влѣ(т) ѕщлѵ ѡ(кт) ѧ.

Acest document l-am copiat după originalul, care se găseşte la răzeşul Iordache Berilă, din Boşoteni, Jud. Bacău. Această copie a fost pusă de noi la dispoziţia domnului M. Costăchescu, care a publicat-o în anul 1932 în „Documentele Moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare", Vol. II, pag. 593.

www.dacoromanica.ro

CUPRINSUL

	Pag.
Prefața	3— 4
Bibliografie	5 7
1. Descrierea geografică a regiunii	9— 12
2. Descrierea istorică a regiunii	13— 18
3. Schița istorică a întregii regiuni	19— 22
4. Satul Bereşti-Strâmba	23— 48
5. „ Boşoteni	19— 57
6. „ Nadişa	59— 73
7. „ Năsoeşti	75— 83
8 „ Stroeşti (Romăneşti	85— 91
9. „ Enăchieşti	93— 94
10. Istoricul satelor de pe valea Turluiului	95—101
11. Mărturii culese în anul 1928, dela bătrânii satelor, asupra: organizării satelor răzeşeşti în vechime, etc.	105—114
12. Documente găsite la răzeşi	115—136
13. Tabela documentelor folosite în această monografie	137—139
14. *Trei planşe cu fotografii de documente.*	
15. *O hartă a regiunii.*	

www.dacoromanica.ro

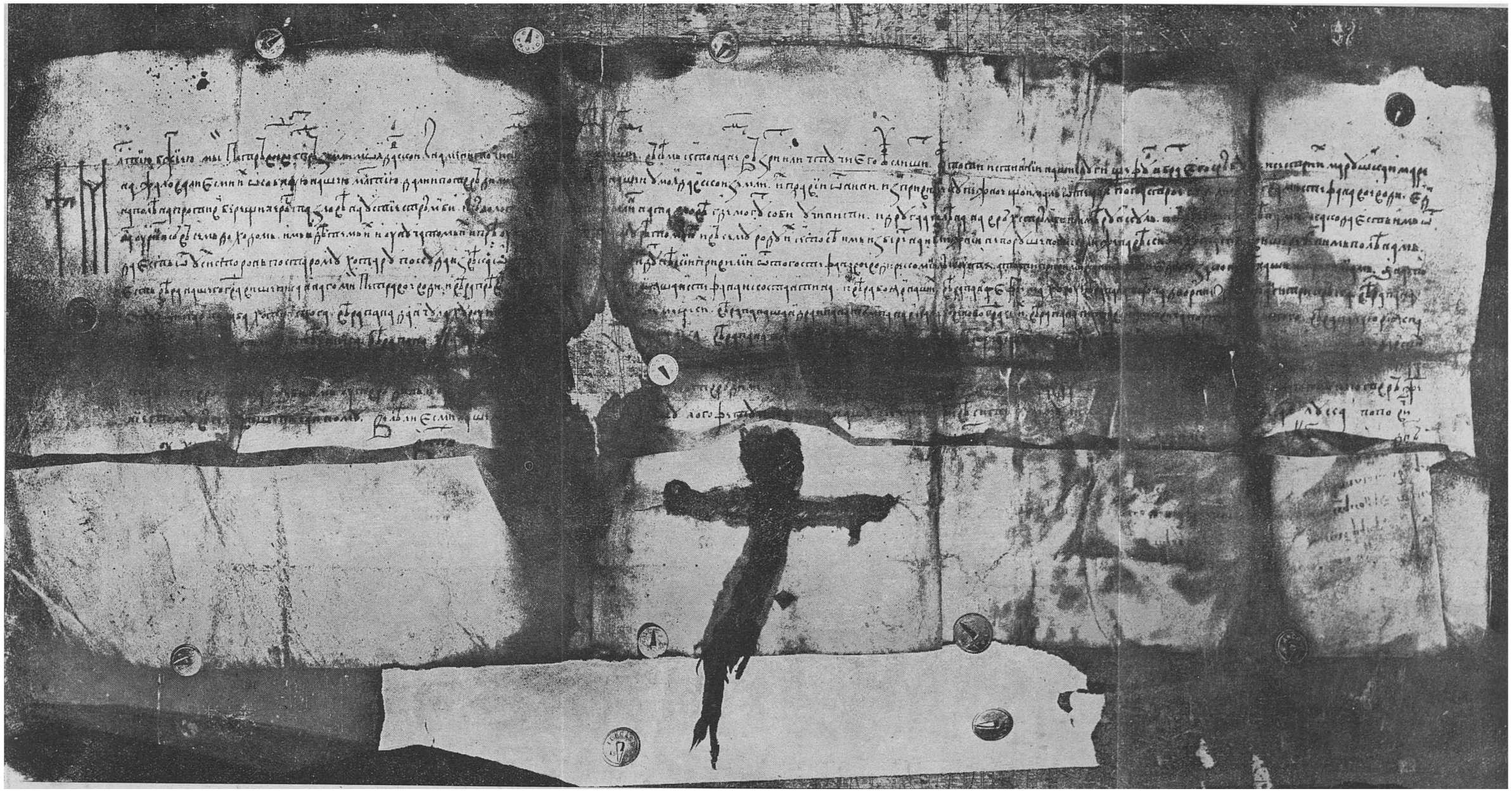

Document dela Petru Rareș, anul 7054, Aprilie 23 (1546). Vezi traducerea la pag. 120.

www.dacoromanica.ro

Document dela Ioan Vodă cel Cumplit, anul 7081 Aprilie (1573). Vezi traducerea la pag. 121.

www.dacoromanica.ro

Anexă la monografia „Bacăul Istoric"

de C.V. Dimitriu
Doctor în Litere și Filosofie

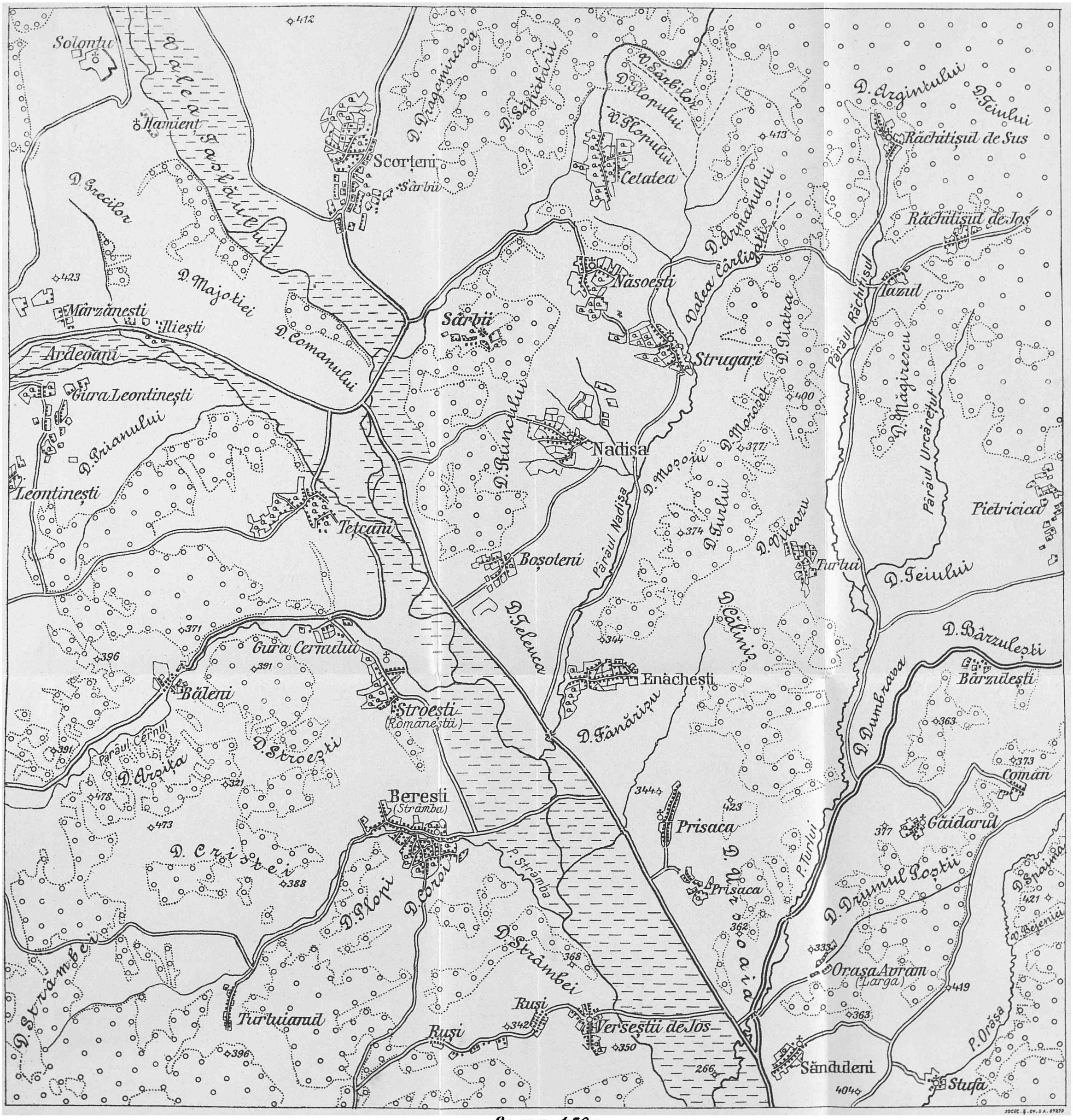

Scara : 1:50.000

www.dacoromanica.ro

DE ACELAȘ:

Un mare boier moldovean din prima jumătate a sec. XV-lea: Logofătul Mihail-Mihu. — București, 1932.

Doi dregători moldoveni: I. Portarul de Suceava. II. Hatmanul și pârcălabul de Suceava..— — București, 1935.

Răspuns unor calomnii. — București, 1935.

Bacăul istoric. Monografia istorică a 12 sate de răzeși de pe valea Tazlăului Mare, județul Bacău. — București, 1936.

---

www.dacoromanica.ro